

4/2001

4/2001

V tomto čísle jsou přiloženy složenky na předplatné EU 20,- na příští rok

NIZOZEMSKÉ

LISTY

OBČASNÍK

ČECHŮ

A

SLOVÁKŮ

V

HOLANDSKU

ROČNÍK OSMÝ

ČÍSLO 4

2001

V TOMTO ČÍSLE:

H.Bambasová
J.Diamant
L.v.Dijk
B.Dvořáček
M.Engelová
R.Erben
P.Havlík
E.Horová
J.Kantůrek
M.Kocourek
P.Kubernát
L.Malinský
K. Neveu
K.Pospíšil
V.Pročka
S.F.Scheffel
H.Schenkova
K.Straatsburg
V.Šadrak II.
J.Fiala j.h.

VÁNOČNÍ ČÍSLO

60 STRAN

NIZOZEMSKÉ LISTY

Vydává Spolek Čechů a Slováků v Holandsku,
Rijnstraat 27, 1823 EA ALKMAAR, Tel/Fax 072-5128141
PŘEDPLATNÉ EU 20.- zasílejte laskavě na adresu:
STICHTING TSJECHEN EN SLOWAKEN IN NEDERLAND,
C. Fabritiuspark 23, 1701 VP HEERHUGOWAARD,
Bankovní spojení: POSTBANK 606 53 37

(s označením **Předplatné a rok**, za který platíte)

REDAKČNÍ RADA: Líba van Dijk (vedoucí), Jaroslav Kantůrek, Ladislav Malinský
Externí členové: Eva Horová (Praha), Hana Schenková (Delft)
Pokladní: Monika Kaandorp - Váňová

Redakce nezodpovídá ani za obsah, ani za gramatickou správnost podepsaných článků, zaslané příspěvky nevrací a vyhrazuje si právo tyto případně redakčně zkrátit, event. upravit. Otištěné články nemusí být vždy shodné s názory redakce.

Adresa pro DOPISY, LUŠTÍRNU, INZERCÍ a AUTORSKÉ PŘÍSPĚVKY: N.L., Sirtemastr. 287, 2513 XL DEN HAAG
Toto číslo vychází k Vánocům 2001

OBSAH:

- 04 Úvodník
- 05 Vážení krajané - P.Kubernát
- 06 Zpráva z konzulátu - K.Pospíšil
- 07 Současná česká architektura - P.Holík
- 10 Aklimatizace - H.Bambasová
- 11 Paříž, tak trochu jinak - M.Kocourek
- 13 České centrum informuje - J.Kantůrek
- 14 Návraty - E.Horová
- 16 Boty - L.v.Dijk
- 18 Z mrtvého domu - K.Neveu
- 21 Biele Albatrosi - V.Pročka
- 23 Ohlédnutí za výstavou H.Bosche - H.Schenková
- 24 Šero v holubníku - R.Erben
- 27 Surrealistické východisko - J.Fiala j.h.
- 28 Krásne Vianoce - K.Straatsburg
- 30 Dětský koutek - V.Šadrak II.
- 32 Dejiny stromu - M.Engelová
- 33 Píseň psí - autor neznámý
- 34 První tropické Vánoce - L.Malinský
- 36 Strach - J.Diamant
- 37 Nemám slova - foto V.Š.II.
- 38 Zajímavosti z kulturv - České centrum
- 41 AGORA CENTRAL EUROPE - J.Kantůrek
- 42 17. listopad - B.Dvořáček
- 43 Víte, že ... - L.M.
- 47 16. Symposium v Baarnu - L.Malinský
- 48 Stalo se ... - různí autoři
- 50 Co se o nás píše - L.v.Dijk
- 51 České webové adresy - H.Sch.
- 52 Inzeráty
- 53 Čeká nás osud mamutů ? - L.Malinský
- 54 Hodnocení ankety - H.Sch.
- 56 Luštrna - L.M.
- 58 Rozluštrna & Comp.
- 59 Zadní strana: Má setkání s Leonardem - L.Malinský

Příští číslo vyjde k jaru 2002, uzávěrka 24.února (nebo dříve)

REDAKCE
NIZOZEMSKÝCH
LISTŮ
A JEJÍ SPOLUPRACOVNÍCI

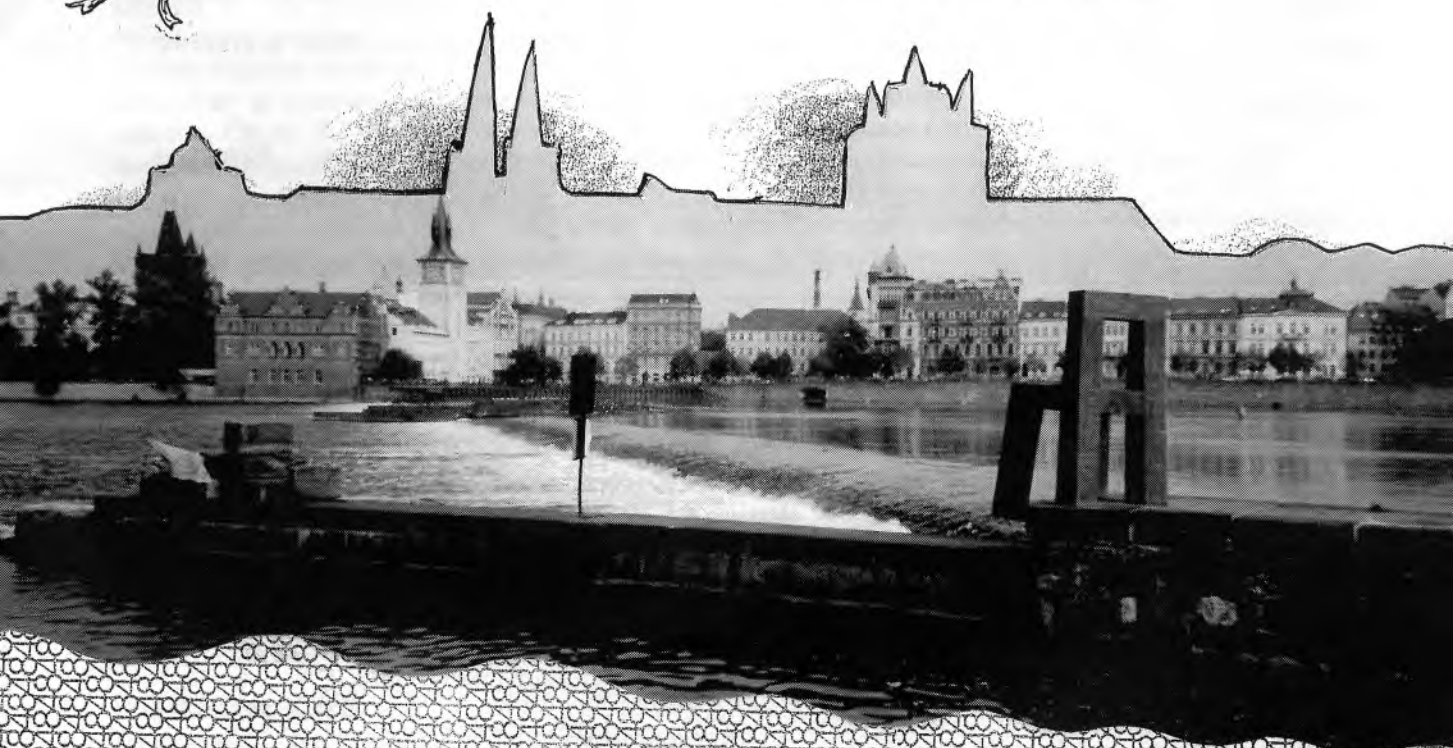

VÁM PŘEJÍ KLIDNÉ
VÁNOCE

A TRVALE MÍRUPLNÝ
NOVÝ ROK

2002

ÚVOD

Vážení čtenáři,

pokaždé, když zasedám za počítač s úmyslem uvést další číslo Nizozemských listů, tak si uvědomuji, jak ten čas letí. Teď připravujeme čtvrté a poslední číslo tohoto velice bouřlivého roku, plného změn jak na mezinárodní frontě, tak i v našem Spolku. O mezinárodní situaci, která je den ode dne napínavější, víme všichni a já osobně si říkám: "Co se ještě do konce roku může stát". Snad ne nic hrozného, musíme být pozitivně naladěni, to nám radí spousta odborníků. Mé pozitivní naladění se ještě pozitivně sladilo, když se mi podařilo rozšířit výbor Spolku o tři členky, z nichž se jedna stala tajemnicí. To, že jsme teď opravdu Spolek Čechů a Slováků, potvrzuje přítomnost jedné z členek, která je Slovenka. Naše spolupráce s českými organizacemi se prohlubuje. Den Nizozemských listů má dobrý ohlas. Kontakty s různými nizozemskými organizacemi fungují, jen se nám letos nepodařilo uspořádat Informační den, takže tento den se bude konat na jaře příštího roku.

V čísle se dočtete některé zprávy právního rázu. Mnoho občanů v naší rodné vlasti se mne ptá, jakým způsobem by mohli získat práci v Holandsku. Nelíbí se jim omezení, která EU udělala pro pracovní činnost lidí z bývalé východní Evropy. I když Nizozemí udělalo nějaké přísliby, stále ještě platí normální žádost o práci. Možná, že se též setkáváte s otázkami tohoto druhu. Třeba Vám moje zpráva pomůže k tomu, abyste mohli poskytnout pravdivou informaci.

Naskytne-li se mi příležitost najít nějakou vhodnou informaci pro krajaný, vždycky ji uveřejním. Bude-li někdo z krajanů též mít nějaké informace právního nebo jiného druhu, rádi je pošleme pomocí občasníku dál. Odbor krajaných styků Senátu České republiky vydal návrh zákona pro krajaný. Pracovníci tohoto odboru by rádi věděli, co byste vy, krajané, chtěli nebo nechtěli, na co byste chtěli mít nárok, apod. Kdo má o koncept tohoto zákona zájem, může se přihlásit na adrese Spolku.

Přeji Vám všem, milí čtenáři, hezké vánoce a pevné a zdravé vykročení do roku 2002.

LÍBA van DIJK

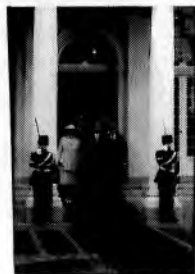
Vážení a milí krajané,
dovolet mi, abych využil nabídnuté možnosti a představil se stručně Vám všem, se kterými jsem zatím neměl možnost se během mého krátkého pobytu v Nizozemsku seznámit. Od září letošního roku, kdy jsem předal pověřovací listiny královně Beatrix, jsem novým mimořádným a zplnomocněným velvyslancem České republiky v Nizozemském království. V diplomatických službách působím od konce roku 1992 a svoji pracovní kariéru jsem zahájil na Misi ČR při ES v Bruselu, kde jsem se více než čtyři roky ve funkci velvyslanceckého rady zabýval obchodně-ekonomickými a finančními otázkami našich vztahů s Evropskou unií. Předtím jsem osm let pracoval v podniku zahraničního obchodu Centrotex a.s. Do Nizozemska přicházím přímo z Prahy, z ministerstva zahraničních věcí, kde jsem byl čtyři roky jako vrchní ředitel sekce evropské integrace a zástupce státního tajemníka pro evropské záležitosti zodpovědný za koordinaci přípravy ČR na členství v EU a vyjednávání podmínek našeho budoucího členství v Unii. Do Haagu jsem nepřišel sám, doprovází mě manželka Eva a dvě školou povinné dcery, Eva a Petra.

Postupně jsem zahájil svoji činnost velvyslance v zemi, která je nám v mnohých aspektech blízká. Seznamuji se a navazuji kontakty s novými lidmi a poznávám nové instituce. Při těchto setkáních se znovu utvrzuji, že česko-nizozemské vztahy jsou tradičně bezproblémové a naše země je v Nizozemsku ve většině případů vnímána pozitivně, jako partner, který se pečlivě připravuje na začlenění do evropských integračních struktur. Nizozemsko poskytuje České republice poměrně značnou bilaterální finanční pomoc v souvislosti s naší přípravou na budoucí členství, včetně předávání praktických zkušeností a informací. Vzájemná spolupráce je rozvinuta nejenom na vládní úrovni, mezi jednotlivými ministerstvy a státními institucemi, ale velmi slibně se rozvíjí i v nevládním sektoru a mezi jednotlivými městy a obcemi obou zemí. Při svých setkáních zároveň zjišťuji, že Nizozemsko má zájem o prohloubení užší spolupráce s námi, zejména v praktické rovině, bez velkých deklarací a gest. Jedním z mých hlavních úkolů v Nizozemsku právě bude využít tento potenciál velmi dobrých bilaterálních vztahů a dále je rozvinout do nadstandardní podoby. Společně s kolegy z českého zastupitelského úřadu v Haagu chci přispět svými zkušenostmi a znalostmi domácího českého prostředí a evropského integračního procesu k získání ještě vyšší nizozemské podpory našim vyjednávacím pozicím a k úspěšnému vstupu České republiky do EU.

Česká republika se nachází ve velmi důležitém - předvstupním období, kdy se pečlivě připravuje na členství v Unii. Svoji přípravu na členství chceme ukončit k 1.1.2003. Změnami, a mnohdy bolestivými, prochází jak náš právní řád, tak státní administrativa, ale i soudní instituce. Nedílnou součástí přípravy na členství tvoří i proces informování nejširší české veřejnosti o tom, co ji očekává v souvislosti se vstupem naší země do Unie tzv. komunikační strategie o evropských záležitostech před vstupem ČR do EU. Zároveň velmi důležitý je i proces prezentace ČR v členských zemích EU, jako budoucího důvěryhodného člena, který si je dobře vědom svých práv a povinností, jež hodlá beze zbytku splnit. V těchto dvou komunikačních oblastech bych velmi rád spolupracoval s Vámi, milí krajané a využil, pokud budete mít zájem, Vaše bohaté zkušenosti a informace o každodenním životě v jednom z členských států Unie k jejich zprostředkování pro české občany. Na druhé straně Vaše dokonalé znalosti místního prostředí nám mohou pomoci k efektivnějšímu informačnímu působení na nizozemskou veřejnost. Toto jsou dvě hlavní priority mé mise v Nizozemsku, při jejichž naplňování samozřejmě nebudu zapomínat ani na ostatní důležité oblasti možné bilaterální spolupráce s Nizozemskem, jako je podpora dalšího rozvoje obchodně-ekonomických vztahů a přímých zahraničních investic do ČR, kulturní a školské výměny, rozvoji spolupráce měst a obcí a nevládních organizací. Mým cílem je nejenom podporovat a udržet stávající spolupráci, ale společně s nizozemskými partnery hledat i její nové formy. Středem mé pozornosti bude i multilaterální rozměr haagské diplomacie v podobě spolupráce a hájení českých zájmů v OPCW, Mezinárodním soudním dvoře, Stálém rozhodčím soudě, či Mezinárodním trestním tribunálu pro bývalou Jugoslávii.

Velmi srdečně se těším na spolupráci s Vámi.

PETR KUBERNÁT
velvyslanec České republiky v Nizozemském království

ZÁKON Č. 261/2001 SB.

o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům čs. zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 - 1945

KAREL POSPÍŠIL

Výše uvedený zákon, na kterém se usnesl Parlament ČR nabyt účinnosti dnem vyhlášení, tj. 10.7. 2001.

Zákon se vztahuje na

A. Účastníky národního boje za osvobození

A.1. Vdovy a vdovce po účastnících národního boje za osvobození

A.2. Sirotky po účastnících národního boje za osvobození

B. Politické vězně

B.1. Vdovy po politických vězních

Podmínky za kterých vzniká nárok:

- nárok je nutné uplatnit písemnou žádostí u České správy sociálního zabezpečení **do 31.12.2002**
- žadatel musí být občanem ČR
- žadatel je oprávněnou osobou

Výše jednorázové peněžní částky:

Ad A: pro jednorázovou účast 120.000 Kč (za každý další měsíc 1000 Kč), za účast 3 měsíce až 1 rok 60.000 Kč, při zranění s následným invalidním důchodem 120.000 Kč.

Ad A.1.: polovina částky, na kterou by měl nárok zemřelý manžel, v případě že padl 120.000 Kč.

Ad A.2.: polovina částky, na kterou by měl nárok rodič a 120.00 Kč.

Ad B.: za jeden rok věznění 120.000 Kč a 1000 Kč za každý další měsíc, při věznění 3 měsíce až 1 rok 60.000 Kč.

Ad B.1.: polovinu nároku zemřelého manžela a 120.000 Kč pokud byl popraven nebo zemřel ve vězení

Zákonem č. 261/2001 Sb. se rovněž mění zákon č. 39/2000 Sb. o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům čs. zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 - 1945. Rozšiřuje se podmínka trvání manželství o případy, kdy manželství bylo z důvodu předchozí nemožnosti uzavřeno nejpozději do 31.12. 1945. Nárok nutno uplatnit rovněž u České správy sociálního zabezpečení ve formě písemné žádosti nejpozději do 31.12.2002.

Tiskopisy lze získat na všech Okresních správách sociálního zabezpečení, případně i na WEB stránkách ČSSZ - adresa: www.cssz.cz. První strana obsahuje identifikační údaje, na dalších stranách žadatel vyplní jednotlivé druhy nároků, které uplatňuje. Jednou žádostí lze tedy uplatnit více druhů nároků oprávněné osoby.

Žádost se uplatňuje písemným podáním osobně u Okresní (nebo České) správy sociálního zabezpečení, poštou nebo prostřednictvím zastupitelského úřadu ČR v cizině. Při osobním podání ověří totožnost žadatele pověřený pracovník, při podání poštou nutno přiložit ověření totožnosti příslušným orgánem (notářem či obecním úřadem).

Rozhodnutí bude zasláno poštou do vlastních rukou žadatele. Výplaty jednorázové peněžní částky se provádí v hotovosti nebo bezhotovostně, tj. převodem na účet nebo mezinárodní poštovní poukázkou vždy prostřednictvím České pošty.

Adresa ČSSZ:

Česká správa sociálního zabezpečení, Křížová 25, 225 08 Praha 5

Zde v informační kanceláři je možno získat odpověď na případné další dotazy.

SOUČASNÁ ČESKÁ ARCHITEKTURA

PAVEL HALÍK

V měsících září a října proběhla v Eindhovenu a Delftu výstava současné české architektury, kterou uspořádalo České centrum v Haagu, Akademie designu v Eindhovenu a Technická univerzita v Delftu ve spolupráci s neziskovou společností Prostor – architektura, interiér, design. Společnost Prostor, která s odbornou garancí Akademie věd ČR výstavní kolekci připravila, dokumentuje současnou českou architektonickou a designérskou tvorbu, a to zvláště prostřednictvím ročenky české architektury, kterou od roku 2000 vydává. Zmíněné výstavě předcházelo vydání knihy Česká architektura 1989 – 1999 (P. Kratochvíl, P. Halík) a později její upravená anglická verze pod titulem Contemporary Czech Architecture.

Jak už naznačuje název knihy, jedná se o architektonickou tvorbu po roce 1989, který přinesl radikální změny do všech sfér života, zejména pak do architektury. Z této časové perspektivy je sledován vývoj, který se na jedné straně jevil jakoby začínal od bodu nula. Na druhé straně však měl hlubší kořeny i kulturní zázemí, jež uvědoměle rozvíjely v ústraní mladší generace architektů již od sedmdesátých let v reakci na beznadějnou a omezující situaci socialistického stavebnictví, ovládaného těžkopádnou rigidní technologií a důslednou typizací. Podstatná část stavebních aktivit spočívala ve výstavbě rozsáhlých sídelních souborů na okrajích měst podle předem stanovených podmínek a práce architektů, soustředěných ve velkých státních projektových ústavech, se většinou omezovala na usazování hotových obytných bloků do terénu v rámci zónovacích principů funkcionalistického urbanismu. Říkalo se tomu obecně “diktát stavební výroby”. Silně omezený rozsah stavebních prvků, zúžený na těžké panelové stavebnice, redukováný počet výrobků a materiálů, typizace a standardizace a také nízká kvalita stavebních prací způsobily, že výstavba na celém území země byla téměř stejná. I když se mnoho architektů snažilo situaci zlepšit, byl to většinou marný boj s větrnými mlýny. Dá se říci, že oblast stavebnictví, či tzv. “hromadné výstavby”, připomínala v mnoha ohledech politický režim pro jeho neschopnost přijímat inovace, ba přímo se jim bránil jako něčemu nebezpečnému.

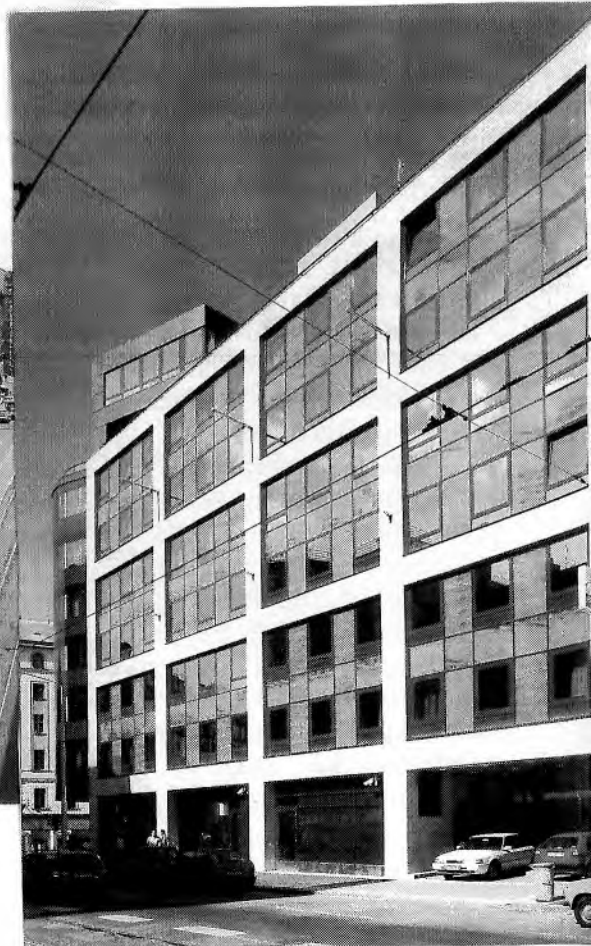
Nicméně, snad právě tato situace vyvolala protitlak u tvořivé a citlivé části mladších architektů. V rámci oficiálních institucí se rozvíjela neformální hnutí a skupiny, byly pořádány výstavy a četné diskuse o významových hodnotách a tradici, o charakteru místa, o moderně a o způsobech, jak v daných omezených podmínkách kulturně tvořit. A právě v tomto soustředění se na podstatné hodnoty architektury, byť spíše ideovém, spočívala neuvědomělá příprava na kvalitativně jiné podmínky, jež nastaly po listopadu. Tehdejší hnutí postmoderny v západním světě vyvolávalo u mladých českých architektů značnou pozornost, v ČR byly dokonce vydány samizdatové překlady Venturiho knihy Rozpornost a složitost v architektuře a Jencksovy knihy Jazyk postmoderní architektury. Ale historizující citace, hlásané postmodernou jako významové oživení, zde nenašly výraznou ozvěnu, jednak pro traumatizující zkušenost z období 50. let, kdy historismus byl architektům vnucen jako ideologický nástroj stalinismu, jednak pro silnou tradici domácí moderny, která nakonec v myšlení architektů převládla. Přesto byla postmoderna s jejím pluralismem, vzpourou proti sterilním schémátům tehdejší architektury u nás vnímána jako osvobozující hnutí a do značné míry ztotožňována v duchu s politickým pluralismem. Ostatně, oficiální režimní kruhy se jejím projevům bránily.

Po převratu se obří státní projektové instituce rychle rozpadly a všichni architekti se museli orientovat a zařídit zcela novým způsobem. Došlo k atomizaci projektové práce, vzniklo velké množství malých ateliérů a poměrně málo větších firem, které se musely velice rychle přizpůsobit jak projekčními procesy, tak i vybavením západní praxi. K tomu si projektanti museli osvojit důkladné znalosti stavebních řemesel, které byly ve velkém úpadku. Je třeba říci, že tento náročný proces proběhl v krátkém období jednoho až dvou let.

Po této fázi se objevují stavby, srovnatelné svou profesionální i stavitelskou kvalitou se západními standardy. Objevili se také noví klienti a změnily se typologické druhy staveb, na scénu například znovu vystoupil dosud zanedbávaný druh rodinných vil jako výrazný element architektonické kultury, velké administrativní polyfunkční budovy v centrech měst s pronajimatelnými plochami, obchodní a zábavní centra, multikina apod. Do Prahy přicházejí

**Budova Generali Insurance Comp., Praha-Vinohrady
V.Alda, P.Dvořák, M.Němec, 1994. Foto P.Štecha**

**Skupina obydlí + dílen v Kostelci nad Černými lesy
J.Línek, 1995-1998. Foto P.Štecha**

pracovat známí architekti, jako např. Frank Gehry, Jean Nouvel, Ricardo Boffil, Richard Meier či van Egeraat a řada dalších významných architektů tu přednášela.

Dnes je česká architektura pevně zakotvená v mezinárodním kontextu. Jaké jsou však její specifické znaky ve srovnání s architekturou jiných zemí a lze je vůbec v obecném jazyce současných tendencí rozeznat? Oproti holandské architektuře, která se dnes výrazně prosazuje na veřejné scéně suverénní originalitou a odvážnou formální vynalézavostí, je česká architektura klidnější a soustředěnější na své základní poslání: je na ní znát působení krajinného a urbánního prostředí, jeho historické kulturní síly a také trvalé působení domácí moderní tradice. To jsou podstatné opory při hledání architektonického výrazu staveb a ty je možné na příkladech prezentovaných na výstavě vycítit, ať se kloní k přísnému geometrickému minimalismu nebo k malebnému expresionismu.

Autor je architekt, publicista a kurátor výstavy

AKLIMATIZACE

HELENA BAMBASOVÁ

Zatímco Česká republika kráčí stále odhodlaněji do Evropské unie, já jsem se v létě vydala opačným směrem. Jako leckterý krajánek vracející se z dlouhého vandru domů, i já jsem propadla okamžitému okouzlení. Karlův most, Pražský hrad a Petřín, Vrtbovské zahrady, Šárecké údolí i Vyšehrad, všechno bylo shledáno v pořádku a na svém místě. Praha je prostě magická, zdálo se mi uprostřed léta, a koneckonců, zdá se mi i teď.

Pro jistotu jsme vyrazili i dál po vlasti, zkontrolovali Krkonoše a zjistili, že Sněžka, pramen Labe, jakož i ostatní přírodní úkazy jsou v pořádku, jak mají být a jak je chováme v paměti. Letmo a krátce jsme navštívili jižní Čechy, chvilku se potloukali Polabím a upokojili se, že i zde je všechno v pořádku. A tak jsme se vydali na jižní Moravu.

Oblé pálavské kopečky se stále mírumilovně a líbezně vlní, lednický park je snad trochu zarostlejší či jen možná přirozenější, valtický zámek, z dálky majestátný, je zblízka malinko omšelý, jak to má být a jak jsme zvyklí. Znojemská rotunda se stále tulí k pivovaru, přístupová cesta na šancích znojemského hradu je však zbrusu nová. Celkový dojem se tím významně zvedl, stejně tak i vstupné. V Mikulově jsme se náhle octli o dvě století zpátky, zřejmě se sem zatoulala část Napoleonovy armády od Slavkova. A tak jsme zbaběle prchli, abychom záhy zjistili, že nová bitva tří císařů se nekoná, jen nějakí filmaři tu natáčejí historický film. Invaze filmového štábu však tažení armády v leccems připomínala, všechny hotely, motely i penziony v širokém okolí byly beznadějně obsazené, a tak jsme původně z nouze, nakonec však se zadostiučněním nocovali na zámku v Čejkovicích a popíjeli moravské víno v hlubokých sklepeních templářských. Tož i celá inventura moravského jihu dopadla nanejvýš uspokojivě a nastal čas zapojit se do všedního života.

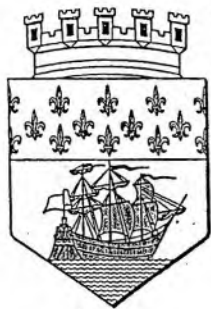
V některých ohledech nebyl přechod na české poměry vůbec obtížný. Chcete jít nakupovat? Žádný problém - přinejmenším v Praze je to možné skoro v libovolnou denní i noční dobu a téměř kdekoliv - super-, hyper- a další extra speciální markety a ostatní chrámy konzumu vyrostly v nebyvalém počtu všude možně i na místech, kde byste je opravdu nečekali. Napadne vás o půlnoci, že nutně potřebujete jít do kina? V Praze je to maličkost. Restaurací, vináren, pizzerií, kaváren a dalších pohostinných míst jsou tu snad tisíce, mívají otevřeno déle, než já vydržím vzhůru, nabídnou leccos dobrého i exotického. Máte-li nutkání vyzkoušet třeba absint, nejen, že ho mají, ale ještě vás zdvořile naučí, jak se má správně pít, abyste pak mohli být někde jinde - třeba v Amsterdamu, za světáka. Praha prostě žije zvesela a baví se, a má-li člověk stejný úděl, myslím, že mu tu bude dobře.

Tohle všechno jsem zjistila a ověřila během prvních dvou týdnů po svém návratu, učinila pro sebe zevšeobecňující závěr, že vše báječně funguje, a s elánem se pustila do vyřizování všelijakých úředních nezbytností. Neviděla jsem důvod, proč by neměla úřední mašinérie běžet stejně hladce jako obsluha v moravském sklípku či lanovka na Medvědin. Ani dnes ho v zásadě nevidím, ale už vím jedno - neběží.

Můžete samozřejmě zkusit, jak jste možná zvyklí, zavolat někam na úřad, vysvětlit, že jste tu dlouho nežili, potřebujete to a ono, tak kdyby to laskavě zařídili do pátku, že nespěcháte. Klidně to zkuste a koneckonců nemohu zcela vyloučit, že budete i mít úspěch, já jsem ale, myslím, vyvinula spolehlivější metodu - metodu bezmocný moudra.

Potřebovala jsem si vyměnit opotřebovaný řidičský průkaz za nový. Když se vám stane něco podobného třeba se zubem, objednáte se prostě k příslušné instanci například na přes příští úterý dopoledne a v určený termín zákrok proběhne. S řidičákem to takhle kupodivu vůbec není. Starousedlíci se škodolibě uculovali, jen jak jsem se zmínila, co a jak chci podnikat. "To musíš dojet na příslušný úřad asi tak v pět ráno, postavit se do fronty a vyčkat, až dostaneš číslo. Pak si s tím číslem stoupneš do jiné fronty a někdy vpozdvečer na tebe dojde řada.", radili mi. Nesmysl, usoudila jsem a rozjela se na příslušnou úřadovnu po čtvrté odpoledne. Fronta nebyla. Za přepážkou úhledná paní s výrazem zdvořilé trpělivosti ve tváři. "Dobrý den, potřebovala bych nový řidičský průkaz a nevím, jak to mám udělat," povídám rozpačitě a snažím se vypadat jako neškodný trouba. Nic těžkého. Paní je milá a s úsměvem vysvětluje proceduru s čísly a ranní frontou. Ještě prohloubím bezbranný a roztržitý výraz v obličejí, kdybych měla brýle, už mi upadly. Nechápu, proč čísla a proč tak brzy ráno, když přece chci jen ten řidičák a tvářím se popteně. A ono to funguje!

A tak jsem se konečně aklimatizovala. Nakonec mě to stálo jen jeden deštník, který jsem u té hodné dámy opravdu zapoměla, jak jsem se vžila do role. Byl už starý a omšelý a v Čechách stejně moc často neprší.

PAŘIŽ – TAK TROCHU JINAK

MILAN KOCOUREK

ČÁST DRUHÁ ZE TŘÍ

Malikáni, fidonc de la célébrité, hej rup!

Člověk nevěří svým očím. Našedivělý prach s pískem, zvedající se ve vlnovitých poryvech větru, v ostrém odpoledním slunci v Tuilleriích. Jako fata morgana se mihotá ve své skleníkové, nesmyslné průhlednosti v místech, kde byste ji, milí obdivovatelé Paříže, nejméně očekávali. La Pyramide! Věřte, že k dokonalé náladě afrického dobrodružství snad už jen chybí velbloudi a pouštní kolísavá, čtvrtónová hudba.

Tu mi napadá, že představy o tom, jak se navždy zosobnit a zpřítomnit budoucím v nehybné hmotnosti, se přece jenom různí. Dáte mi jistě za pravdu, že už jen to „dám si, dáš si, dá si, postavit pomník“, je ukrutně podezřelé. Což kdyby šlo o něco více než o kulturní „event“? Prosim vás, parbleu, kdo to tady mluví o vkusu? Vkus – že by tvé jméno bylo megalománie?

Víme přece, že ti skutečně velcí, „velikáni ducha a srdce“, ti kteří jsou myšlením a činy nad dobou, nad časem, div že hvězdy nesesbirají, si jakékoli světské pocty protiví a rozhodně odmítají. Těm, naproti tomu, abundantně holdují a již za svého života si neomalenež vynucují radostné oslavování, Malikáni (vypomáhám se, dovolte mi, touto velmi přiléhavou terminologií secundum Skácel-Trefulka). Patlají se v titěrnostech, malichernostech, jimž se horlivě tleská. Ach, ti ochotní pochlebovači, ach, ti se vždy najdou! Nakonec tleskají sobě samým a vytleskají si bizarní, monstrosní monumenty. To je ta správná cesta, domnívají se ve své eklatantní bezvýznamnosti, o níž nemají ani potuchy a kterou by si ani nepřipustili, jak se parádně zvěčnit budoucím. Uplynulo jen málo let a už nyní páni radní města Paříže, musí hluboko sáhnout do kapsy, aby ty pukající švy vyspravili.

„Sic transit gloria mundi“.

Všimněte si výmluvného kontrastu, a to jen o kousek dále, na Place de la Concorde. Co si asi třítisíciletý monolit, jehož hieroglyfy sdělující hrdinské činy Ramsese II, co si jen pomyslí o té dnešní pyramidě? To je ale nezbedník, řekne si, má ještě mléko na bradě. Vetřela se mezi zasloužilé veterány a zcela neukázněně se zapletla do hry staletí, ba tisíciletí.

A když už jsme na náměstí Svornosti, jistě se, na tomto obzvlášť historickém místě, zamyslíte nad pojmem revoluce. Proboha, jen ne ty velké, nebo ty malé, které dávají průchod té nejnižší pudovosti. Máte jistě na mysli revoluce zcela jiného rázu, ty, které jsou jediné hodné důstojnosti člověka: revoluce hlav a srdcí. Ano, TGM – Ježíš, ne Caesar! Jak by i nynější svět potřeboval víc takových, duchem mladých, starých pánů!

Égalité, liberté, fraternité. Sladká, řadatá Marion!

Člověk nevěří svým ušima. Nějak to s tou revolucí neklape. Skřípe to, řekl bych. Divíte se, a nepřestáváte se divit, když si vzpomenete na průvodkyni ve versailském paláci. Její nadšené tirády o „ancien régime“, vyslovené anglicky s typicky francouzskou intonací, se stupňují čtvercem prošlých komnat. Poznenáhlu nabýváte dojmu, že za zvuku menuetů a saraband uzříte napudrované, vysoko vyčesané paruky okrinolinovaných dvorních dam, provázených zženštilými, navoněnými, hedvábnými dvořany. Kolik že let uplynulo od revoluce? Banalité?

Myšlenky na banalitu rychle zapudíte, když se s rachotem rozjede vlaková souprava Metra. Mesdames, messieurs - zahlaholí na jednom konci přeplněného vagónu. Morbidní přízrak dnešní doby. Bohužel stále se opakující a nabývající znepokojivých rozměrů. Nezaměstnaný. Po kratším vysvětlení dodá, že přijme rád podporu, počínaje deseti franky. Je i ochoten vzít šek, či jinak „tickets to restaurant“. Rychle projde drncícím vagónem, většinou bezvýsledně, aby na příští stanici spěchal opět z jednoho vagónu do druhého. Nekonečný překážkový běh, v němž jsou pro tyto sociálně postižené laťky příliš vysoko. Skličující dojem.

Zůstáváte se svými dojmy v dále pádící soupravě podzemní dráhy v jakémsi temném, bezútěšném koridoru. Těšíte se naději, že na konci této bezvýhodnosti znovu vysvitne světlo,

objeví se slunce. Že ty přečetné pařížské parky opět budou rozkvétat a vonět, i pro tyto nešťastníky.

Hbití páni politici, ta vaše elegantní lehkost eloquentního, duchaprázdného lobyismu s ne dobře skrývanou arogancí, ta jásavá polovzdělanost, kterou nás denně oblažujete, nezaměstnané nezajímají. „Hej rup, chceme práci, hej rup“, vám opět zazpívají do oušek klaunové V & W. Dáme jim za pravdu? Dáme.

Tento nezdravý fenomén, není jen francouzskou ojedinelostí, pochopitelně. Je to všeobecná, světová malaise. Rožňte tedy, hejrupáci, všechna světla zdravého rozumu, pokud ještě nějaký máte! Postavte na nohy tu starou Evropu, „zliftujte“ její přečetné, hluboké vrásky! Vyhrňte si konečně už jednou rukávy, a do toho, do toho! A když šlápnete vedle, „don't worry“, errare humanum est, „be happy“, budete vypromováni. Ještě lepší, daleko výnosnější prebenda je vždy k vašim službám. „Don't worry!“

Vzor Amerika – I see, jak byste rádi! K tomu je ještě „long way, very long way“! A nadcházející Euro, o nás bez nás, není náplast. Yankeeovci to všechno už dávno věděli, jakož i to ostatní. Zavčas se postarali o politickou jednotu, kterou zatím nemáte. Yankees.

Voilà, exactement, bon.

Člověk nevěří svým očím a ušim. Spěcháte poloprázdnými, spoře osvětlenými katakombami Metra. Dutě, s děsivou ozvěnou vás provázejí fanfárové kaskády osamělého trumpetisty. Nevíte, zda to není smluvený signál, nevíte, zda na vás, někde za rohem nečeká nepříjemné překvapení.

Ocitnete se na rušném bulváru. Poslední vřeštivé frullato trubky splyne s kolísavou sirénou rychle ujíždějící sanitky. Cože? Opět fata morgana – siréna sanitky evokuje obrazovku německé televize z počátku tohoto roku.

Bylo, nebylo. Na zeleném paloučku, na zeleném, někde u teutonského lesa, sešli se sešli, aby dumali a rokovali, jak poddaným rozdávat zdraví. Paní Zelená, víte, ta co načisto zezelenala ne dobře skrývanou nelibostí, když jest byla odstoupena pro hystericky se šířící paniku a pro diletantsky „behandlovanou“ animální (skoro) pandemií (člověk nevěří svým očím ušim, nyní ticho po pěšině, všimli jste si?). Tedy ta paní Zelená ariósně pěla ve všech tóninách, jak je to vše košér, a kdesi cosi, a že by to měl být příklad pro všechny ostatní, a že je to „super“ v té zemi tulipánů a větrných mlýnů. Div, že ve své sopránové, emfatické koloratuře, nemluvila o zemi zaslíbené. Rozumějme si, pokud se týká rozdávání zdraví, plnými hrstmi, dodávám já.

Chválíme, když partaje mají nějakou barvu. To rozhodně se Švejkem chválíme, jen když víme, že je někdo odněkud. Bewindsvrouw v close up, na piedestalu, se tak mile, skoro růžově (pochválena budiž barevná televize!) usmívala, bodejť by ne, řeknete, kdo by se neusmíval, když je chvalozpěvován! Paní Růžová se nadýmala. Dmula. Čím, potverdorie?

Tím, kdy nemocní, vyžadující neodkladnou pomoc, jsou šibrem hnáni od jedné fronty ke druhé, kdy pro nedostatek lůžek a ošetrovacího personálu se oddělení v nemocnicích uzavírají, kdy operační sály zejí prázdnotou, kdy nebohý paciente musíš se smířit s exorbitantní čekací dobou, kdy lékaři neví kudy kam, kdy slyšíte od kolegů „het is niet leuk“, kdy nešťastní, postižení vážnou chorobou, raději přeskočí plot, aby se svěřili péči sousedů?

Proč to vše? Proč to milé, růžové usmívání? Arogantní inkompetence, napadne vás. Políček! Cynický políček všem těm potřebným a všem těm, co o ně každodenně starostlivě pečují, za zcela zbytečně ztížených, skoro absurdních podmínek.

Člověk nevěří svým očím a ušim. Co se to vlastně přihodilo v té milé, přívětivé zemi, se širším, nedohledným, optimistickým horizontem? Už není jak bejvávalo, už není jak bývalo.

Dříve patřovalo k „bon mot“, že se člověk omluvil, že se styděl. Nebo, že se poděkoval. Inu jiná doba, řeknete, jiné moresy. Flashbackově vyvstali v mysli ti dva zpolitizovaní, z kavárničky na bulváru Haussman, že by měli pravdu? Nestrašte, že by opět malikáni?

Zkrátka, už není jak bejvávalo, už není jak bývalo.

Zaplašme fatu morganu. Pryč s ní! To jistě všechno zavínil, „fidonc“, ten horký den. Retour a la réalité! Příkladné a povzbudivé. Buďme ujištěni, že ten trpící, co jej pařížská sanitka odvážela, jistě nebude muset od fortny k fortně. O to se francouzské zdravotnictví dokonale postaralo. Hledme, na co vše člověk v Paříži nepřijde!

Voilà, exactement, bon.

ČESKÉ CENTRUM INFORMUJE

JAROSLAV KANTŮREK

V době, kdy piší tento příspěvek do Listů, probíhají poslední přípravy našeho programu v předvánočním čase. A to znamená, že se blíží zase konec jednoho roku. A právě poslední dvě akce v jeho závěru – promítání českého filmu Musíme si pomáhat a vánoční koncerty - mě velmi potěšily velkým počtem zájemců. Vánoční koncerty pořádáme opět za laskavé podpory našeho nového pana velvyslance, čímž navazujeme na několikaletou úspěšnou tradici. To, že musíme pořádat nejméně dva vánoční koncerty, abychom uspokojili všechny zájemce, už víme z minulých let. Ale v listopadu jsme museli uspořádat i dvě filmová představení, neboť kapacita 120 míst v kině byla během krátké doby vyčerpána. A záhy se nám podařilo zcela naplnit i druhé představení. Ještě víc mě těší, že se na akcích objevují stále nové tváře a získáváme tak nové holandské příznivce, stejně jako potkáváme další krajany českého i slovenského původu.

Podařilo se nám v posledních letech založit i tradici nových pravidelných setkání, mezi které patří bezesporu Den Nizozemských listů. Divadelní představení Mistrovská lekce v hlavní roli s Eliškou Balzerovou jistě zůstane dlouho v naší paměti. Ke všem podobným akcím patří právě ta nezapomenutelná setkání se zajímavými lidmi a krásné umělecké zážitky. Mezi nejoblíbenější akce patří hudební programy - vzpomeňme na koncert mladého talentovaného klavíristy Lukáše Vondráčka, sympatické vystoupení studentek konzervatoře a dětského sboru Klíček nebo na komorní koncerty českých hudebníků v rámci podzimního minifestivalu české hudby.

Některá setkání zůstávají ještě dlouho v paměti. Výstava o současné české architektuře a designu a zejména přednášky a debaty s kurátory výstavy pány Halíkem a Kratochvílem mě přiměly k pohledu na urbanistiku v Čechách i zde v Holandsku z úplně jiného úhlu. Jejich výklad a zájem o současnou architekturu a prostředí kolem nás byl nakažlivý, že nakonec i naši přátelé z VNTS usoudili po přednášce pana doktora Kratochvila, že budou příště při cestách po Čechách a na Moravě sledovat nejenom historické památky, ale i proměnu měst a vesnic v posledních letech. Putovní výstava Orbis Pictus Europa a projekt nekonečného obrazu, o kterém jsem informoval v minulém čísle Listů, vyvrcholil 30. listopadu v Naardenu prezentací výtvarných příspěvků holandských umělců. A iniciátoři tohoto zajímavého nápadu již plánují pokračování akce na Českém centru v Paříži.

Některé naše akce vyvolaly další zájem v Nizozemsku a nás v Českém centru jenom těší, že například úspěšný film Otesánek Jana Švankmajera, který měl premiéru na loňském MFF v Rotterdamu, se začátkem příštího roku vrátí téměř na dva měsíce do Holandska a bude promítán v několika filmových klubech. Do Rotterdamu bychom se také rádi vrátili a podpořili výstavu mladého českého výtvarníka Davida Černého ve spolupráci s tamní galerií MAMA. Zajímavou akci připravuje i muzeum Chabot v Rotterdamu, které uspořádá unikátní retrospektivní výstavu "Mistrovské kusy z mezinárodní expozice moderního malířství". Jedná se o rekonstrukci výstavy, kterou právě před 70 lety pořádal obchodní dům Bijenkorf v Rotterdamu. Jeden z obrazů, který byl v roce 1932 v Rotterdamu vystaven - portrét kněžny Mechtildy Lichnovské od Oskara Kokoschky - je v majetku Správy zámků Hradce nad Moravicí a Raduně u Opavy a v současné době se jedná o jeho zapůjčení. Na výstavě budou dále k vidění díla W. Kandinského, P. Klee, P. Picassa, E. Muncha a mnoha dalších, a tak věřím, že někteří z vás do muzea Chabot v Rotterdamu na jaře příštího roku opět zavítáte. Přípravuje se rovněž další výstava s tematikou "Škoda" v Naardenu a já věřím, že nejen historie, ale i současnost osobních vozů této značky již není holandské veřejnosti neznámá. Výstava by měla přispět nejen k propagaci značky Škoda v Nizozemsku, ale navázat také na odkaz J.A. Komenského. Zde se nabízí možnost využít i ukázky prací mladých umělců z Akademie výtvarných umění, kteří téma automobilů - a zvláště Škodovek - zpracovávají často v rámci svých diplomových prací. O koncertech v příštím roce již jednáme se známými umělci, například s houslistou Václavem Hudečkem, členy Kociánova kvarteta a mnoha dalšími. A tak bych mohl jistě dále pokračovat o našich plánech na příští rok.

V této souvislosti mě opravdu mrzí, že celý letošní rok byl pro všechna česká centra ve světě velmi složitý, bojovali jsme doslova až o samotnou existenci. Ani finanční situace nebyla v posledních dvou letech příznivá. Před koncem roku mám jednu dobrou a jednu špatnou zprávu – česká centra zůstanou zatím zachována, ale peněz bude ještě méně.

A proto vám, milí krajané, budeme i nadále vděční nejenom za vaši přízeň, ale i za každou konkrétní pomoc a podporu našich akcí, na kterých se budeme doufám i nadále rádi setkávat. To přejí samozřejmě i Vašemu časopisu, se kterým rádi spolupracujeme.

Po spokojeně prožitých vánocích ve vašich rodinách se s vámi těším na další setkání v novém roce.

NÁVRATY

Eva Horová

Polovina listopadu.

V době, kdy jsem psala poslední povídky, se toho ve světě obecně a v Čechách a Holandsku zvláště moc nedělo. Jen takové ty běžné věci: tu se sváří politici, tam je kdosi korumpován, srazila se auta, vykradli poštu, bude se ženit nizozemský korunní princ. Bylo teplo, úroda jablek bude slabá. A podobně. Zkrátka, za zmínku to nestálo. A teď? Nacházíme se ve stavu válečném. Tak, z ničeho nic. Je to, pravda, taková virtuální realita, ale nepochybuji o tom. Jen je trochu těžké poznat, s kým že to vlastně válčíme. S Usamou bin Ládinem, muslimy, Afganistanem, nebo se všemi teroristy, tedy i s tím militantním křídlem IRA, Basky, militantními, vraždícími cvoky-jednotlivci z Palestiny, Izraele, Indonesie, nejrůznějších afrických států a státek a tak dále, a tak dále?

V Praze si samozřejmě lid hned začal dělat legraci, vynořila se spousta ne příliš vtipných vtipů i na tu tragedii v New Yorku. Vydatně k tomu přispěla i armáda a policie, teď již příslovečnými obrněnými vozidly, která se po mnoha útrapách podařilo dostat odněkud z venkova do Prahy před budovu Radia Svobodná Evropa (bývalý federální parlament, ošklivá černá budova vedle Muzea, pro mimopražské). Měly a (dosud tak činí) bránit Svobodnou Evropu před teroristickým útokem. Zatím jen jednomu z nich tříčlenná skupinka studentů-recesistů odmontovala světlomety, které posléze nikým nepozorována umístila ve skleněné skřínce ve Vojenském muzeu.

Svobodná Evropa pravděpodobně začne vysílat do Afganistánu. Z Prahy. Teď se hledá jiný objekt, kam by se mohli přestěhovat, aby, kdyby opravdu chtěl někdo tu budovu vyhodit do povětří, nepadlo hned zároveň i Muzeum, Smetanovo divadlo, Magistrála a tisíce nevinných kolemjdoucích. Začíná to být jako doopravdy, ale nezdá se mi, že by si to někdo moc připouštěl.

Daleko napínavější je fotbal, minulou sobotu (11. listopadu) jsme prohráli s Belgií cosi, zvané „baráž“, a když to prohrajeme znovu ve středu, nebudeme se moci zúčastnit světového mistrovství. Fascinující je fakt, že přesto, že se podle všech známek schyluje k opravdu vážným věcem, jistě svými konečnými dopady srovnatelným s posledními světovými válkami, obyčejného života obyčejných lidí se to naprosto nedotýká. Napadá mě, jestli to bylo stejné i za té poslední války. Asi ano; jinak bych se já ani ostatní mé generace vlastně nemohli ani narodit, že? Život prostě jde dál, pokud zrovna vám fyzicky nepadne na hlavu bomba. Lidstvo je prostě nepoučitelné, všem filozofům, historikům, mesiášům navzdory.

O něco později: dnes je 17. listopadu.

Fotbal jsme definitivně prohráli. Naštěstí už ve středu, čímž vznikl prostor pro Dvanácté Výročí. Na Národním divadle, budově Akademie naproti a ještě tu a tam jsou vyvěšené vlajky. Včerejší noviny (aspoň některé) věnovaly Listopadu několik stránek. Veřejnoprávní televize několik více-méně vzpomínkových pořadů. Vesměs to ale všechno vyznívá rozpačitě. Bývalí studentští vůdci hovoří většinou o „ukradené revoluci“, nebo zklamání. Je hodně článků, které se věnují úspěchům – materiálním i společenským – předlistopadových svazáckých a komunistických funkcionářů. Pamětníci – účastníci studentské demonstrace z roku 1939 – hovoří zase o faktu, že na ně se zapomnělo, přestože 17. listopad je vlastně původně jejich svátkem. Česká televize udělala krátký dokumentární pořad, ve kterém kromě jiného též zpovídala několik desítek současných studentů Karlovy university. Ptali se jich, zda vědí, kdo byl Jan Opletal, a proč že je 17. listopadu státní svátek. Ze všech těch dvacetiletých neuměl správně na ty otázky odpovědět NIKDO! Opletal? Nebyl to ten co se někdy ve čtyřicátých letech upálil? Jó jasně, 17. listopadu se slaví konec druhé

války přece. Nebo založení státu? No zkrátka, nevycházel jsem z úžasu. Závěrem toho pořadu pravil známý herec a ředitel divadla na Fidlovačce pan Topfer, sám jedna z vůdčích postav „sametové revoluce“, že on všechno toto minulé vědomě vytěsnil z paměti. Zajímá jej, co bude, ne to, co bylo.

Možná je to způsob, jak úspěšně přežít. Ale vůbec nechápu, jak je možné absolutně se nezajímat o historii. Přemýšlela jsem nad tím, proč ti mladí lidé dnes jsou tak mizerně informovaní. Asi s nimi doma o ničem nemluví. Když bylo dvanáct let po válce, psal se rok 1957, mně bylo čtrnáct, končila jsem osmiletku a začínala jedenáctiletku. Druhá světová válka bylo něco z dějepisu. Ve škole nám samozřejmě vykládali lecjaké bludy, ovšem když jsem se to doma učila a naše maminka si všimla, co se to učím, přišla s alternativní literaturou a vlastními zkušenostmi, aby uvedla věci na pravou míru. I to ovšem bylo do jisté míry zkreslené: například prezident Beneš byl v naší rodině nedotknutelný. A jiné takové mýty, ale o tom už jsme mluvili dříve. Odmýtizování bolí, ale je nutné. Když ale vyrůstá nová generace příštích vůdců tohoto národa, kterou absolutně nezajímá jeho vlastní historie, připadá mi to smutné.

Návraty.

Možná je pohled zpět do minulosti, kterou jsme sami na vlastní kůži zažili, svým způsobem návrat. Zkoumáme-li takové vlastní návraty, asi se nikdo z nás nevyhneme tomu, že se někdy stydíme, někdy máme vztek, někdy jsme smutní, někdy šťastní. Bude to stejné, jako s návraty tak říkajíc fyzickými: na místa, která jsme důvěrně znali, nebo k lidem, které jsme léta neviděli. Stojí tato nezřídka k bezesným nocím vedoucí hnutí mysli za to, aby se člověk navracel?

Otázka, pro mnohé z nás možná docela aktuální. Je nás asi poměrně dost, nás emigrantů či exulantů, kteří teď, ve věku důchodovém či tomu věku se blížícím, přemýšlí o tom, kde chtějí dožít svůj život. Mimochodem: měla bych asi říkat „exulant“, protože podle jedné definice, kterou jsme někde četla, je exulant člověk, který z vlasti odešel, protože musel, ale celou dobu v cizině žije s představou, že se jednou vrátí domů, zatímco emigrant se hned zpočátku rozhodl začít nový život jinde. Nevím, zda je možné takto přesně lidi kategorizovat. S během let se situace mění, a z „exulanta“ se může stát „emigrant“ či naopak. Nebo zůstanete někde v půli, prostě nevíte, nemůžete se rozhodnout. V „nové vlasti“ většina z nás už žije větší část našeho života. Máme tam zázemí, rodinu, přátele. Umíme v té zemi žít, víme, jak funguje. Země, kde jsme se narodili a vyrostli, se za dobu naší nepřítomnosti změnila, změnili se i lidé. Přinejmenším všichni zestárli, někteří umřeli, přibyli noví, které neznáme vůbec. Změnili jsme se i my, zvykli jsme si na jiné „pořádky“. Nejsme zdaleka spokojeni ze vším, s čím se ve „staré vlasti“ setkáváme, a často se nám nelíbí, když si od nás nechtějí naši přátelé či příbuzní nechat radit. Nicméně, jsou tu stále důvěrně známá místa, máme tu – pokud máme štěstí – staré kamarády a milé příbuzné. Takže co teď? Babo rad’.

Východiskem může být „pendlování“. Konec konců jsme za chvíli všichni v jedné Evropě, vzdálenost není nepřekonatelná (hůř jsou na tom třeba Američané či Australané, že). Tak to teď děláme my a je to prima. Ale co až nebudeme fyzicky moci? Jednou se budeme muset rozhodnout. Aj, takové rozhodování ale bolí! Zatím sbíráme zkušenosti jiných, kteří se již definitivně rozhodli. I to je ale složité, protože jedni jsou se svým rozhodnutím spokojeni, druzí ne. Radit se zkrátka nedá, kolik lidí, tolik specifických situací a možných řešení. Asi bude nejlepší tohle všechno zatím hodit za hlavu a prostě žít, jak to nejlíp jde. Mít radost z každého nového dne, z dětí a vnoučat. Tak.

Začneme se chystat na Vánoce, začínají každý rok dříve. Na Staroměstském a Václavském náměstí už stojí stromy z Valašska, 2. prosince se budou rozsvěcet. Jsou krásné. A na Silvestra si všichni připijeme na zdraví a štěstí. A tak je to dobře. ●

BOTY

LÍBA VAN DIJK

„Dobrý den, paní van Dijk“, ozvalo se na konci drátu, když jsem zvedla telefon a představila se. „Mluvil jsem s jedním pánem z ambasády v Haagu a ten mi řekl, že mi určitě pomůžete, protože si většinou s věcmi víte rady“, vysvětloval mi mladě znějící mužský hlas. Moje zvědavost se zvyšovala a tak jsem ho pobídla k tomu, aby to upřesnil a lépe vysvětlil. „Víte, paní van Dijk, já pracuji v obchodě se sportovními potřebami a máme několik párů bot na snowboardy a těch bychom se chtěli zbavit, protože nám to překáží, a když jsem pracoval ve Švýcarsku, tak jsme tam takové boty dávali zaměstnancům vleků zadarmo, jen tak. Boty, o kterých mluvím, jsou některé úplně nové a některé použité, ale málo použité, protože my je zákazníkům půjčujeme. Jsou to starší typy, a protože jsem byl v Čechách na horách, myslel jsem si, že by se tam mohly někomu hodit a tak...“. „Kolik jich máte?“ Když odpověděl, že tři krabice, tak jsem mu řekla, že si pro ně přijedu a že je někomu v Čechách dám, protože jezdím do Krkonoš a tam se určitě někdo najde, kdo si je vezme. Dohodli jsme se, že si pro boty přijedu o týden později, a spokojeně jsme oba zavěšili.

Přišel den, kdy jsem měla jet do Amsterdamu. Nerada jezdím do hlavního města autem. Naložila jsem maminku, bylo hezky, jelo se dobře, cestu znám a tak nám nic nechybělo. Cestou jsme si povídaly a já měla dobrý pocit z toho, že maminku vyvezu do Amsterdamu a ještě jsem jí řekla, že když nám zbude čas a bude kde zaparkovat, tak že se můžeme i projít. Když jsme přijely do Amsterdamu, tak jsem zjistila, že cesta, kterou jsem si na plánu města vybrala, nesouhlasí se skutečností ve městě. Buď byla vozovka uzavřena celá anebo z části a to buď na chvíli, protože tam stálo popelářské auto, anebo na dobu neurčitou, protože byla rozkopaná a vzhledem k tomu, že tam v tu chvíli ani nikdo nepracoval, nedalo se určit, zda to bude trvat pár hodin nebo dní. A když jsem se zorientovala, tak se naše auto mohlo dát zase do pohybu. Nahlas jsem vysvětlovala, že to tu znám a že vím, kam máme jet. Jen maminka byla čím dál tím tišší a já vedla monolog o úpravě Amsterdamu v souvislosti se svatbou korunního prince, ukázala jsem mamince, kde jsem před lety dělala zkoušku z holandštiny a z češtiny a báb, z té strany se nedalo vjet na náměstí Dam. Jela jsem po tramvaji, až jsme se dostaly na náměstí, kde je stará mincovna, na tu jsem maminku též upozornila, když jsme se dostaly na náměstí Dam, kde jsme měly u hotelu Krasnapolsky zahrnout doprava, musela jsem zastavit, neboť přede mnou stála auta. Po chvílce čekání, jsem vylezla a šla se podívat proč se nehýbáme. Zjistila jsem, že stojím na stanovišti taxiků a společně s jinými dodávkovými vozy čekám na to, až se něco vyloží. Auta se dala objet a tak jsem vjela do postranní ulice a řekla jsem mamince, že už jsme kousek od místa určení, ale v dálce jsem viděla, že průjezd je uzavřen autem s výstražnými světly, a protože jsem nevěděla, jak dlouho budou vykládat, a protože jsem se na vykládací auto nechtěla nalepit tak, abych musela couvat, odbočila jsem doprava a už jsme zase stály na náměstí Dam a tam jsme se daly doleva, takže jsem mamince mohla znovu ukázat budovu, kde jsem před lety dělala zkoušku a ano, i mincovna se nám za chvíli rýsovala na obzoru. Přejela jsem jeden z mostů, které spojují jednu stranu chrachtu s druhou. Gracht je holandské slovo pro kanálek ve městě a myslím si, že pro něj není českého názvu. Chrachty jsou úzké a jednosměrné. Pravá strana je tam a levá zpět, a aby to maminka dobře pochopila, jela jsem takový chracht pokaždé asi dvakrát. A když jsem měla štěstí, že nebyl uzavřen most a mohla jsem přejet hned a jet o chracht dál, přibližovala jsem se k místu, kde jsem si měla vyzvednout tři krabice bot. Překážek bylo po cestě dost. Všude zaparkovaná auta, jízdní kola, která slalomovala mezi stojícími a zaparkovanými auty, popeláři, práce na ulici, tramvaje a jednosměrný provoz.

Maminka byla už úplně zticha a jen se na mne občas podívala. Já jsem si toho nevšímal, protože jsem měla pocit, že se musím opravdu soustředit na to co dělám, abych se náhodou nedopustila dopravního přestupku anebo nezpůsobila někomu nebo sobě nějakou škodu. Když jsem konečně mohla zastavit, abych se někoho zeptala, zda jedu dobře a oni mi potvrdili, že dobře jedu, jen že se musím vrátit a přejet most, který byl v rekonstrukci, takže si musím vzít druhý a pak jet doleva doprava a kousek rovně a budu tam. Než jsem se mohla otočit a vjet doleva, stálo za mnou a vedle mne několik aut, jejichž řidiči klidně a bez troubení čekali, až se vyhrabu.

Konečně jsme se octly v ulici, kde jsme měly být. Obchodní, rušná, úzká ulička skoro v srdci Amsterdamu. Hodiny přibývaly a tak jsem rychle zaparkovala na chodníku, abych neblokovala provoz. Maminka zůstala v autě a mne v obchodě přijali velice srdečně a začali chodit po schodech nahoru, kde mají sklad, aby mi přinesli tři krabice bot na snowboard. Chtěla jsem jim pomoci, ale odmítli, že schody jsou moc úzké a abych si sedla a v klidu počkala. To jsem udělala. Za nějakou dobu se objevila první krabice velká asi jako od poschodové televize, plná tlustých, ohromných, zimních hoblin. Když jsem to viděla, tak jsem trochu ztuhla a mládenci se mne zeptali, jakýmpak autem že to tam jsem. „Mikrobusem“ odpověděla jsem a v tu chvíli jsem věděla, že to byla chyba. Kdybych měla normální osobní auto, bývalo by to asi zůstalo u třech krabic. V tu chvíli se z půdy se hnala dolů druhá krabice od dvoupatrové televize. Takovýchto krabic bylo asi osm a mimo to několik krabic s botami novými. Ale také velkými. Z dob dětství a z dob kdy jsem též lyžovala si je pamatuji. Byly to přeskáče. Krásné, tvrdé, barevné, ale staré. Když se nakládalo asi hodinu a já občas vyšla z obchodu ven, abych se podívala, jestli se mamince ještě pořád dobře vede, všimla jsem si, že maminka má vytřeštěné oči a něco ukazuje. Se zvednutýma rukama nad hlavou se mne pokoušela zeptat, co s těma křápama budu dělat. Když byl náklad skončen a já těm klukům z obchodu poděkovala a řekla, že ten dotyčný, co mi volal, řekl, že to budou jen tři krabice, tak se ohromně rozesmáli, popřáli mi hezký den a mnoho úspěchu a poděkovali mi za to, že jsem jim vyprázdnila sklad.

Z Amsterdamu jsme vyjely za úplného ticha. Když jsme se octly na dálnici, koukla jsem na maminku a začala jsem se řehtat. Maminka taky. Když jsme se uklidnily, tak se mne maminka, teď už normálně a bez lomení rukou, zeptala: „Kam to dáš?“ „Nevím“, odpověděla jsem a dodala, že to musí být pryč do té doby, než se můj muž vrátí z lodi domů.

Doma jsme tím ucpaly vstup i výstup do garáže, a než jsem pracovně odjížděla na tři týdny do Čech, dala jsem mamince a nejmladšímu synovi za úkol boty roztrídřit, dát je do menších krabic a na každou krabici napsat počet párů a velikost. Jinému synovi jsem dala za úkol poptat se jeho známých v Čechách, jestli by to nechtěli. Nepřicházelo totiž vůbec v úvahu, že bych boty odvezla najednou. Neboť si dovedu představit otázky celníků na hranici. Syn sehnal někoho, kdo se na boty přijel podívat, boty se naložily a odvezly do Německa, kde si je známý známého mého syna odvezl. Dal mu za to poplatek a po odečtení nákladů, které jsme s tím měli spojené, mohu předat spolkové kase 300,- guldenů. Původně jsem měla plán dát to jen tak, ale nedalo se to udělat jinak než, že se boty předaly, byl vyplacen poplatek za náklady a pro Spolek z toho zbyl výše uvedený obnos. V garáži mám ještě několik párů tvrdých přeskáčů, které mohu jednoduše vzít s sebou až pojedu, jestli pojedu, na vánoce a pak tam mám ještě dvanáct nespárovaných bot, které budu muset, i když nerada, opatrně házet do odpadu. Jsem ráda, že to takto dopadlo, protože se už nemusím bát toho, že až přijede můj muž domů, že mne zabije.

Z MRTVÉHO DOMU ROZHOVOR S INSCENÁTORY

Uskutečněný u příležitosti podzimního hostování brněnského Janáčkova divadla v utrechtské Stadsschouwburg během druhého uvedení opery (8.9.2001)

S inspicientkou a nápovědou Babetou Bělíkovou

Opera Z mrtvého domu měla v brněnském Janáčkově divadle premiéru už před třemi lety, změnilo se na ní něco?

B.B.: Nezměnilo. Inscenace této zvláštní opery, vystupuje v ní pouze mužský sbor, byla poslední rok v klidu a před utrechtským vystoupením jsme ji akorát, jak se říká, „oprašovali“. Museli jsme ji trochu pozměnit na holandské poměry, protože například Stadsschouwburg v Utrechtu nemá točnu, ale jinak se nic moc nezměnilo.

Kde všude už soubor s operou Z mrtvého domu hostoval?

B.B.: Pokud já vím, tak v Praze, kde loni získalo brněnské provedení cenu za nejlepší představení, v zahraničí potom v Rakousku, v Lucembursku a teď tady v Nizozemí.

Jak je Janáčkova poslední opera v zahraničí přijímána?

B.B.: Při prvním holandském uvedení chvíli trvalo, než se lidé rozkoukali, než si na Janáčka zvykli, ale potom se nakonec rozplácali a při závěrečném potlesku všichni stáli, což se nám už dlouho nestalo. Až mně z toho běhal mráz po zádech.

Kde všude brněnský soubor Janáčkova divadla v poslední době hostoval?

B.B.: Byli jsme už počtvrté v Japonsku, měsíc Opera s inscenací Mozartovy *Kouzelné flétny* a čtrnáct dní Balet s Prokofjevovým *Romeem a Julii*. Předtím jsme do Japonska vyvezli opery Verdiho a Bizeta, s českými kusy se nám, bohužel, do těchto končin ještě prorazit nepodařilo. Jinak byla v česko-portugalské koprodukcí v Lisabonu nastudována Janáčkova *Liška Bystrouška*, podílel se tamní orchestr,

tamní sbor a brněnští a pražští sólisté, brněnští tvůrci režie pan Věžník, dirigoval pan Zbavítel, napovídala jsem já.

Co je nového v Národním divadle v Brně?

B.B.: Budova Janáčkova divadla se teď krátce opravovala a v říjnu by už měla být znovu otevřena veřejnosti. Pokud jde o uměleckou činnost, tak znovu „oprašujeme“, tentokrát Verdiho *Traviatu*, inscenaci, která byla stáhnuta před dvěma roky a pro její letošní nastudování se chystá nová scéna, nové kostýmy. Premiéra bude koncem října.

Jak to vypadá s českým repertoárem?

B.B.: Většinou samá klasika - *Prodaná nevěsta*, *Rusalka*, nově se chystají Křičkovy *Jesličky*. (V rámci brněnského hudebního festivalu *Moravský podzim byl odehrán i jeden současný kus - Ifigenie od Michala Košuta*. Pozn. KN). Novinek z finančních důvodů není, bohužel, mnoho.

Byla práce nápovědy u opery Z mrtvého domu náročná?

B.B.: Ve srovnání se zahraničními operami to bylo snadnější, protože šlo o český kus. Jinak je práce nápovědy dost náročná. Opery se připravují v původním znění, takže člověk musí mít určité jazykové znalosti, o schopnosti číst partituru nemluvě. Kromě nápovědy dělám u mnoha inscenací i inspicientku, během představení dávám pokyny osvětlovačům atd., takže práce je dost a člověk se při ní dost zapotí.

S režisérem Zdeňkem Kaločem

Jak se Vám v Utrechtu hostuje?

Z. K.: V Holandsku jsem vůbec poprvé, takže zážitků je hodně. Náročná byla hlavně

příprava, neboť zdejší jeviště i světelný park se od toho brněnského samozřejmě liší. Po dvacetihodinové cestě a krátkém spánku následovala celodenní technická zkouška, takže to bylo dost namáhavé. Utrechtské kolegové jsou však velmi přívětiví a vstřícní, totéž platí o zdejší publiku, jsme tedy spokojeni.

V diváckém povědomí jste znám spíše jako činoherní režisér.

Z.K.: Ano, operní režii beru jako něco navíc, většinou jsem o ni požádán buď vedením opery, nebo dirigentem. Je to něco úplně jiného a ze svých zkušeností pak mohu čerpat v činohře.

V čem Vás operní režie obohacuje?

Z.K.: No, v posledních letech je to skoro taková móda, že do opery vstupují činoherní nebo dokonce filmoví režiséři, ale ne tak docela. Je tu snaha rozbít prázdnotu, operní manýru. Na opeře, kterou nastudoval operní režisér je to vždy vidět. Jde o určité zjednodušení, zpěvák zůstává pouze zpěvákem a přitom by měl být i hercem.

Mě osobně opera obohacuje v tom, že je napsaná jako partitura. Určuje tedy jednání herce, každou pauzu, člověk si jejím prostřednictvím tříbí smysl pro řád, pro strukturu díla. To stejné vyžaduje samozřejmě i činohra, přestože si to mnozí z herců nebo lidí mimo divadlo nemyslí. Jde taktéž o básnickou skladbu, ve které složka gestická musí souviset se složkou verbální, zvuk se světlem a všechno se vším. A právě preciznost hudby, která inscenaci předurčuje, člověku dává, zvyšuje, citění pro přesnost a stavebnost činohry.

Jak vás přijímají operní herci?

Z.K.: Velice krásně. Když jsem dělal první operu, je tomu už snad deset let, bylo to *Troji přání* Bohuslava Martinů v pražském Národním divadle, tak jsem se obával, že budou pořád říkat „to nejde“ a „já u toho nemohu zpívat“. Ale pravý opak byl pravdou. Proto mě tato práce tak zaujala, proto ji dnes dělám. Kdyby to tehdy opravdu dopadlo tak, jak jsem myslel, tak bych se opeře už dál nevěnoval. Ale pražští herci byli nesmírně vstřícní. Jeden případ za všechny: hlavní sólistka, pani

Žihlavská, přeletěla na provaze z jednoho praktikáblu na druhý a zpívala u toho árii. *Troji přání* je opera fantaskní a bylo tedy zapotřebí dynamického hereckého výkonu. Operní herci byli tehdy mé „činoherní“ režii vděční, dokonce si stěžovali, že se po nich obvykle málo chce, že nemají příležitost ukázat se.

Jak jste se dostal k Janáčkově opeře Z mrtvého domu?

Z.K.: Požádal mě tehdejší šéf opery, dirigent Zbavitel. Jeho nabídku jsem přivítal ze dvou důvodů: v Janáčkově kraji jsem se narodil, pořád jezdím na Hukvaldy, krajina i město jsou nádherná a tato krása se v hudbě zračí. Janáčkovu hudbu je mi velmi blízká, poslouchám ji už od čtrnácti. Druhá věc je, že už od raného věku čtu rusky, hlavně Dostojevského a Tolstoj, v poslední době také Nabokova. Jejich svět je mi také blízký, svou složitostí, květnatostí, nezjednodušováním lidské mentality, popisováním charakteru v jeho velké složitosti. V této opeře se obě moje záliby sloučily.

Nakonec nám prozrad'te, na čem v současné době pracujete.

Z.K.: Na zajímavém projektu v pražském divadle Ungelt na Starém městě. Jde o monomuzikál Loyda Webera, hraje a zpívá v něm Marta Kubišová. Poté začnu zkoušet v ostravském Národním divadle jednu věc od Dürrenmatta. V Brně budu zkoušet až v březnu hru od Suchovo-Kobylyna.

S dirigentem Janem Zbavitelem

Jak se Vám v Utrechtu diriguje?

J.Z.: Výborně, v utrechtské Stadsschouwburg je pro orchestr výtečná akustika. Velice mě potěšil obrovský ohlas publika, které je na začátku samozřejmě rozpačité, protože neví, co ho čeká. Ale na konci bylo vidět, že se podařilo publikum strhnout, a to je pro nás nejlepší.

Jaké je holandské publikum v porovnání s jiným?

J.Z.: Řekl bych, že všude v zahraničí je Janáček přijímán se stejným ohlasem. Výjimkou jsou české země, kde o Janáčka mnoho zájmu není. Je to pro nás nepředstavitelné, překvapuje nás to a jsme značně zklamáni z toho, že domácí, světově uznávaný autor je v republice opomíjen a publikum se o něj nezajímá.

Kdy jste se poprvé setkal s Janáčkem?

J.Z.: Už v deseti letech, jako klavírista. Ve dvanácti jsem hrál úryvky z jeho sbírky *Po zarostlém chodníčku*, později na konzervatoři a posléze i na akademii jsem začal Janáčka studovat. Měl jsem štěstí, protože mým profesorem byl specialista na Janáčka, prof. František Jílek.

Kde jste nastoupil do prvního angažmá?

J.Z.: Do prvního angažmá jsem nastoupil v Brně, do Janáčkovy divadla. Poté jsem byl asi pět let šéfdirigentem v Ústí nad Labem, následoval návrat do Brna, dva roky v Národním divadle v Bratislavě a potom jsem v Brně zastával místo uměleckého vedoucího Janáčkovy opery, které jsem před dvěma roky postoupil mladším. Od té doby využívám zahraničních nabídek hostování a diriguji Janáčkovy opery po světě. Naposledy jsem dělal v Lisabonu *Její pastorkyni* a *Lišku Bystroušku*, *Její pastorkyně* mě čeká i v Národním divadle v Bratislavě. Zaměřuji se hlavně na Janáčka, ale mám rád např. i Pucciniho, zkrátka opery, které mají dramatický náboj.

Jak se vám pracovalo na opeře *Z mrtvého domu*?

J.Z.: Jde o velmi těžkou operu a není mnoho souborů, které by si na ni mohli troufnout a dobře ji zvládnout. Janáčkovy divadlo ale disponuje vynikajícím sborem a ke zdařilému výsledku přispělo také režijní vedení Zdeňka Kaloče, který má pro Janáčkovu hudbu velké citění.

Se Zdeňkem Kaločem jste spolupracoval už podruhé.

J.Z.: Ano, letos v září jsme v šesti představeních společně uvedli Straussovou operu *Salomé* a byl to obrovský úspěch – všechna představení byla naprosto vyprodána. Tato inscenace byla pro mě jedním z nejlepších zážitků, které jsem za celou svoji kariéru měl.

Vidíte rozdíl ve spolupráci s operním a s činoherním režisérem?

J.Z.: Pokud činoherní režisér vnímá hudbu, tak je to pro inscenace tohoto typu, které vyžadují herecké umění, lepší řešení. Pro opery jako italské bel canto jsou zase lepší operní režiséři, kteří už mají větší zkušenost s davovými scénami. Ale pro komorní práci typu opery *Z mrtvého domu* se hodí více právě činoherní režisér. S režisérem Kaločem se nám spolupracovalo výborně.

Kam by podle vás měla Janáčková opera směřovat?

J.Z.: Chtěl bych, aby směřovala k pravdivosti, k hlubokému výrazu, jaký je vidět třeba v této inscenaci. Protože Janáček byl člověk života, člověk, který cítil každou situaci a dokázal úžasně vystihnout její dramatickost. Čili režisér inscenující Janáčka staticky, jdoucí po jeho vnější pozlátce, se nemůže nikdy správně trefit. Janáček je přímo nabit energií.

Kam podle Vás směřuje dnešní brněnské Janáčkovy divadlo?

J.Z.: V posledních dvou letech bohužel z jeho scény vymizely Janáčkovy opery, přestože ještě za mého šéfování byla nastudována *Liška Bystrouška* a *Z mrtvého domu*. Doufám, že se po nynějších personálních změnách opery hukvaldského rodáka v Brně znovu objeví. Krom toho se na rok 2004, u příležitosti 100. výročí od uvedení *Její pastorkyně*, chystá v našem divadle uvedení několika Janáčkových oper: já bych měl dirigovat „*Mrtvý dům*“, *Lišku Bystroušku* a zřejmě i *Věc Makropulos*. Brněnský dirigent *Její pastorkyně* ještě není znám, ale já tuto operu budu u příležitosti oslav dirigovat na festivalu ve Španělsku.

**Všem zúčastněným děkuji za rozhovor,
Kateřina Neveu.**

BIELE ALBATROSY ZO SLOVENSKA NAD KRAJINOU TULIPÁNOV

VLADIMÍR PROČKA

V zahraničí človeku vždy veľmi dobre padne, ak niekto z občanov Slovenska dobre reprezentuje našu vlasť. A čím viac ľudí v cudzine to vidí, alebo počuje, tým ten pocit je lepší.

Spôsob, akým to skupina vojenských akrobatických letcov z Košíc, ktorí si hovoria "Biele Albatrosy", predviedla v dňoch 10. - 11. 8. 2001 s podporou svojich pozemských kolegov, bol zvlášť výnimočný.

Prileteli perfektne zoradení na svojich podzvukových stíhačkách L-29 v piatok, 10. 8. 2001 a pristáli v krátkych intervaloch za sebou o 13.15 na vojenskom letisku Gilze Rijen v južnom Holandsku, blízko mesta Tilburg. Krátko za nimi pristálo doprevádzajúce lietadlo AN-24 s pozemným technickým a riadiacim personálom. Tu sa konal "deň otvorených dverí", ktorým si holandské letecké sily raz do roka "vylepšujú" mienku o sebe u civilného obyvateľstva v rámci budovania dobrých susedských vzťahov s okolitými dedinami a mestami za to, že im v priebehu roka vytvárajú povestnú "zvukovú kulisu" svojou činnosťou a cvičnými preletmi ťažkých vojenských strojov. Tento deň bol spojený nielen s ukázkami leteckej a inej vojenskej techniky, ale aj besedami s civilným obyvateľstvom, mladými ľuďmi a zábavou pre deti. No a "air show" je jeden z najobľúbenejších bodov programu.

Biele Albatrosy lietajú skupinovú akrobáciu zatiaľ v päťčlennej zostave. Šiesty pilot je vo výcviku. Skupinu chcú neskôr doplniť na 7 členov. Pri predvádzaní skupinovej leteckej akrobacie je letka zo zeme podporovaná trojčlenným teamom, pozostávajúcim z riadiaceho veliteľa lietania, navigátora a kameramana, ktorý zaznamenáva všetky letecké manévry kolegov vo vzduchu.

Po pristátí privítal letcov, ako aj celý podporný team, zástupca štábu Royal Netherlands Air Force a veliteľ letiska v Gilze Rijen Air Base. Po zoradení lietadiel na letiskovej ploche do jedného šiku bolo vidieť, že chýba lietadlo s číslom "3". Kde je? Nuž, ten už nelietá od minulého roku a ani nebude. Havaroval pri predvádzaní vysokej pilotáže. Lietanie na vojenských stíhačkách si môže vyžiadať aj tú najvyššiu daň. Jeho kamaráti stále na neho pri lietaní myslia.

Po oficiálnom privítaní a malom občerstvení letcov, ktorí boli "usedení" dlhým letom naprieč strednou a západnou Európou (nezvyklo dlhý a kľudný let pre stíhacích pilotov), nasledovala "bojová" porada o ďalšom prelete smerom na severozápad Holandska, kde v nasledujúci deň bola vojenská letecká prehliadka spojená s "air show" na ostrove Texel. Hoci letové inštrukcie a navigačné pokyny (nie priamočiareho letu) o výške a jednotlivých azimutových smeroch od jedného rádiomajáka k druhému sa niesli v stručnom vojenskom štýle, predsa bolo možné vycítiť atmosféru porozumenia, vzájomného rešpektu a radosti nad šťastlivým príchodom a možnosťou obohatenia programu účasťou na leteckých akrobatických prehliadkach na oboch letiskách. Akrobatické ukážky Bielych Albatrosov boli skutočne ojedinelé. Na tvárach hostiteľov aj skromných hostí bolo vidieť spokojnosť nad behom vecí, ktoré išli presne podľa plánu. Dopĺňujúce otázky sa operatívne riešili so štábom na mieste. A úspešne, vďaka efektívnosti holandských vzdušných síl a úsiliu zástupcu Ministerstva obrany Holandského kráľovstva.

V nasledujúci deň mala letka vystúpenie pred možno viac ako desaťtisíc divákmi na ostrove Texel, vzdialenom cca 75 km severne od Amsterdamu. Výkony "Bielych Albatrosov" divákov nadchli. To čo predviedli, bola ukážka vysokej skupinovej leteckej pilotáže, kde sa vyžaduje nielen vysoké majstrovstvo samotných letcov pri ovládaní svojich strojov, ale aj úžasná presnosť, koordinácia a synchronizovaná súčinnosť pri vysokých rýchlostiach (okolo 800 km/hod) tak letcov, ako aj pozemného personálu, ktorý zo zeme dohliada nad ich priestorovou polohou pri lietaní a technickým stavom strojov. Pretože urobiť napr. "ťahaný looping" (smerom nahor) spojený s výkrutom na jednom lietadle je dosť náročný letecký výkon. Ale urobiť to v skupine piatich prúdových lietadiel presne naraz a popripade tak, že to vyzerá, ako keby to robilo jediné päťmotorové lietadlo, to je už majstrovský výkon. Ukážky prudkých a strmých stúpaní kolmo nahor zo sto metrov do niekoľkých kilometrov v priebehu pár sekúnd, prudké nálety a komplikované výkruty efektne trasované bielym dymovým chvostom za lietadlami zanechávali na obláčikmi spestrenej modrej oblohe krásne obrazce. Mimochodom - modrá obloha - to je v Holandsku tak

trochu zvláštnosť, pretože tak dni predtým, ako aj nasledujúci deň bolo zamračené a pršalo. Len výnimočne boli tie dva dni vďaka dobrej viditeľnosti a modrej oblohe ako stvorené pre lietanie.

Dojem, ktorý zanechali Slováci v Holandsku, sa dá zhodnotiť ako vynikajúci. Komentátori leteckých ukážok skloňovali "Slowaaks..., Slowaken..., Slovakia..., Slowakije. Možno, že je slovenská letecká armáda malá, ale je dobre organizovaná. A výkony našich letcov dokázali, že sa v nej udržuje vysoké letecké majstrovstvo. Ich vystúpenie bolo počas celého dňa ojedinelé. Nie je to iba názor laika, ale aj hodnotenie zo strany vojenských leteckých odborníkov z Holandska, ktorí už tiež niečo videli a zažili na amerických stíhačkách. Na leteckom dni boli ešte ukážky perfektnej leteckej akrobacie na špeciálnych vrtuľových strojoch - dvojplôšníkoch aj jednoplošníkoch, prelety mohutných strojov, sofistikovaný "hardware" z výzbroje vzdušných síl NATO, ale náš príspevok bol markantný a nezabudnuteľný. A aj početné obecnstvo to patrične ocenilo: počas ukážky často "vzdychmi" obáv, aby to dobre dopadlo, no a po skončení - potleskom a mávaním. A naši letci sa s nimi rozlúčili tiež veľmi originálne. Najprv sa jeden oddelil od ostatných štyroch - ako keby sa chcel stratiť, že toho už má dosť. Ostatní štyria vyleteli nahor, zapli dymové clony, ktoré kreslili ich dráhu na oblohe, hore sa rozdelili veľkými oblúkmi dvaja vpravo a dvaja vľavo, začali klesanie dole a vzájomným prekrížovaním sa nad zemou nakreslili na oblohe obrovské srdce. No a ten stratený piaty, na ktorého sme takmer zabudli, priletel odrazu odkiaľsi z boku letiac sprava doľava so zapnutou dymovou clonou zanechával za sebou rovnú dlhú stopu ako šíp, "prepichol" to vzdušné srdce, krátko prerušil dymovú stopu a po opätovnom zapnutí dymu "šíp" vyšiel z neho na druhej strane. Výraz srdečného vzťahu bol zrejmý pre každého. Na zemi sa ozvalo zajasanie a veľký potlesk. No a nakoniec ešte spoločný nálet všetkých letcov z diaľky proti tribúne so zapnutými dymovými clonami, ktorí to tesne pred divákmi "pritiahli" nahor a potom sa rozleteli na všetky strany. Rovno pred očami užasnutých divákov rozkvitla veľká biela kytica. Potom sme už iba v miestnom rozhlase, napojenom na rádiovú vlnu veliteľa letky počuli po anglicky: "Biele Albatrosy zdravia Holandsko a divákov v Texeli. Dovidenia"

Ahoj, Biele Albatrosy, majte sa dobre a nech sa Vám ešte dlho spoločne darí. Zamávali sme im a oni zmizli v diaľke, aby potom pristáli na najbližšom vojenskom letisku na pevnine. Tá malá skupinka Slovákov, čo tiež sedeli na tej tribúne v Texeli bola nadšená a hrdá. Chcelo sa im vari aj kričať: "To sú naši."

Biele Albatrosy (foto V. Pročka)

OHLÉDNUTÍ ZA VÝSTAVOU HIERONYMA BOSCHE HANA SCHENKOVÁ

Mám-li se ohlédnout za nedávno skončenou retrospektivní výstavou holandského malíře Hieronyma Bosche (vlastním jménem Jeroen van Aeken) v rotterdamském Muzeu Boijmans van Beuningen (1.9. - 11.11. 2001), nemohu se ubránit pocitu zklamání. Výstava, která již v loňském roce byla avizována jako kulturní událost roku a akce Rotterdam 2001, zůstala daleko za mým očekáváním. Nejenomže se vedení muzea nepodařilo získat všechna plánovaná Boschova díla ze světových sbírek, ale i neuspořádaná instalace a výběr doprovodných exponátů přispěl k celkovému rozháranému dojmu. Klišé *Někdy méně je více* platí v tomto případě doslova.

Původním záměrem rotterdamského muzea bylo shromáždit pouze díla, u kterých se jednoznačně ví, že je zhotovil holandský mistr. Muzeum Boijmans van Beuningen má ve svých stálých sbírkách tři Boschovy obrazy. Nejvíce se v tomto ohledu spoléhalo na madridské Prado, které vlastní nepochybně nej kvalitnější sbírku Boschových maleb. Vedení Prada se nakonec rozhodlo zapůjčit „pouze“ dva menší obrazy: Extrakt kamene bláznovství a Pokušení sv. Antonína. Zahradu pozemských rozkoší, Vůz se senem a obraz známý pod názvem Deska se sedmi hlavními hříchy nedali z ruky (není divu, vždyť Bosch je jednou z hlavních atrakcí madridského muzea). Z tohoto malého výběru však nebylo možné sestavit ohlašovanou retrospektivu. Muzeum proto zvolilo druhou, podle mého názoru, méně šťastnější variantu, která představuje 18 Boschových deskových obrazů, 7 kreseb, dále pak velké množství obrazů a kreseb Boschových současníků i mladších umělců inspirovaných rodákem z 's-Hertogenbosche. Snad nejzajímavější v této nepřehledné paletě se mi zdála díla Salvadora Dalího a M.C. Eschera. Za zmínku určitě stojí i čtyři obrovské tapiserie inspirované Boschovými nejznámějšími obrazy (triptych Zahradu pozemských rozkoší, Vůz se senem). Mezi vystavenými díly jsem ale marně hledala kopii obrazu Dvanáctiletý Ježíš v chrámu ze sbírky zámku Opočno, který měl být dle původních informací v Rotterdamu rovněž k vidění. Z Boschových originálních děl to byly v první řadě jeho kresby, které výstavu učinily zajímavou a přitažlivou. Kresby byly velmi dobře nasvíceny, takže divák mohl v klidu obdivovat jednoduché tahy uhlem Boschových potvůrek a příšer.

Retrospektiva byla naplánována do doby, kdy už dávno měla být dokončena rekonstrukce muzea, což však bylo jenom zbožným přáním rotterdamských, neboť Boymans van Beuningen již druhým rokem připomíná jedno velké nedokončené staveniště.

Pokud se návštěvníkovi podařilo najít vchod a prodrat se polorozkopanou ulicí, pak se dostal do dočasně nainstalovaného stanu, který sloužil jako šatna a pokladna. Po zakoupení lístku (čekací doba se pohybovala mezi 2 - 3 hodinami, časové vstupenky nebyly k dispozici) se návštěvník ocitnul ve dvou přízemních sálech, kde byla nainstalována ne příliš kvalitní moderní díla inspirovaná H. Boschem. Po schodech se vešlo do prvního patra muzea, kde návštěvník mohl nejdříve absolvovat expozici dobových reálií dokumentující život na přelomu 15. a 16. století. Teprve pak se dostal k vytouženým obrazům. Ty se snadno daly odlišit od kopií děl, neb u těch prvních se tvořily velké shluky umění chtivých diváků a před těmi druhými zel prostor prázdnotou. Překvapila agresivita některých Boschových obdivovatelů, ke slovu se dostaly i lokty. Co by člověk neudělal pro lepší výhled, když už vystál dvouhodinovou frontu na vstupenku. Originální obrazy byly bohužel nainstalovány poměrně těsně u sebe, což neumožňovalo pohled na dílo z patřičného úhlu či vzdálenosti.

Nic však nemění na faktu, že Hieronymus Bosch byl prvním surrealistickým malířem a dějiny umění předběhl ne o 50, ale nejméně o 500 let, že jeho jméno se bude vždy těšit obrovskému zájmu návštěvníků a že tolik jeho obrazů už asi pohromadě v životě neuvidím. ✨

ŠERO V HOLUBNÍKU

ROMAN ERBEN

Komerční šed' nás už brzy nebude provázet životem na každém kroku. K tomu, aby se zboží lépe prodávalo, bude mít napříště jeho obal jasně zářivou barvu citronu nebo pomeranče a obsah bude vonět jako pudr nebo čerstvě vydělaná hovězí kůže. Postačí dokonce, když se takové zboží jednoduše pokape citronovou šťávou anebo posype pudrem. Zelená barva obalu je naopak barva nestravitelná a neprůbojná, vystavené zboží se snadno přehlédne, zatímco barva tmavomodrá a hnědá působí příliš draze a není proto radno je v obchodě často používat... Průzkum trhu se před ničím nezastaví. Ty tam jsou časy, kdy poslíčkové Fleuropu nejprve zaklepalí na dveře a teprve až potom vtiskli do rukou náležitě překvapenému adresátu pečlivě vybraný puget květin. K egocentrismu vycvičený a stejně tak i snadno zpolíčkovatelný občan má však raději o něco lapidárnější provedení této transakce. Reálná kytice může brzy zvadnout, když si jí nebudeme dostatečně hledět, pro květ virtuální postačí jen trochu místa k uložení dat v paměti osobního počítače. Připojit tedy svůj PC k síti a pošta k nám může kdykoliv přijít! Nejprve malá, sotva viditelná tečka uprostřed rozednívajících se nebe holé obrazovky, klíčící seménko. Pak se přidá pár vybraných, rytmicky členěných tónů podle programu, který si odesílatel v příslušné tabulce virtuálního květinářství vybral, a kytice je tady. V katalogu květin se dá samozřejmě listovat v kterékoliv době díky Internetu, jak ovšem jinak. K mání jsou i digitální rukavice, ve kterých lze dotyčný puget ohmatat odshora až dolů. A aby to všechno nebylo zase tak příliš jednoduché a jasné, kytice nakonec na naší obrazovce i zvadne. Tedy opět před našima očima, pokud se nám chce, reálně řečeno, na to všechno dívat.

O těch rostlinách, které ztrácejí přednosti, jimiž je vybavila kultura, a navracejí se do přírodního stavu, říkáme, že degenerují. Nádherné květiny, skvělé plody mají ustavičně tendenci znovu přijmout tvar a velikost planých plodů, polních květin. A lidé jsou náchylní k tomu, obnovit v sobě primitivní instinkt, namířený proti umělému společenskému pořádku. Snad bychom měli spíše říkat, že mají sklon regenerovat... poznamenal si kdysi Pierre Reverdy v Palubním deníku. Básník mezi zdmi, pro něhož psaní a smysl pro skutečnost fungovaly jako záchranný pás. Tvorba jako kyvadlo pendlující mezi společností a samotou, umění se kdykoliv zastavit na okraji cesty a vidět se odtud očima svého okolí. Přijmout riziko porážky a pokusit se ji svou kreativitou překonat. Člověk, který dosud nedegradoval na pouhý stabilizující článek v řetězu nabídky a poptávky, a jehož vzestup není většinou to samé, co rostoucí životní standard. Jde-li o individuální svobodu, pak jde také o sebeuskutečnění, které nemá svobodu ostatních omezovat. Právo na vlastní systém hodnot patří každému z nás.

Stále se dělím, rozdělují, měním. Střídám "okna" a aktivizuji tak pokaždé aspoň jednu z částí své osobnosti, říká Doug, student na college ze středozápadu USA. Podobně jako statisíce jiných, kteří rádi přebývají ve světech Internetu, se Doug převtěluje do jedné z postav, kterou mu "okna" nabízejí. Jde o novou formu computerových her a kolektivně psané literatury, pro níž se používá zkratky MUDs (Multi User Domains). Jsou jí v Americe nazývány světy anonymní sociální interakce, během níž lze sehrát roli buď blízkou, nebo vzdálenou našemu opravdovému "já", tak, jak se nám zlíbí. Spoluhráči jsou nejen autory textů, nýbrž i tvůrci své vlastní identity. "RL" - reálné životy - jsou jen jedním z celé dlouhé škály "oken", které tyto virtuální společenské hry nabízejí. Přecházíme-li v nich z jedné existence do druhé, měníme se v ní také podle jejího okolí, spolu s nímž pak nakonec budeme stejně tak i rychle stárnout. Prolínání se životů jako amorfni pantomima, místo pro setkání libovolného počtu účastníků z celého světa. Někteří hráči se cítí být součástí počítače, cestují v jeho prostoru, jsou částí jeho obvodu, jedním z jeho čipů, jednou z jeho vari-

ant. Aspoň pro tyto chvíle se cítí být stejně tak důležitými jako hardware, které vlastní a které je plně ovládá. Vizionáři s žabí perspektivou. Jejich digitální uši jsou ve střehu, jelikož variant v okolí přibývá. Dá se spočítat, kolik jadérek obsahuje jedno granátové jablko, ale nikdy už ne kolik jablek (granátů) vězí v jednom jadérku. Každý obraz, každý zvuk, každé slovo se dá proměnit v cokoliv jiného. Editovat znamená čarovat. Tváře zakrývají masky. Stav posedlosti bohy, nástroj k zastrašení protivníka? Touha po moci? Digitalisací se stává obsah čehokoliv dobře hnětenou plastelínou. Analogová média nám dosloužila, naleziště Tohuwabohu se rozšířilo. Digitalita je médium bez barvy a bez zápachu. Nezabírá moc místa a má schopnost navíc korigovat své chyby. Reprodukce, které computer algoritmicky generuje, jsou "dokonalé" jako originál. Zbývá už jen zapomenout na autorská práva a ponechat si od cesty svou rodnou analogovou řeč, tiché povely podobající se štěkání a kryptogenní kanály, ve kterých se zbytek naší nevyužité aktivity ztratí jednou beze stopy. Technologie tohoto druhu zábavy, jak se zdá, už poněkud přestoupila meze naší biologické nedůtklivosti. Zacházení s computery se v posledních letech drasticky změnilo. Nedáváme jim už pouhé příkazy, nýbrž vstupujeme do dialogů s nimi, spíme s nimi, řídíme jimi simulované akce, vytváříme virtuální skutečnost. Komunikace jejich prostřednictvím zmasověla natolik, že i síť Internetu se stala všelidovým fórem. Člověk - stroj - Interface, v pozadí pervertované klima. Logika trhu je logika války. Kult boje, který v sobě skrývá, představuje stejně tak kruhový tanec dervišů jako pochod šikovatele mezi kanony rozestavěnými před zářící kulisou Exerzierplatzu. Duchovní transfigurace pro krásu slohu, během níž se dá dojít někdy dost hluboko pod cvičiště. Nebeský ráj je kruhový, zatímco pozemský ráj si musí vystačit s podobou čtverce. Dynamickou hodnotu středu kruhu však statický střed čtverce sotva vyváží, reálné je jen to, co je v intenci obecného očekávání. Neodvratnost a fatálnost všeho kolem nás, anebo jen nevinnost základních přírodních sil, která je toho pozadím?

Podzimní krajinu Evropy obchází strašidlo globalismu. Je to strašidlo lepkavé a vláčné, uválené ze staronového těsta euroamerické civilisace. V Americe, v neoliberalismu vyrostlo, v Anglii za thatcherismu otěhotnělo, ve Francii, Německu a zbývající Evropě začíná pomalu stárnout. Předznamenalo epochu deregulace světových trhů a spojení obchodních bloků Asie, Evropy, USA,... Namísto teritoriálního handlování tedy jeden globální trh včetně pravidelného přeletu elitních ekonomů nad jeho centrem v coupé airbusu první třídy. Globalismus je rétorikou neoliberalismu. Jeho aktéři nahlíží trh jako formu řešení téměř všech problémů na světě, o "zázracích", kterými jsou pro svět nové technologie, ani nemluvě. Vzbuzují dojem, jakoby zastávali aktuální marxismus, aniž by museli jmenovat pravé autory. Ve Financial Times je například zcela otevřeně rozepisován třetí díl Kapitálu včetně prognózy zhroutení nebo alespoň silné relativisace středních společenských tříd jako součásti nové epochy. Skutečnost, že díky globalisaci trhu se také vytvářejí podmínky asijské krize, provázené sociálními otřesy menších a středních nacionálních států, je dnes komentována už jako samozřejmost. Ideologickým jádrem globalizační rétoriky je zrušení rozdílu mezi politikou a hospodářstvím, úsilí kolidující s představou technického státu někdy z doby šedesátých let, ve které šlo o vytvoření podmínek nadřazenosti hospodářské racionality vůči politice a o dominující úlohu technokracie. V rovině transnacionálních obchodních styků se daří občas i zrelativisovat vlastní rámcové podmínky sociálního státu, bez nichž je dnes fungování kapitalismu ovšem sotva myslitelné. Jde na první pohled o bezalternativní organizační formy hospodářských procesů, které však dokáže dosavadní pluralita forem kapitalismu zatím ještě vyrovnat. I světový kapitalismus potřebuje na globální úrovni fungující demokracii, pakliže se nechce stát nepřítelem sama sebe. Deregulace světových trhů na nacionální úrovni vyvolává však destabilizační těchto trhů, která končí opět jejich reregulací, což předpokládá kromě silného obchodního partnerství nakonec i převrácení původní logiky globalismu. Regulace trhů má realistickou perspektivu proto, že se povětšinou právě těmto

trhům daří snadněji regenerovat síly vzhledem ke zkušenostem čerpaným z překonávání vlastní krize.

Protože nejdůležitějším elementem účinnosti globalismu je mediální inscenace, bývá také presentace stanovisek podniků, hospodářských svazků a multinacionálních koncernů náležitě navenek pružná. Flexibilisace, racionalisace, digitalisace, homogenisace, privatisace, liberalisace, deregulace, globalisace, to jsou dnes hlavní hesla a dogmata neoliberalismu. Co vlastně znamená taková flexibilisace? Nic víc, než přizpůsobivost, především zaměstnance vůči zaměstnavateli a pracovní době. Tvář neoliberalismu je dvojí. Podle sémantického vzoru, že muž je pevný a neohebný, žena měkká a ztělesněná ladnost, se odvíjí i klubko příze na pracovním trhu. A opravdu jsou to hlavně ženy, které jsou masově využívány pro méně zajímavé a také podřadné práce na poloviční nebo čtvrtinový úvazek. Flexibilita znamená ostatně rovněž: dnes být zaměstnán a za týden nebo za měsíc být zase propuštěn. Na základě toho je vyměřena i patřičná míra schopnosti unést téměř jakoukoliv zátěž, kterou v sobě skrývá slovo "Belastbarkeit". Najdete ho dnes v Německu skoro v každém novinovém inserátu, nabízejícím volné pracovní místo. Zejména podniky, které se zabývají "pružnou" nabídkou pracovní síly na trhu coby půjčovny, (krycí název Teilzeit, Systemtechnik, Manpower, atd.), v takové hře drží prim. Přibývá jich jako muchomůrek po průtrži mračen. Kostky jsou ovšem vrženy, a tak co jednou spadlo pod stůl už hledat dál nebudeme. Nabízí se nám podívaná na jiný konec kolbiště. Tam, kde technologický pokrok plus imperativ konkurence slibovaly ještě donedávna vyřešení všech zbývajících problémů na světě. Ctižádostivý ekonomismus spolu s technikou jako multiplifikátorem v dramaticky se měnící Evropě, obarvené sloganem Margarety Thatcherové - "Společnost není, je jen rodina, stát a trh" -, dovedl právě britskou společnost do absolutní deprese a vytvořil tím podmínky k nástupu (alespoň umírněné) levice Anthony Charlese Lyntona Blaira. Stejně tak, jako se už v Anglii začíná relativisovat euforie privatisace, rýsuje se i dosažitelnost tzv. třetí cesty. Nikoliv jako cesty mezi kapitalismem a komunismem, ale jako odklon od neoliberalismu a konservativních posic thatcherismu. Diskusi je třeba vést nejen s ohledem na trvalé hledání autonomie společnosti v transnacionálním uskupení v našem stále se zmenšujícím světě, ale rovněž na bázi rovnováhy mezi sebepotvrzením jednotlivce a jeho integrací do společnosti. Tam, někde mezi dvojím lidským "já", mezi "já" autonomním a "já" přizpůsobivým, lze uniknout aspoň na dočasnou dobu chaosu a řádu totality, produkováným jinak průběžně naším vědomím.

Neoliberalismus je pseudovědecká teorie, která tvoří základy své existence podobně jako marxismus. Stojí na systému několika jednoduchých tezí, jejichž neustálým opakováním lze nakonec dosáhnout hypnotisujícího účinku stejně jako při náboženské seanci. Jedná se však o systém stavby nad jiné zdánlivý. Na jednom konci je Bůh, na druhém Země, pokrytá prachem. Někde nahoře sedí provinční profesor, který tvrdí, že zastupuje vědu, dole pod ním se pohybují spolu s hejnem národohospodářských žurnalistů a vlivných ředitelů centrálních bank jemu loajální komerční inženýři jako všespasitelní manažeři. Principem neoliberalismu je náboženství, které je vybaveno uhlazeností a leskem vědy. Otevírání starých zásuvek a výpůjčky z čehokoliv, čachrování s pojmy a k tomu potajmé přihlížení pádu jiných. Multilaterální kýč... Stát fungující jako sebereflexe společnosti? Že společnost si uvědomuje teprve skrze stát sebe sama? Že světová konkurence znamená demontáž sociálního státu? Chceme stát sociální, anebo technokraticko-policejní stát? I když stojí taky řůru peněz, ponecháme si raději ten druhý. Teorie státu, mlčky převzatá z marxistické nauky, je největší slabinou neoliberalismu. Nikoliv stát, který společnosti slouží, jak říká Hegel, tedy opravdový služebník s rolí vyrovnávací instance, ale všemu nadřazená organisovaná struktura produkce a konumu, ke které se ještě přidruží represivní aparát daný justicí, policií a vězením. Pro většinu jeho poplatníků znamená odtučňovací kůru, pro zbytek pak, především horní vrstvu technokracie, model lukrativní koexistence. Technický pokrok je povýšen na cíl lidského

snažení, oltář pro přinášení nekonečných obětí, místo aby byl pouze jedním z prostředků sloužících k zlepšení životních podmínek nás všech. Vliv technokracie na řízení státu roste přesto dál, a tak by se mohl z některých jejích postav ještě během jejich života sestavit jaksepatří pestrý čítankový mýtus. Snobský Bill Gates je přijat prezidentem Francouzské republiky s poctami jako státník, jiní se pohybují s bohorovností a leskem velmožů ve vlastních interkontinentálních džetech. I přesto, že už vzniká celá sociologie této kasty, je úroveň jejich vztahu ke kultuře, především co do jejího hlubšího pochopení a prožití, víc než podprůměrná. Co jinak očekávat od šovinismu trénovaného mlácením prázdné slámy neoliberalních hesel?

Jsou však mezi námi dosud místa, kde solidarita, schopnost smíření se a permisivita neplatí jako synonymum stagnace. Přesto, že průmyslová výroba a obchodní aktivita potřebují racionální cíle, najde se ještě dost příležitostí jim uniknout, třeba až na sto honů. A nemusí jít přitom ani o příslušnost k cechu svobodných umění a řemesel. Je možné se také těšit na to, že práce bude s postupem doby ubývat a bude víc dělitelná volným časem, že finanční úspěch v podnikání bude možné rozdělovat jiným způsobem než dosud. Pakliže průmyslová epocha znamenala práci pro masy, éra informatiky dá práci relativně jen malé společenské elitě. Bude tu však ještě existovat navíc možnost, kterou Jeremy Rifkin nazývá "třetí sektor", totiž především kultura, sociální instituce a církve jako báze pracovních příležitostí, financovaných přímo z rezerv multinacionálních koncernů a velkých podniků. Prioritu bude mít společenství právě tak jako jedinec, a teprve až po nich má přijít na řadu trh a řízení státu. Inu, když už se oproti době velkého rabiho z Nazaretu obyvatelný prostor naší planety zmenšil na jednu třicetinu, nebude jistě nikomu ani ta špetka práce pro zahřátí mysli vadit...

SURREALISTICKÉ VÝCHODISKO

Z článku Jiřího Fialy v časopise VESMÍR č.11/2000

Roman ERBEN je z těch, kteří dokázali původní inspiraci surrealismem přetavit v mnohvrstevnaté a mnohazměrné vyjádření "tajné paměti světa" (Petr Král). K postsurrealistické aktivitě šedesátých let se svým vkladem připojil někdy kolem r. 1962. Většina mladších členů skupiny byla tehdy pozavírána v kasárnách, kde si odpykávali základní vojenskou službu. Za zdmi plzeňských kasáren jsem potkal Petra Krále (a nechali jsme si tam posílat vzácné knihy a opisy z Effenbergerovy knihovny - a četli to v až v neskutečném dostatku času), a v tachovských kasárnách pak i Romana Erbena, který mi ukázal své básnické texty i výtvarné práce (a také fotografie). Bylo to jedno z těch šťastných setkání, na něž právě surrealismus věřil. Okamžitě jsem nadšeně informoval Petra Krále, a pak už jsem jenom přihlížel, jak se Erbenovo dílo rozvíjí a houstne. Byla to "přirozená setkání" (tak se také jmenovala společná výstava Paříž - Mnichov - Praha, která proběhla letos (2000, pozn.red.) v Písku. Kdyby to neznělo jako rouhání, řekl bych: Pochválena budiž základní vojenská služba!
Romanovi Erbenovi bylo letos v říjnu šedesát (roku 2000, pozn.red.).

Pozn. red.:

Roman Erben, nar. 3.10.1940 v Praze, malíř, designér, fotograf, spisovatel a básník, vystudoval ČVUT, žije a tvoří od roku 1980 v Mnichově. Literárně spolupracuje s nakladatelstvím TORST v Praze.

KRÁSNE VIANOCE (KAMILA STRAATSBURG - ŠAJMEROVÁ)

Pokúste sa byť počas týchto Vianoc kreatívni a postavte si vlastný betlehem. A aby v ňom bolo všetko, čo sa patrí, niekoľko slov o jeho vzniku.

Betlehem alebo jasličky je pojem tak pevne spojený s obdobím Vianoc, že si ho pod stromček stavajú aj tí, ktorí o kresťanskom zmysle Vianoc nič nevedia, alebo tomu nevenujú žiadnu pozornosť. Prvý betlehem vznikol pred viac ako tisícdvesto rokmi po narodení Krista a pri jeho zrode stál František z Assisi, ktorý v roku 1223 cestoval od pápeža z Ríma do Rieti. Cestou sa zastavil u Greccia v jaskynnej pustovni, ktorú si tam vybudoval na zalesnenej hore. František z Assisi tu chcel osláviť vianočné sviatky a urobil to vskutku nevídaným spôsobom. Miesto okázalej nádhery, ktorá sprevádzala bohoslužby v kostoloch, postavil v jaskyni drevené krmidlo, naplnil ho senom a priviedol k nemu živého somáríka a vola. Uprostred noci zaplápolali fakle a ľudia z údolia vystúpili na horu, aby spolu s Františkom uctili pamiatku narodeného Krista. František odslúžil slávnostnú štedrovečernú omšu pri krmidle, ako keby stál pri oltári. To bol prvý betlehem a zároveň prvá polnočná omša, ktorá sa stala neodmysliteľnou súčasťou večera.

Spočiatku boli jasličky späté s výhradne cirkevným prostredím a stáli iba v kostoloch a chrámoch. Z toho dôvodu sa jasličkám určeným pre kostoly dodnes hovorí kostolné alebo chrámové. Ľuďom sa však jasličky páčili natoľko, že ich postupne začali umiestňovať do svetského prostredia.

Najprv sa objavovali v zámockých kaplnkách, začiatkom osemnásteho storočia v šľachtických domoch, potom v bohatých meštianskych a napokon aj v najchudobnejších vidieckych rodinách. Prvou krajinou, v ktorej sa jasličky dostali do svetského prostredia, je Taliansko. Približne v roku 1566 alebo 1568 si kňažná Constancia z Celanu dala urobiť jasličky s úctyhodným počtom 116 figúriek.

Z Talianska sa jasličky rýchlo rozšírili do Francúzska a na Pyrenejský polostrov a cez Alpy ďalej na sever. Na ich rozšírení mali predovšetkým zásluhu františkáni a benediktíni, zo ženských kláštorov hlavne klarisky. Francúzske a španielske jasličky patria k najrozmanitejším a najbohatším na svete. Majú stovky figúrok, ktoré sú zostavené do zložitých scén. Najmä v Španielsku sa v týchto figúrkach odráža maurská minulosť a sprievody troch kráľov často pripomínajú arabské kupecké karavány putujúce po arabskom pobreží. V nemeckých betlehemoch sa zase často vyskytujú postavičky v národných krojoch.

U nás jasličky predovšetkým rozširovali jezuiti, a oni ich tiež doviezli za more a do Južnej Ameriky. Prvý známy betlehem v Čechách predstavili jezuiti verejnosti v roku 1560 v jezuitskom kostole sv. Klementa pri Karlovom moste. Tento betlehem sa bohužiaľ do súčasnej doby nezachoval a nezostali o ňom ani záznamy, takže nikto presne nevie, ako vyzeral. Predpokladá sa však, že bol napodobeninou betlehemskej jaskyne, v ktorej sa Kristus narodil. Podľa tohoto vzoru sa jasličky začali šíriť do ďalších kostolov a chrámov. Niektorí ľudia sa pokúšali jednoducho napodobňovať to, čo videli v kostoloch, iní zasa vytvárali jasličky podľa vlastnej predstavy a kreativity. Základné figúrky, ktoré v žiadnych jasličkách nesmú chýbať, sú Mária, Jozef, pastier so stádom oviec, traja mudrci a vôľ. Ľudia k nim však postupne pridávali ďalšie a ďalšie postavy, ktoré mali s biblickým príbehom stále menej spoločného a stále viac sa blížili k bežnému životu. Niektoré betlehemy preto vyzerajú skoro ako dedinky alebo mestečká. Objavujú sa v nich dedinčania, remeselníci, pekári a ďalšie postavy späté s každodenným životom. Tak sa napríklad stáva, že v baníckych mestečkách sa v betleheme objavujú postavy baníkov.

Figúrky sú najčastejšie vyrezávané z dreva a v nejednej slovenskej dedine vznikli takto krásne príklady ľudovej tvorivosti a výtvarného vkusu. Často sa však vyrábali aj zo sadry, papiera, vosku, slamy a mnohých iných materiálov alebo ich kombináciou. V Taliansku sa často používala terracotta, čiže pálená hlina. V niekoľkých známych sklárňach, napríklad v Benátkach a Murane sa figúrky vyrábali z farebného skla. V období baroka sa začali používať bohaté a okázalé materiály, figúrky bývali pozlátené a ozdobené drahokamami. Jasličky sa od seba líšia nielen počtom, veľkosťou a bohatstvom figúrok, ale aj vyhotovením. Okrem veľkých, ktoré sú často aj mechanické, existujú aj jasličky skrinkové, hracie a dokonca aj jasličky postavené vo fľaši.

Napriek tomu, že náboženský charakter jasličiek ustupuje u nás stále viac do pozadia, ich tradícia ostáva stále živá.

BUDÚCNOSŤ POĽNOHOSPODÁRSTVA

13. novembra sa v Amsterdame konala otvorená diskusia o budúcnosti poľnohospodárstva v širokej Európskej únii. Na program prišli otázky ako napríklad: "Ktoré požiadavky sa budú klásť kandidátom pre vstup do únie, čo sa týka bezpečnosti produkovaných potravín, ochrany zvierat a prostredia? Je to možné a správne žiadať od kandidátskych štátov, aby vykonali pred vstupom podstatné zmeny a opatrenia v ich (poľno)hospodárstve, pričom je chronicky známe, že poľnohospodárstvo v členských štátoch prechádza veľkými zmenami? Ako sa stavíme ku skutočnosti, že vzhľadom na nedávnu krízu v poľnohospodárstve a chove hospodárskych zvierat niektoré časti holandského (poľno)hospodárstva zaniknú? A hlavne, aké možnosti sú pre rozšírenie spolupráce pre členské štáty Európskej únie ako aj štáty, ktoré na vstup kandidujú?"

Holandský minister poľnohospodárstva pán Brinkhorst sa pokúsil tieto otázky, ako aj otázky zúčastnených, čo najlepšie zodpovedať. Poukázal na to, že na spoločnú poľnohospodársku politiku sa využíva 45% európskeho rozpočtu, čo spôsobuje okrem iného, že poľnohospodárska otázka je "hot item" v Bruseli. Určite aj preto, že v mnohých krajinách sa musia uskutočniť veľké zmeny. Najmä Holandsko sa pripravuje na drastickú reorganizáciu, s čím zatiaľ zďaleka nie každý súhlasí.

Poľnohospodárstvo v každom zo štátov, ktoré kandidujú na vstup do Európskej únie, sa podstatne odlišuje od situácie v členských štátoch. V Holandsku napríklad je trasa, ktorú prejdú transporty z čerstvým mliekom, vždy veľmi krátka: od dojenia do kartónu s mliekom prejde najviac 12 hodín. V mnohých štátoch strednej Európy, aj na Slovensku, chýba ešte dobrá infraštruktúra od a do tovární na spracovanie mlieka. Aj vedenie poľnohospodárskych podnikov nie je mnohokrát ideálne. Pre prijatie do Európskej únie sa musí ešte mnoho zmeniť, ale tieto zmeny si žiadajú čas a peniaze. Situácia sa komplikuje aj tým, že v rozličných kandidátskych štátoch sú rozličné predpisy napr. pre ochranu životného prostredia. Tu by mala v budúcnosti byť uniformita.

Cesta ku vstupu do Európskej únie musí preklenúť ešte rozličné prekážky. Pozitívne však je, že všetci zúčastnení sú ochotní všetky prekážky prekonať a dostať sa k cieľu spoločným úsilím.

KS-Š

D Ě T S K Ý K O U T E K

V Á C L A V Š A D R A K I I .

Dnes vám budu, milé děti, vyprávět událost jedné slunečné podzimní soboty, kdy mne vzali moji voditelé s sebou na návštěvu svých známých, kteří se nedávno přestěhovali ze starého statku na statek ještě starší, jak bývá u rustikálních Holanďanů zvykem. U nás se tomu říká *z bláta do louže*. Dost jsem se na výlet těšil, i na nové dojmy z jejich nového sídla, protože na starých statcích je vždy možno někde uniknout z dohledu a objevovat nové věci a nabývat nové psí zkušenosti. A věřte, že jsem si přišel na své. Z mnoha budov skoro na spadnutí jsem si oblíbil bývalou stodolu, v níž se jim podařilo vytvořit tak dokonalý nepořádek v haldách haraburdí, že kam se hrabe psací stůl mého voditele. Ostatně k tomu stolu ani nesmím, prý bych mu to mohl přeházet !

Ale k věci. Oni ti známi, co jsme je jeli navštívit, jsou vlastně nějak příbuzní, můj voditel je vyženil přes voditelku, která je z jednoho vrhu jako ta selka z toho statku, takže si říkají ségry, nebo tak nějak, přestože mají docela různá jména. Jednou byla jejich rodinka s náma v Itálii u pana malíře Dydka, kde měli tři velké a milé psy, ale když se musel pan Dydek přestěhovat, tak nová paní domácí, můra jedna, mu nedovolila ty psy vzít s sebou a tak teď žijí bez psů a moc jim to nejde. A ve vzpomínce na tu návštěvu v Itálii si ti naši příbuzní z toho statku pořídili taky psa, ktrého pokřtili *Dydek*, jako ten malíř. Zeptali se, zda mu to nevadí, že se po něm bude jmenovat pes, ale on se naopak cítil poctěn. To ale ještě nevěděl, že pes Dydek je vlastně Dydková, protože Holanďanům je přechylování jmen neznámé, pan i paní nesou jméno Dydek, žádná Dydková.

Zpočátku mi to připadalo divné, aby se někdo z nás psů jmenoval jako člověk, ale už jsem viděl filmy se psem Bethóvenem, v Němcích jsem potkával velké psy Bismarky, jinde zase Césary, a ostatně i moje jméno je lidské, dokonce i biblické, pan Šadrak (Shadarah) byl jedním ze tří mládenců z pece ohnivé (ostatní dva byli Mishah a Abdenago - viz Daniel 3:12-30 st.z.). Já to jméno ale zdědil po Šadrakovi Prvním, který sem přilétl z Afriky.

Ale zase jsem uhnul z toho výletu na starý statek, kde tedy byl pes Dydek, či vlastně psice Dydek, což byla silná, pěkně vzrostlá labradorka. A co čert nechtěl, příroda je mocná, já se do ní zamiloval ! Ona mohutných 40 kilo, já deset ! Jedna čtvrtina ! Představte si, že by padesátikilový lidský jinoch se zhlídnul v dvoumetrákové nevěstě, což by byl asi tak stejný váhový poměr. Nebo osmdesátikilová dívčina a dvacetikilový jinoch ! Ale mezi námi: my psi to tak přísně neberem.

Konečně k tomu statku. Udělal jsem tam pár fotek a z nich hádanky o ceny. Nejdřív jsem fotil kozy paní selky, které nám hrdě ukazovala, ač nebyly její, zůstaly tam dočasně po předchozím majiteli. Původně jich bylo přes 300, ale po těch zůstal jen puch (a jakej!) a vaším úkolem je spočítat na fotografii kolik jich tam zbylo. Není to tak těžké, ale já ještě nikdy neviděl tolik zvířat najednou.

A ještě jeden úkol vás čeká, ten už bude obtížnější, protože ten budete muset řešit odhadem.

Ale nejdříve spočítejte ty kozy.

Jak vidíte, nebylo to tak těžké, pokud ovšem dovedete počítat. Když ne, tak tatínek vám rád pomůže.

Druhý úkol bude horší, jak už jsem napověděl, budete jej muset řešit odhadem, bude tedy hodně záležet na štěstí. Otázka zní: *kolik členů má rodina, která na statku trvale bydlí?* Jako pomůcku jsem pro vás vyfotografoval sušák před domem a mohu vám prozradit, že ještě nikdy jsem neviděl tolik ponožek najednou!

Tak počítejte kozy a odhadujte počet členů rodiny bydlící na statku a své výpočty a odhady pošlete na adresu: *V.Šadrak II., Sirtemastraat 287, 2513 XL Den Haag*, nebo e-mail: *babca@wish.nl* Voditel na to občas kouká a řekne mi to. Dojde-li více správných řešení, bude výherce vylosován, v případě, že žádné řešení nebude správné, dostane cenu nejbližší odhadce. Bude to jako obvykle cédéčko. Tak si pospište, kdo dřív mele, ten dřív přijde! Vaši zprávu bych rád měl do 5.ledna 2002 ve voditelově pracovně na koberci.

Srdečně vás děti (i dospělé) zdraví a hodně dárků pod stromečkem přeje

Václav Šadrak II. (*10.11.98)
je hrubosrstý jezefčík, autodidakt,
stálý dopisovatel Nizozemských listů

DEJINY STROMU

MONIKA ENGELOVÁ
(Foto V.Šadrak II.)

*Ako výkričník
Zelený
Svieži
Rovný ako svieca*

*Denne vysmieva sa
Poverčivému srdcu môjmu*

*Ty nový život
V inej záhrade si začal*

*Mne ostal
Nový plot
A starý strom
Na novom mieste*

*Nemáta ma už
vo sne tvoja sviežosť*

*Zhrdzavel si
očervenel
miazga života
už neprúdi ti v žilách*

*Rok planých nádejí
ťa zošúveril*

*Ako zub boľavý
tak som ťa vykývala
oddane poddal si sa
mojim rukám*

*O nový plot môj
opiraš sa
vedomý toho
čo ťa čaká*

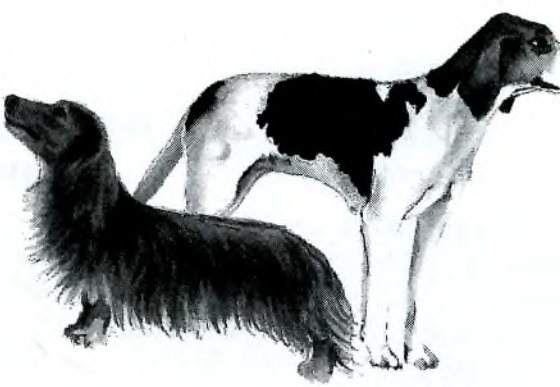

*Vyhostiť
musím ťa
ako mňa vyhostil
ten, čo v inej záhrade
dnes stromy sadi*

*Vynesiem ťa
pohladím
na rozlúčku*

*Z rúk doráňaných
strach nemá
ten
komu
srdce doráňali*

*psi
píčeň*

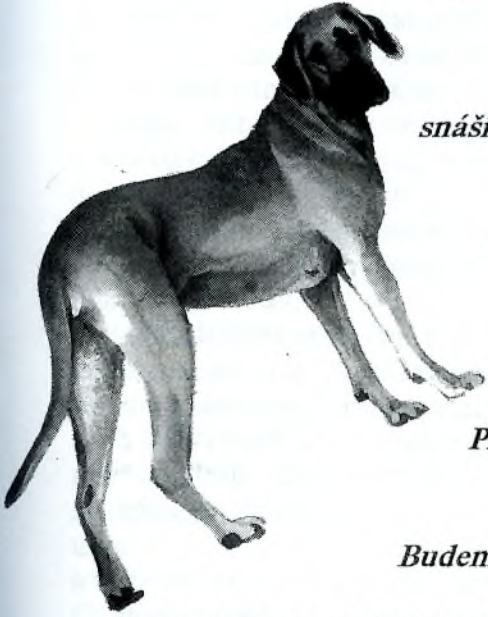
*Náš pane,
říká se, že jsme nejlepší přátelé člověka.
To je pravda.*

*Děláme pro tebe všechno
co můžeme a co umíme.
Uctíváme Tě jako boha, v našich očích
můžeš číst důvěru a lásku.
Snažíme se vracet ti dobro,
které nám poskytuješ.*

*Stárneme vedle tebe a tvých milých,
hlídáme tvůj dům,
vodíme nevidomé, zachraňujeme lidi v troskách a lavínách,
taháme sáně,*

*pomaháme dopadnout zločince,
bavíme lidi v manéžích cirkusů,
snášíme kruté bolesti v pokusných laboratořích
pro tvé zdraví.*

*Milionkrát vrtíme ocáskem,
abychom ti poděkovali za tvou péči,
abychom tě přivítali doma
a dali ti najevo radost.
Kdyby tě všichni opustili,
my s tebou zůstanem až do smrti.
Prosíme tě pane, abys ty nás neopouštěl
a nechal nás u sebe dožít
ten náš psí život.*

Budem ti za to vděční a věrni jako nikdo na světě.

(Když jednou můj voditel dělal bezúspěšně pořádek ve svých výstřižcích, musel jsem sedět vedle a nedýchat, abych mu je nerozfoval. Tato průpovídka se mi líbila, ale nebylo u toho místo původu, jenom vím, že voditel ji zcela nepatrně upravil, aniž by ji narušil. Původnímu, a mně neznámému, autorovi se omlouvám a děkuji mu za tichý souhlas.)

VŠII.

PRVNÍ TROPICKÉ VÁNOCE LADISLAV MALINSKÝ

Tomu, kdo se narodil o pár měsíců dříve než naše tak zvaná První republika a následné půlstoletí na jejím území prožil, a to se všemi mutacemi, ale také se všemi návyky, z nichž jeden byl jezdit kolem Vánoc někam na lyže a sníh, tomu lze sotva vyčítat, přemístí-li se jednoho lednového rána z pražského ruzyňského letiště (minus 20 Celsia a náledí) na území keňského letiště v Nairobi (plus 40 a pařák), že si v příštím prosinci, tedy na vrcholu tropického léta Východní Afriky, nestačí uvědomit, že by v takovém žáru mohly být za dveřmi Vánoce. Konečně tečka. Ale ony jsou, kalendář se oklamat nedá.

Snad jen všudypřítomná melodie White Christmas by vás mohla upozornit, nebo Jingle Bells by mohly varovat, že se odněkud budou blížit sáně, tažené spřežením dobromyslných paroháčů. Anebo se spíše díváte, co tyto melodie hledají v zemi, která nikdy ani sníh ani sáně neviděla. Až teprve na Bazar Street, na obchodní tepně indické čtvrti v Nairobi, vám skutečnost poklepe na rameno svými výlohami, plnými nejrůznějších vánočních ozdob, včetně skleněných koulí Made in Bohemia. Indové sice nemají k tradici Vánoc o nic blíž než černí domorodci, ale obchod je obchod, což je zde víra nejuznávanější. Indický obchodník vám zde prodá i brusle, pokud jste ochotni smlouvat, jinak ho to nebaví. Protože vánoční ozdoby nebyly v naší tropické výbavě, zakoupili jsme řadu nápaditých ozdob, z nichž většinu používáme dodnes, stejně jako geniálně vyřešené svíčky na pravé voskové svíčky z reprezentační skandinávské prodejny. Jednoduchá jejich konstrukce zaručuje naprosto jisté vyhoření (tedy svíček). I tyto svíčky jsou dosud každé Vánoce používány a dosud jsme požár nezavinili. Zatím nám chyběla jen složka nejdůležitější, totiž vánoční stromek. Kam pro něj? Nikde na ulicích nelze spatřit petrolejkou osvětlené stánky, kde prodavač v bezprstých rukavicích by vám nabízel stromky různých kvalit, cen i velikostí, jako tomu bylo doma. Třeba i s donáškou.

Ale proč se zde vůbec Vánoce slaví? Zjednodušená odpověď zní: Protože jsme tento zvyk do Afriky přinesli. Dárce většinou svůj přínos přeceňuje, zatím co obdarovaný neví co s tím. Jako kdybyste dali Indiánům, kteří se po staletí výborně mezi sebou dorozumívají kouřovými signály a tam-tamem, psací stroj. Co s ním? Tak podobně je to s těmi Vánocemi v černé Africe. Slavíme je zde ovšem po svém, my spasitelé, které nikdo nevolal, nositelé civilizace, která místo spásy přinesla zlo, kmenové války, alkohol, dosud neznámý pojem chudoby a mnoho jiných problémů, s nimiž si my sami nyní nevíme rady.

Stromek jsem získal na správě lesů, pěkně rostlý, až do stropu, a teprve doma jsem poznal, že je to vlastně zvláště rostlá větev a od stromku nerozeznatelná. Za stojan posloužil kýbl od barvy, naplněný kameny, které s vodou zabezpečovaly stabilitu. Proti anglickému a sem importovanému zvyku světít Vánoce až od rána 25. prosince (tzv. první svátek vánoční) jsme zůstali věrni zvyku z domova a udělali jsme si Štědrý večer o den dřív, po našem. S koledami (gramofon), dárky pro každého, rybou a cukrovím. Dojem byl tak nostalgický, že jsem se bál otevřít dveře na verandu, aby nám pomyslný vítr nezavál ještě pomyslnější shůh do pokoje.

Ale zajímavější bylo dění ve špitále. Organizace se ujaly anglická matrona a dvě dánské sestry. Matrona je úřad s kompetencí naší hlavní sestry. Zažil jsem několik britských matron, všechny jsou si nějak podobné. Svobodné, středních let a se sportovním autem, z jehož charakteru užívají pouze vzhled. Jsou věčně ve své kanceláři a je možno je spatřit pouze v 10,30 ráno na pro Angličany posvátné pracovní přestávce zvané "tea-time". Těžce nesly, když jsme se dost rychle zasloužili o změnu čaje za kávu, ale název tea-time zůstal. Pro dánské sestry to byly už druhé africké Vánoce, a tak měly už své zkušenosti. Přípravy zahájily už několik týdnů před Vánoci, tj. vystřihovaly z barevných papírů ozdoby, staraly se o drobné dárky pro nemocné, a s domorodým personálem a harmonikou neúnavně nacvičovaly koledy.

Na Štědrý den ráno se převrátil kousek od nemocnice autobus a přijali jsme devětadvacet lidí. Snažili jsme se je ošetřit během dopoledne, každý ochotně přiložil ruce k dílu, aby nebylo narušeno odpolední pečení krávy, kterou tradičně daroval nemocnici ochotný farmář. Kráva byla pečena na

otevřeném ohni v zahradě nemocnice celé odpoledne a její rozdílení bylo ohlášeno na čtvrtou hodinu a jsme srdečně zváni. Přišli jsme se podívat na ty hody asi ve čtvrt na pět, ale bohužel jsme dorazili pozdě, neb z krávy zůstala pouze smutně očouzená kostra. Že se na nás už nedostalo mne nemrzelo, ale dosud mne mrzí, že jsem neviděl, jak je možno v tak krátkém čase sníst celou velkou krávu.

Na příští dopoledne byla ohlášena další sláva. Přijel pan starosta, promluvil k nám, předal mírný peněžitý dar a nechal se při tom fotografovat. Na všech odděleních pavilonové nemocnice byla dokončena výzdoba stromků, aby odpoledne mohla začít atrakce největší - průvod koledníků. V něm nechyběl ani Father Christmas v červeném, bíle lemovaném plášti, v protisněžných holínkách, s mitrou na hlavě a berlou v ruce, s mohutným bílým vatovým plnovousem, který se zářivě odrazil od jeho černé tváře. Stromečky byly rozsvíceny a za doprovodu dánské harmoniky zazněly na každém oddělení koledy. Většina nemocných nevěděla přesně o co jde a rozpačitě pozorovala náš průvod. Zanechali jsme jim dárky a odsunuli se na další místo. Pouze na oddělení duševně chorých jsme byli přijati mimořádně srdečně a s plným porozuměním, po každé koledě zazněl potlesk a koledníci (nějak jsem se dostal mezi ně) museli několikrát přidávat.

Ale přece jen rozdílené dárky budily někde pozornost. Přestože převrhnutý autobus nepředvídaně rozmnožil počet nemocných, dostalo se na všechny. Muži měli v balíčkách pár cigaret, lahev limonády nebo vzácněji piva, většinou dary okolních farmářů, ženy sladkosti, nějaké drobnosti, a každá dostala podprsenku, jichž velké množství daroval jeden obchodník ze svého dávno zapomenutého skladu. Byl to dar spíše danajský, neb jednak se velikostí žádné ženě nehodily, což zjišťovaly ještě v naší přítomnosti (pokud vůbec věděly k čemu jsou), jednak jejich aplikace byla i pro experty zcela záhadná. Byl to zřejmě starý skladový ležák, neprodejný, jehož podstatnou část tvořily dlouhé mašle, které se pravděpodobně měly vázat na zádech a na ramenou, a někde mezi mašlemi měla být umístěna nádra šťastné nositelky. Budiž hned řečeno, že umístěna nebyla. Ovšem fantazie domorodých žen je nekonečná a vynalézavá, takže zkoušely nejrůznějšími způsoby mašle zavazovat, i na místech k tomu neurčených, takže dalo dost práce pevně zauzlené postavy opět z uzlů vyprostit.

Jiná podívaná byla na dětském oddělení, kde se sešlo krom ovoce a lahví různobarevných limonád i velké množství hraček, z nichž některé byly vskutku hodnotné, funkční a atraktivní, vše dary opět farmářů a učitelů z místní školy a jejich rodin.

Na pár volných dnů až do Nového roku včetně jsme jeli k moři do Mombasy a zanechali sloužit ve špitále nekřesťany, kteří mají své svátky jindy. Já sám ale nemohu od těchto prvních Vánoc odloučit příhodu, ke které došlo ještě v rámci Vánoc na cestě k moři. Je to celkem 450 kilometrů a v té době ještě nebyla hotova nová asfaltovaná magistrála, zbýval úsek asi jedné třetiny staré cesty, prosekané pralesem na šíři sotva automobilu, z níž se stal stálým používáním dosti hluboký, prašný úvoz, s občasnými širšími místy, která umožňovala rozvázné potkání dvou vozidel. Jiné manévry cesta nedovolovala. A tu najednou proti nám, co oko dohlédne, bylo vidět pohyb, zatím neurčitého původu, směr proti nám, zřejmě nějaké zvířátko, ano, máš pravdu, je to ..., no přece nosorožec. Zatím pomalu proti nám, úvozem. O nosorožcích je známo, že špatně vidí a je proto dobré jim uhnout z cesty dokud je čas a než se rozlobí. Jenže uhýbejte včas, jste-li směstnán v úvoze, obrátit a vrátit se je stejně nemožné, a on jde zatím pomalu a nazlobeně nevypadá. Třeba nás ještě nevidí. Co ještě se doporučuje? Žena též vzpomíná. Aha, učili nás, že je vhodné jezdit co nejrychleji v kruzích, což nosorožci dělá potíže, s jeho váhou a bez diferenciálu na zadní ose jej kroužení vyvede z dráhy a my ostrým odbočením se můžeme vzdálit z jeho doběhu. Dobrá rada, dost logická, ale nikoliv v úvoze. A co jestli má náhodou kontaktní čočky, to nás uvidí dřív, a třeba se začne zlobit. Nebo je to mudrc a uhne sám. Ale co udělá dřív, už by se měl rozmyslet, už je blízko a snad si nás i prohlíží. Nebo nás počítá a uvažuje přesilu. Číselně jsme na tom líp, ale váhově? Už je co by kamenem dohodil, ale to mne nesmí ani napadnout, třeba by se opravdu zlobil. V tom mne ale napadla spásná myšlenka a hned jsem si ji odsouhlasil: tady se za těchto okolností skutečně nedá nic dělat. Žena na to asi přišla o chvilku dřív, neb jsem ji přistihl, že si čte. Příběh skončil prozaicky, nosorožec náhle zahnul do lesa a zmizel. Začal jsem věřit na přenášení myšlenek. V tomto případě myšlenek mých na nosorožce. Jestli ho ještě někdy potkám, má u mne nůši zeleninových lahůdek.

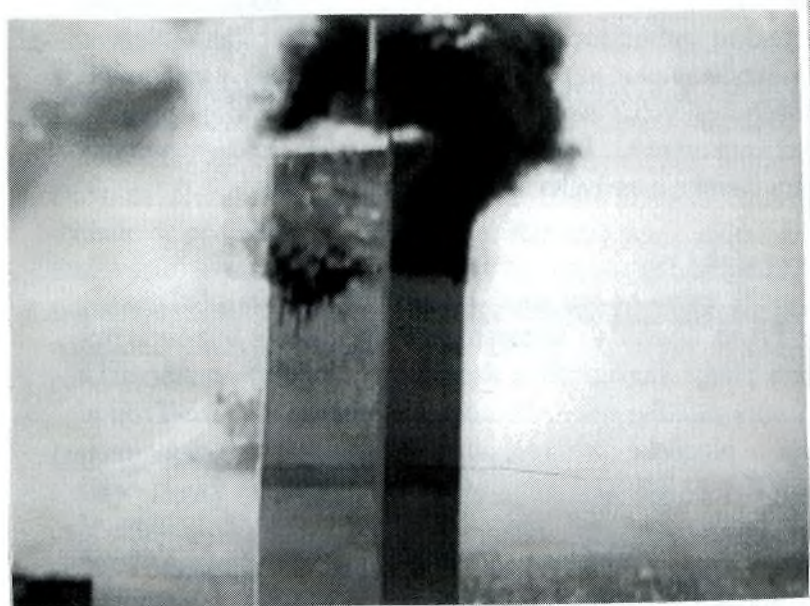
S T R A C H

(K 11. září 2001)

Pouštím televizor jedenáctého září,
dívám se s úžasem se zarudlou tváří
jak letadlo v New Yorku znenadání
doprostřed mrakodrapu míří.
Letadlo s lidmi se stalo zbraní,
jež zkázu kolem sebe šíří.
Vyšlehly plameny, letoun zmizel v nich,
je to snad sen, či horor, jež budí cynický smích?
Minuty plynou, na obzoru letoun druhý
dělá nebezpečné kruhy
a než se mohu vzpamatovat
pokouší se zavrtat
do druhého mrakodrapu.
Marně po pokoji tápu:
Je to snad sen či skutečnost?
Což nebylo již zloby dost?
Zanedlouho pilot třetí
do Washingtonu letí.
Od obrazu se nelze hnout,
jak mohl cíl svůj zasáhnout?
V tom rychlém události shonu
se zavrtal do Pentagonu.
Za několik trapných chvil
ten útok všechny překvapil.
Ze světové velmoci
se stala hora bezmoci,
jež rostla každou vteřinou.
Mrakodrapy výheň hroutí,
lidé z oken skákají,
bezmocnost všechny rmoutí
o pomstu mnozí volají.
Nastala nová lidstva éra,
nepřítel zůstal skryt,
zachvěla se země celá,
těžko je se strachem žít.
Lidský život ztrácí cenu,
mizí vztahy, hodnoty.
Proč čekat na novou měnu?
Nastává věk holoty.
Svatá válka Západ drtí,
islam zaplavuje svět,
sebevrazi chtějí smrti
neznabohy odklízet.
Život pokračuje dále,
je třeba oň se začít bít,
naděje se držet stále.
Strach nesmí nikdy zvítězit!

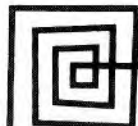
JIRÍ DIAMANT

*Neznám
slova ...*

11: 09 : 01 (Foto V.Šadrak II.)

ZAJÍMAVOSTI Z KULTURY

VYBRAL KOLEKTIV ČESKÉHO CENTRA

Českým a slovenským krajanům slouží internetové noviny – svet.czsk.net

Českým a slovenským krajanům po celém světě slouží od 1. října internetový zpravodajský server Český a slovenský svět. Denně aktualizované noviny, pro něž napsali úvodníky prezidenti obou zemí Rudolf Schuster a Václav Havel, spustil na stránkách www.czsk.net Slovensko-český klub v Praze ve spolupráci s Československým ústavem zahraničním. Šéfredaktorem novin je Vladimír Skalský. Dosud ani v jedné ze zemí nevznikl internetový server určený krajanům a už vůbec neexistovalo periodikum společné pro Čechy i Slováky, připomněl. Přitom mnoho krajských spolků se podle něj nerozdělilo ani po rozpadu společného státu a ty, jež se přeci jen rozdělily, většinou dodnes úzce spolupracují. Dvojazyčné internetové noviny přináší čerstvé zpravodajství z Česka, Slovenska i ze světa. Jejich jádrem ale podle šéfredaktora budou publicistické příspěvky z pera krajanů. Server bude nabízet také živá diskusní fóra a představovat aktivity krajských spolků v zahraničí. Noviny budou informovat i o významných českých a slovenských osobnostech. Mezi prvními představují prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, prvního československého kosmonauta Vladimíra Remka a zpěváka Waldemara Matušku.

Národní muzeum otevřelo výstavu o pražské zoo

Sedmdesátiletou historii pražské zoologické zahrady, její současnost i budoucnost představuje výstava v budově Národního muzea v Praze. Expozice seznamuje návštěvníky s významnými chovatelskými úspěchy zahrady i s jejími plány. Fotografie a dokumenty doplňují v expozici i živé exponáty. Výstava potrvá do 17. února příštího roku. Zoologická zahrada v Praze-Troji je třetí nejstarší českou zoo po liberecké a plzeňské zahradě, drží ale primát v návštěvnosti: každoročně projde jejími branami přes 600.000 lidí. Otevřena byla v září 1931, za vznik vděčí úsilí středoškolského profesora Jiřího Jandy, jenž byl přes dvacet let jejím ředitelem. V současnosti chová zoo na 1600 zvířat 380 druhů. Světově je proslulá chovem koně Převalského. Konec nejen chová, ale vrací je i do přírody. Minulý měsíc otevřela zoologická zahrada dvě nové expozice - Africký dům a Pavilón goril. V roce 2003 chce zahrada dokončit pavilón Indonéská džungle, dosud největší projekt v historii českých zoo.

Veletržní palác představuje uměleckou sbírku Jiřího Koláře

Výběr ze sbírky děl českých i světových umělců, kterou sestavil básník a výtvarník Jiří Kolář, vystavuje Veletržní palác v Praze. Expozice "Sběratel Jiří Kolář" částečně navazuje na jeho velkou retrospektivní výstavu, která se v prostorách paláce konala na přelomu let 1999 a 2000. Návštěvníci mají až do 3. února 2002 možnost dozvědět se více o jeho osobnosti, zájmech i kontaktech s ostatními umělci, které nákupem jejich děl podporoval.

Václav Jamek získal cenu za nejlepší překlad roku 2001

Cenu Josefa Jungmanna, kterou již desátým rokem uděluje Obec spisovatelů za nejlepší překlad uplynulého roku, získal spisovatel a překladatel Václav Jamek. Porota ocenila jeho překlad knihy Henryho Michauxe "Prostor uvnitř". Cenu Josefa Jungmanna založila Obec překladatelů v roce 1991. Udílí ji za přispění Nadace Českého literárního fondu a ministerstva kultury v souvislosti s Mezinárodním dnem překladatelů. Slaví se 30. září, tedy na svátek sv. Jeronýma, patrona překladatelů. Loňským laureátem se stal Jiří Jasek za překlad Shakespeara Hamleta.

Svěrákův Tmavomodrý svět se bude ucházet o nominace na Oscara

Svěrákův Tmavomodrý svět se bude ucházet o nominace na prestižní cenu americké Akademie filmových umění a věd Oscar za nejlepší neanglicky mluvené dílo roku 2001. Z celkem patnácti domácích snímků, které měly v uplynulém období premiéru, ho vybrali členové České filmové a televizní akademie (ČFTA). Snímek promítaný od května letošního roku zhlédlo již milion diváků. Existuje i možnost, že by americká akademie mohla film nominovat i v některé z kategorií hlavní soutěže. Podobnou výjimkou byl v minulých letech např. italský film Život je krásný či tchajwanský film Tygr a drak.

Karlovarské muzeum představuje sbírku hodin ze svého depozitáře

Sluneční hodiny z 18. století namalované na kameni a neorenesanční hodiny s bronzovou plastikou zobrazující císaře Karla V. v Tizianově ateliéru patří mezi rarity, které mohou obdivovat návštěvníci Karlovarského muzea v centru lázní. V expozici Strážci času představuje muzeum sedm desítek hodin a hodinových strojů ze svého depozitáře. Výstava potrvá do konce tohoto roku.

Letošním laureátem Ceny Jaroslava Seiferta je Zdeněk Rotrekl

Letošním laureátem prestižní literární Ceny Jaroslava Seiferta se stal básník, kritik a publicista Zdeněk Rotrekl. Ocenění pojmenované podle jediného českého nositele Nobelovy ceny za literaturu uděluje od roku 1986 Nadace Charty 77 za vynikající beletristické dílo vydané v posledních třech letech. Rotrekl cenu získal za knihu básní Nezděné město, která sice vyšla v samizdatu v roce 1976, oficiálně ale až v letošním roce. Ocenění je spojené s odměnou 250.000 korun. Prvním laureátem ceny se stal Dominik Tatarka, následovali jej například Ludvík Vaculík, Ivan Diviš, Jiří Kolář, Bohumil Hrabal či Milan Kundera. Loni cenu dostal Pavel Šrut.

Dětský sbor Klíček uspěl v Argentině

Český dětský pěvecký sbor Klíček, známý svými koncerty i v Holandsku, dosáhl skvělého úspěchu na páté mezinárodní pěvecké soutěži v jihoargentinském městě Trelew, když se ve velké konkurenci amerických sborů umístil na třetím místě. Česká klasická hudba a národní písně v jeho podání zazněly i v místním rozhlase a televizi.

V Muzeu Kampa byla první výstava

První expozici připravilo pro své návštěvníky Muzeum Kampa, které vzniklo v bývalých Sovových mlýnech na břehu Vltavy. První umělkyní, která v části muzea představila své dílo, byla výtvarnice původem z bývalé Jugoslávie Jagoda Buičová. Výstava, nazvaná "Tkané objekty", zahrnuje monumentální tapisérie, které letos mohli spatřit návštěvníci benátského bienále, nejstarší evropské přehlídky výtvarného umění. V současné době tam je vystavena stěžejní část budoucí expozice Muzea Kampa, obrazy Františka Kupky ze sbírky Jana a Medy Mládkových.

Magdalena Kožená získala Gramophone Awards

Mezzosopranistka Magdalena Kožená získala za nahrávku milostných písní Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů prestižní britské ocenění Gramophone Awards ve vokální kategorii. Cena jí byla přidělena za „mimořádnou krásu a bohatost hlasu, který je v největším rozkvětu“. Od poloviny listopadu do poloviny prosince tohoto roku je možné Magdalenu Koženou vidět a slyšet v amsterdamském městském divadle v roli Sexta v Händelově opeře Julius Caesar. V operní kategorii se na druhém místě umístila nahrávka Janáčkovy Šárky, kterou firma Supraphon natočila s českými sólisty a Českou filharmonií pod taktovkou sira Charlese Mackerrase.

Státní cenu za literaturu získal Věroslav Mertl

Spisovatel Věroslav Mertl se stal letošním laureátem Státní ceny za literaturu. Ocenění, které uděluje ministr kultury od roku 1995, získal Mertl za svůj nejnovější román "Hřbitov snů". Porota přihlédlá i k jeho esejistické tvorbě z 90. let. Nositeli Státních cen za literaturu se v minulých letech stali Ivan Diviš, Emil Juliš, Milan Jankovič, Vladimír Macura, Josef Škvorecký a Karel Šiktanc. Mezi oceněné překladatele patří manželé Luba a Rudolf Pellarovi, Josef Hiršal, Ludvík Kundera, Jindřich Pokorný, Lumír Čivrný a Anna Valentová.

Zemřel režisér Jaromil Jireš

24. listopadu 2001 zemřel ve věku nedožitých šestašedesáti let významný český filmový a televizní režisér Jaromil Jireš. Krutou daň si vybrala jeho těžká autonehoda z prosince roku 1999, při níž utrpěl vážná poranění hlavy. Jireš natočil řadu úspěšných filmů, např. Křik, Žert, Valérie a týden divů, z novějších vzpomeňme např. snímky Učitel tance či Dvojrole. Přepis knihy Jiřího Muchy Podivné lásky už natočit nestihl.

Cenu Franze Kafky získal Philip Roth

Prvním laureátem mezinárodní literární Ceny Franze Kafky se stal americký spisovatel Philip Roth, významný představitel současné americké židovské literatury. Cena má být udělena každoročně u příležitosti 28. října významné osobnosti světové literatury za celoživotní dílo.

Benešův památník zčásti zpřístupněn pro veřejnost

Po dlouhých letech byly koncem listopadu zpřístupněny dvě místnosti vily Edvarda Beneše v Sezimově Ustí. Ve státníkově pracovně a ložnici otevřely úřady první část prezidentova památníku. Ten si přála ve své závěti manželka prezidenta Hana Benešová. Dosud však byla vila pro veřejnost uzavřena, neboť je rekreačním a reprezentačním střediskem vlády.

Hana Hegerová má sedmdesát

Hana Hegerová (vlastním jménem Carmen Farkašová) oslavila 20. října 2001 sedmdesátiny. Naplánovala si dva koncerty, jeden v rodné Bratislavě a jeden v Praze v Divadle na Vinohradech. V předprodeji však lístky na pražský koncert zmizely během hodiny, a proto se pořadatelé rozhodly uspořádat další vystoupení 28. října, které bylo do hodiny rovněž beznadějně vyprodáno. Hana Hegerová bývá nazývána českou „Piaf“ nebo „Greco Východu“. Neutopila se v žádném hudebním žánru, naopak jej přizpůsobila svému profilu. Uměla si vybírat autory, zvláště Pavla Koptu, tvůrce jejího šansonového světa. Mezi její nejznámější skladby patří Čerešně, Černá Jessie, Barová lavice a Levandulová.

Divadlo Jára Cimrmana připravuje „čtrnáctou“.

Už asi čtyřicet stránek nové hry sepsala autorská dvojice Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak. Pod jakým názvem se objeví na scéně pražského Divadla Jára Cimrmana, zatím není jasné. Autoři jí pracovně říkají „čtrnáctá“. Při křtu nového CD s názvem *Zapomenuté věci zapomenutého génia*, na němž jsou některé semináře, které se nikdy neobjevily v cimrmanovských hrách, Zdeněk Svěrák potvrdil, že na poli činnosti génia je stále co objevovat.

Vojta Dukát získal Ouborgovu cenu

8. září t.r. byla v Gemeentemuseum v Den Haagu slavnostně předána Ouborgova cena za rok 2001, kterou získal holandský fotograf českého původu Vojta Dukát. Tato prestižní umělecká cena, kterou uděluje město Den Haag, je spojena s finanční odměnou v hodnotě 10.000 guldenů, vydáním knižní publikace a možností výstavy v Gemeentemuseum. Fotografie a černobílé filmové dokumenty Vojty Dukáta byly v haagském muzeu ke zhlédnutí do 28. října.

AGORA CENTRAL EUROPE

JAROSLAV KANTŮREK

V říjnu letošního roku jsem se u příležitosti pobytu zástupců městských a obecních úřadů z České republiky v Nizozemsku, který zprostředkovala organizace AGORA CENTRAL EUROPA, setkal s jejím ředitelem panem Erikem Bermanem a některé zajímavé informace jsem vybral i pro čtenáře NL.

AGORA CENTRAL EUROPE je česká nezisková organizace. Byla založena v roce 1998 dvěma holandskými subjekty, Institutem pro veřejnost a politiku a nadací Agora Europa. Obě zakládající holandské organizace mají v upevňování demokratických institucí mnohaleté zkušenosti. V průběhu posledních deseti let zorganizovaly v Nizozemí množství interaktivních rozhodovacích procesů týkajících se téměř každého problému z oblasti infrastruktury či sociální politiky, jakými jsou např. regenerace měst, dopravní problematika, bytová výstavba či péče o handicapované občany.

AGORA CENTRAL EUROPE pomáhá překlenout propast mezi občany a jejich zvolenými zástupci. Cílem AGORY je vzbudit zájem občanů o komunální problémy, stejně jako naučit politiky otevřeně plánovat a rozhodovat o věcech za účasti občanů. AGORA svými aktivitami podporuje rozvoj místní demokracie.

AGORA CENTRAL EUROPE uskutečňuje na základě grantu nizozemského Ministerstva zahraničí v českých a moravských městech projekty, jejichž účelem je zlepšit komunikaci mezi radnicemi a občany.

V letech 1998-1999 AGORA CENTRAL EUROPE realizovala svůj pilotní projekt v Čechách v městech Chomutov a Jirkov, zaměřený na zapojení veřejnosti do rozhodovacích procesů o budoucnosti města a na zlepšení komunikace radnice s občany.

V červnu roku 1999 AGORA ve spolupráci s Právnickou fakultou Západočeské univerzity uspořádala v Plzni konferenci na téma občanské participace na místní úrovni. Programu se zúčastnilo několik desítek pracovníků veřejné správy i samosprávy, kteří byli inspirováni řadou možností zapojování občanů do rozhodovacích procesů.

S pomocí holandské vlády a za finančního přispění zúčastněných měst AGORA v roce 2000 iniciovala a uskutečnila projekty v městech, která projevila zájem o účast v prvním kole dvouletého projektu Občan a radnice – konflikt nebo partnerství?. V Klášterci nad Ohří, v Chebu, ve Varnsdorfu a v městské části Praha 12 AGORA pomohla politikům, pracovníkům veřejné správy a samosprávy i občanům vypořádat se s problémy v oblasti regionálního plánování, bydlení, čistoty, bezpečnosti a rozvoje města.

V prosinci 2000 proběhla v Praze pod stejným názvem konference, která shrnula všechny pozitivní i negativní zkušenosti na základě prvního kola uskutečněných projektů. Více než sto členů zastupitelstev a pracovníků místní samosprávy tak mělo možnost poučit se ze zkušeností měst účastnících se prvního kola projektu. Součástí programu byly semináře a workshopy vedené českými a holandskými experty. Města, která projevila zájem, dostala příležitost zařadit se do druhého kola projektu v roce 2001.

V letošním roce AGORA zahájila pod pracovním názvem Agora forum další projekt, založený na komunálních aktivitách, nabídce speciálních školení a seminářů a publikační činnosti. Součástí projektu je také obsáhlý diskusní program.

Pan E. Berman, Holanďan, který již déle než dva roky žije a pracuje v Měchenicích u Prahy má stále nové plány. Jeden z dalších se mu podařilo zrealizovat již v listopadu.

AGORA CENTRAL EUROPE se hodla aplikovat na české prostředí diskusní formu známou z Nizozemí pod názvem Het Lagerhuis. Jejím základem je známý holandský televizní pořad, v němž každý týden živě diskutují občané na aktuální témata, např. jak integrovat děti imigrantů, vyrovnat se či nevyrovnat se zdražením pohonných hmot, či má-li či nemá setrvat premiér ve své funkci. Odvozenou formou je Youth Parliament, diskusní pořad určený mládeži. Forma parlamentní diskuse slouží jako prostředek komunikace také ve velkých podnicích či při řešení komunálních problémů.

Českou podobu pořadu, nazvanou Dolní sněmovna, AGORA uvedla v divadle Archa v Praze v ulici na Poříčí ve spolupráci s týdeníkem Respekt a jinými médii 19. listopadu 2001. Diskutovalo se na aktuální téma Češi v době teroru. Do pořadu jsou srdečně zváni všichni, kdo se chtějí s ostatními podělit o své názory.

Vybráno z podkladů AGORA publikovaných v MF DNES 19. 11. 2001.

17. LISTOPAD – NOVÝ STÁTNÍ SVÁTEK BOŘIVOJ DVOŘÁČEK

Novým státním svátkem 17. listopadu má být vzpomenu událostí roku 1939, kdy po pohřbu J. Opletala 15. listopadu bylo zatčeno několik desítek studentů (a autor příspěvku). O dva dny později, výnosem okupujícího německého protektora, byly zavřeny české vysoké školy a studenti v kolejích zatčeni a transportováni do koncentračního tábora Oranienburgu. 17. listopadu 1989 demonstrují studenti v Praze. Zahajují tím sametovou revoluci.

Česká televize, studio Ostrava, zařadila do svého seriálu „Ta naše povaha česká“ vzpomínku na obě výročí a doplnila ji rozhovory s desítkou mladých studentů pražské filozofické fakulty s otázkou: co víte o 17. listopadu 1939? Případně 1989?

Odpovědi – bez jediné – byly otřásající. Nikdo nevěděl docela nic. Na jedné straně to svědčí, že se české mládeži daří dobře, může se věnovat svým zájmům a nevzpomínat na krutou dobu nedávné historie národa. Historii, která těžce poznamenala národ s důsledky do dnešních dnů. A pokud si je mladá generace včas a plně neuvědomí, těžko bude žádat, aby při přijímání do Evropského společenství s ní bylo jednáno jako rovný s rovným. Protože „na druhé straně“ spolky odsunutých Němců (zřejmě jejich potomci, čas se nedá zastavit) nadále předkládají požadavky na dodatečné zrušení usnesení o vystěhování Němců z území Československa. Přitom zamlčují, že šlo o rozhodnutí konference vítězných mocností v Postupimi a napadají Benešovy dekrety. Svým tvrdošijným postojem zamlčujícím nezákonnost Mnichovské dohody, etnickou čistku českého obyvatelstva v českém pohraničí spolu s občany německé národnosti židovského vyznání a likvidaci Československa se všemi hospodářskými důsledky, získali přívržence i na české straně. Právě mezi studenty vysokých škol, politiky, jako je pan B. Doležal a politiky lidové strany. Která se tím snaží o přizeň německých křesťanských politických stran. Ani prezident Havel nezaujal nedávno jasné stanovisko při návštěvě rakouského kancléře Schüssela ve Vídni. Schüssel podpořil nároky odsunutých Němců a dokonce naznačil, že by jejich nepřijetí mohlo vést k rakouskému nesouhlasu se vstupem České republiky do Evropského společenství.

V poslední době se ozývají i občané České republiky německé národnosti. Jejich vedoucí, pan Korbelt, vypracoval petici, ve které žádá: náhradu vázaných vkladů z měnové reformy roku 1945 a uznání všech diplomů německých občanů, získaných na německých vysokých školách v době, kdy české byly zavřeny. Petici projednala v září t.r. Koordinační rada česko-německého diskusního fóra v Mladé Boleslavi (český člen rady, reprezentující jednu z církví, požadoval už před tím, aby rada petici podpořila). Petiční výbor Poslanecké sněmovny se 8. listopadu peticí skutečně zabýval.

Jak na to máme reagovat my, v Holandsku a jinde? Máme, při vzpomínce na 17. listopad 1939 podat petici, aby nám byly uhrazeny škody způsobené šesti lety zavřených českých vysokých škol?

Pozn. red.: Touto tematikou se zabýval autor v NL 4/98, 1/00, 2/00 a V. Pavlíček v Právu 9.11. 2001.

VRZ ZMRZLÉHO SKŘIVÁNKA

Ten kousek volného místa mi nedá, abych si po vzoru zmrzlého skřivánka nevrzl. Co kdo z mladých ví o 17. listopadech (za německé okupace a pak za zmírající totality), nestojí ani za zmínku, a tímto tématem se zabývají i jiné noviny, kupř. Lidovky svou anketou. Z ní plyne, že o 17. listopadu 1939 a jeho následcích vědí snad už pouze pamětníci a postižení, tedy generace již na odchodu, a o listopadu 1989 vědí pouze, že byl nějak spojen s pádem komunismu a pokusem o demokracii. O Miloušovi Jakešovi se domnívají, že to byl „jakýsi politik“, výjezdní doložka je pojem neznámý. Tolik skupina dvanáctiletých (*cca 1989). Ještě smutnější je neznalost ve skupině 18-27 let, tedy tak trochu pamětníků. O listopadu 1939 je prázdno a o roku 1989 ví pouze asi dvě třetiny, ti starší tuší, že Jakeš byl politik, snad komunistický, málo jich ví, že výjezdní doložka byla „udělována“ cestujícím na západ. Tyto bídné výsledky komentují aktivní učitelé tím, že je nedostatek učebnic a učebních hodin. S tím ovšem nelze docela souhlasit, neb vždy záleží na jednotlivci, kolik učebního času tomu kterému námětu věnuje. Na rozpad komunistického bloku prý má učitel jednu hodinu. Pokud mladí lidé dnes něco o tomto období vědí, mají to především z vyprávění starších a starých, ale i naše řady se nápadně tenčí.

L.M.

víte, že . . .

L. M.

**** se říká, že muži nestárnou, ale z vlastní zkušenosti to potvrdit nemohu. Spíše nestárnou herci, zpěváci, a kumštýři vůbec. **Hana Hegerová** ke svým sedmdesátinám zpívá a hraje svůj půvabný recital líp než kdy jindy, **Jiří Suchý** se dopracoval ke stejnému věku ve své všestranné aktivitě, kam se hrabe pětadesátiletý mladík **Václav Havel**, o v hlavě dosud mladém **Horníčkov** (v mém věku) ani nemluvě. Jen houšť, vážení, a větší kapky!

**** obraz francouzského malíře **Nikolase Poussina** dosáhl při dražbě v curyšské galerii Koller rekordní ceny **61 milionů korun**. Obraz je znám pod jménem **Svatá rodina s Janem Křtitelem**. Autor si z vysokého obnosu mnoho neužije, neb obraz maloval v letech 1627-28.

**** téměř čtyřmetrová socha Davida, kterou stvořil roku 1501 **devětadvacetiletý Michelangelo** a která se od roku 1873 nalézá uvnitř *Galleria del 'Accademia* ve Florencii, bude opět středem pozornosti návštěvníků galerie. Šťastlivci budou svědky rozsáhlé očisty mramorové sochy. Poslední velká restaurace byla provedena po přemístění sochy z místa před galerií na Piazza della Signoria do vnitřních prostor budovy, když byla předtím nahrazena přesnou kopií rovněž z mramoru, které se obdivují turisté dosud. Očistné práce na původní soše potrvají asi půl roku a potřebný obnos asi 300.000 guldenů hradí **rotterdamský kulturní fond Ars Longa**.

**** letos na podzim zemřela ve věku 94 let paní **Emilie Schindlerová**, vdova po Oskaru Schindlerovi (film *Schindlers List*). Po smrti svého manžela žila převážně v Argentině, teprve před nedávnem se vrátila dožít do Německa.

**** 27.prosince 2001 uplyne **sto let od narození Marlene Dietrich**, původem německé filmové herečky a zpěvačky, později po nástupu Hitlera americké občanky. Vzpomínkové oslavy jsou v plném proudu. Podle posledních dokumentů byl stanoven rok jejího narození na 1901, tedy o několik roků dříve, než udávala za svého života. Zemřela v Paříži 6.května 1992, zcela opuštěna.

**** ještě koncem října docházelo denně přes 90.000 dopisů adresovaných obyvatelům a zaměstnancům bývalého **World Trade Centra v New Yorku**. Pošta si zatím se zásilkami neví rady, podobně jako s množstvím balíčků pro záchrané čety, obsahujících většinou části oděvu a potraviny. Je dojemné, že dárci pamatovali i na psy, kteří prokazovali neocenitelné služby. Svým způsobem je to typické pro Američany. Napadlo by vás to?

**** se můžete za určitý poplatek **vyspat v žaláři**? Tedy bývalém. Stokholmská věznice byla přetvořena na hotel, poplatek za den a noc 95 - 125 dolarů, buď einclík nebo pro dva. Chcete adresu? Längholmsmuren 20. Sladké sny, a nenechte se strašit dřívějšími uživateli.

**** **nominace na Oscary** budou vyhlášeny 12. února, slavnostní rozdělení pak 24. března, půjde-li vše podle dávno stanoveného programu. Z českých nominovaných filmů - *Babí léto* (V.Michálek), *Kytice* (F.A.Brabec), *Tmavomodrý svět* (J.Svěrák) a *Otesánek* (J.Švankmajer) - bude vyslán **Svěrákův Tmavomodrý svět**. Odbornou kritiku prý tato volba překvapila, *Tmavomodrý svět* nebyl přijat s velkým nadšením a domnívám se, že určitou úlohu v tom hrálo nevyřčené heslo "*dost bylo Svěráků*", vyprovokované spíše závisť než objektivní rozvahou. Oscary se rozdávají v Americe a velice valná většina členů poroty je z amerického filmového světa, a těm je (podle mého soudu) přece jen nejbližší Svěrákův film mezi ostatními, stejně dobrými. Především svou vděčnou vícenárodní tematikou, dále je i za oceánem právě jméno Svěrák dosud v paměti za *Kolju* (1996), a obě tyto okolnosti nevylučují (při troše štěstí) i možnost nominace filmu do všeobecné kategorie, tedy mimo kategorii filmů cizojazyčných. A ještě dvě méně známá želízka přináší *Tmavomodrý svět*: Oba titulní herci přispěli ke známosti filmu v předoscarovém údobí, Ondřej Vetchý je v nominaci na Evropskou

Kryštof Hádek a Ondřej Vetchý, Tmavomodrý svět

(Foto Cineart, LN)

filmovou cenu a Kryštofa Hádku zařadil prominentní filmový list *Variety* mezi deset hereckých objevů ve své anketě *Ten To Watch*.

**** malé divadlo **UNGELT** v Praze oslavovalo již šest let svého nanápadného trvání nápadným uvedením komorního muzikálu Andrew Lloyd Webera *Líp se loučí v neděli*. Hlavní postavu vytvořila nám všem dobře známá **Marta Kubišová**. Mnoho zaslouženého úspěchu paní Marto!

**** v pražské galerii **Bayer & Bayer** byla do 24. listopadu výstava malé části různě hodnoceného Američana rusínsko-slovenského původu **Andy Warhola**. Vystavené objekty pocházejí z **Muzea moderního umění v Medzilaborcích**. O Andy Warholovi bylo napsáno víc než o mnoha sporných amerických umělcích a je nutno mu přiznat, že je nejen pro americké moderní umění postavou neodmyslitelnou. Přes jeho nečekaný, náhlý a předčasný odchod ze života (*6.8.28 - +22.2.87 po operaci žlučníku), dosáhl Warhol cíle svého života. Původem z prosté venkovské rodiny, sociálně slabé a nenáročné, chtěl být za každou cenu bohatý a slavný, což se mu plně podařilo především způsobem, jakým žil a tvořil, v palbě ostré kritiky i až podlézavého obdivu. Výstava probíhala pod záštitou velvyslance Slovenské republiky Ladislava Balleka a primátora Jana Kasla.

**** podle (švýcarské ?) humanitární organizace **Terre des Hommes** žije v přítomné době na světě **27 milionů lidí** v otrockém postavení. Organizace si vytkla ve tříletém programu toto číslo snížit, jednak snahou o přísnější zákony na ochranu zneužívaných dětí, jednak přímou pomocí postiženým dětem, a konečně věnovat více místa tomuto problému ve světových médiích všeho druhu. Krom dětí věnuje společnost **Terre des Hommes** pozornost též námezdnému žebráctví a otrocké prostituci. Spěchám ověřit si v kalendáři, zda opravdu žijeme v jedenadvacátém století.

**** po 28 letech má New York jinou nejvyšší stavbu. Je to od 11.zář 2001 svými 381 metry opět **Empire State Building**. Smutné, že?

**** státní cenou za **překladačské dílo** byl v míčovně Pražského hradu poctěn básník, esejista a především překladatel **Jan Vladislav (1923)**. Stalo se koncem října.

**** letos v říjnu objevili dělníci bagrující písek na panamském pobřeží v hloubce asi šesti metrů potopenou loď, která byla identifikována jako jedna ze čtyř lodí z **poslední Columbovy výpravy** kolem roku 1502. Loď jménem **VIZCAINA** je prý ve velmi dobrém stavu. Podle odborníků je v panamských vodách ještě asi **dvacet potopených lodí** z let 1500 - 1820. Vodáci vzhůru, kdo hledá, najde! Dobrý a úspěšný potop !

**** ve věku 92 let zemřel v anglickém Hamsteadu profesor **Ernst Gimbrich**, bývalý šéf Britského univerzitního ústavu umění, v jehož čele pracoval 17 let. Bývá považován za **největšího kunsthistorika vůbec** a jeho dějiny umění vyšly od roku 1950 ve 32 jazycích. Též v češtině pod názvem **Příběh umění**.

**** pro ty, kdo postrádají zaniklou hudební kavárnu v Praze, bude snad náhražkou nově otevřená kavárna v **paláci Kotva**, kde bude hrát (zatím jen) každý čtvrtek **Jazz Club Karla Velebného**. Velebný, předčasně zemřelý jazzový pedagog a vibrafonista, by se letos dožil sedmdesáti let.

**** vaše děti, pokud se ještě pokouší mluvit česky, se mohou nyní zdokonalovat na českých překladech knih o **Harry Potterovi**, jichž už čtvrtý svazek vyšel v listopadu v nakladatelství **Albatros**. Též přichází na český trh soubor **osmi audiokazet**, kde je dílo autorky **J.K.Rowling** v nezkráceném překladu čteno hercem **Zdeňkem Lábusem**. Na první **filmové** zpracování (**Kámen mudrců**) si musí v Česku počkat do příštího února, ale dvě **CD** s filmovou hudbou jsou tam již k mání.

**** datum **21./22. září 2002** je ještě daleko, ale v tu noc budou v Česku **změněna čísla téměř čtyř milionů telefonů**. Využijte tuto dobu k přesvědčení svých známých, aby vám tu změnu včas oznámili, většinou si myslí, že se to mění samo a lají vám, že nevoláte. Prý se touto změnou uvolní zóny pro místní hovory. Jen aby !

**** si můžete rozšířit svůj **kuchyňský receptář** o několik méně obvyklých pokrmů, či lépe pokrmových doplňků, podle jednoho francouzského majitele a šéfkuchaře **restaurace La France** ve městě Montceau-les-Mines v kraji Saone-et-Loire. Již dříve měl na jídelníčku chlazený a oslazený **nápoj ze sena**, dále **řeřichy a macešky** s praženými mandlemi. Nověji používá, prý s úspěchem, luční odrůdu **chrysaném**, buď prostě syrové jako salát, okořeněný pistaciovým olejem, nebo spařené a v pikantní omáčce jako přílohu k mušlím. A když už **jsme u mušlí**, **zkuste** jednou (pokud je jíte rádi) tento recept: na plotnu pánev do horka, na ní **nic** než mušle, opakují **nic, vůbec nic, ani kapku něčeho**, a nechat mušle otevřít a tak podávat. Jste-li gurmán, a jíte rád **mušle**, tak opět bez něčeho. Jen čistou chuť **mušlí**, nezastřenou kořením či jinými, většinou dominantními přílohami. Pokud nezkusíte, neuvěříte. To je recept od jedné naší čtenářky, jméno nemohu prozradit, protože paní Jiřina B. nechce být jmenována. Zkuste, uvidíte, nic neztratíte. Ale lepší než něco přikusovat, je připíjet dobré bílé. Tisíce děkovných dopisů, i váš?

**** ve věku 66 let zemřel **americký spisovatel Ken Kesey**, populární a poněkud výstřední postava americké kultury. Jeho knížku *Vyhod'te ho z kola ven* si **vybral Miloš Forman** jako předlohu pro svůj film *Přelet nad kukaččím hnízdem*, **odměněný 1959 čtyřmi Oscary** (film, režie a obě hlavní role).

**** **letošní Oscary**, bude jich 24. března 2002 uděleno 74, budou mít přecejeno svou zvláštnost. Budou totiž udíleny v **novém Kodak Theatre**, v srdci Los Angeles. Stavba této budovy stála 94 milionů dolarů, hlediště je několikapatrové, takže obsáhne celkem 3585 sedadel a 24 soukromých lůž. Hlavní předností má být vrcholně dokonalá akustika, a je myšleno na výhodná umístění televizních kamer. Budova stojí v areálu zábavního komplexu o ploše 640 tisíc čtverečních metrů, kde se též nalézá síť obchodů, restaurace, "normální" kino, kluby a hotel. Jak je v kraji zvykem je pamatováno i na 3000 parkovacích míst. 12. února příštího roku se rozhodne osud českého filmu **Tmavomodrý svět** a bude-li štěstí na naší straně, můžeme 24. března držet palce.

**** koncem roku proběhla tiskem zpráva, že byl objeven **lék proti chorobě AIDS**. Nevím po kolikáté se již podobné titulky objevily ve středu pozornosti medií, ale při každém objevu je nalévána do duší nemocných touto chorobou, na kterou dosud nemáme prostředek, který by onu naději opravňoval. A je otázkou, zda taková naděje stojí za následné hluboké zklamání. Poslední objev je však zajímavý ze dvou důvodů: Jedak vypadá strážlivě slibně, jednak při jeho objevu měli nemalé slovo čeští vědci. **Nový lék se jmenuje VIREAD** a není provázen bombastickými sliby svého účinku. Neslibuje zázračné vyléčení, pouze snesitelnější průběh nemoci u pacientů nakažených virem HIV. Jedna tableta, požitá nezávisle na jídle, nahradí dávku patnácti či více tablet denně s několikahodinovým zákazem potravy před i po užití. Už to je velký zisk. Základní substancí léku je látka jménem **tenofovir**, objevená (jako často náhodou při řešení jiného problému) **Antonínem Holým** v pražském Ústavu organické chemie Akademie věd ČR. Lék vyvinula americká firma **Gilead Sciences** nákladem cca dvousto milionů dolarů, což je relativně málo proti obvyklým částkám při podobných procesech (cca půl miliardy téže měny), a náklad na léčbu je odhadován na čtyři tisíce dolarů za rok. Lék byl již schválen na **prodej v USA** a schvalovací procesy probíhají v Australii, Argentíně, Brazílii, Švýcarsku a ve státech Evropské unie. Je téměř paradoxní, že v ČR tomu tak není, ale prý bude uvolněn na ministerské povolení jednotlivě. Snad nebude na škodu si připomenout pár novějších čísel ze statistických údajů k tomuto smutnému tématu. V přítomné době se počítá, že virem HIV je nakaženo 36 milionů lidí. Je sice pravda, že v civilizované části západního světa (podivné dělítko, že?) nových případů pomalu ubývá, avšak situace v tzv. rozvojových zemích je stále hroživější. Na Afriku totiž připadá 24 milionů HIV pozitivních, tedy dvě třetiny z celkového počtu. Je to číslo hrozné, uvážíme-li, že od identifikace viru HIV neuplynulo ještě ani dvacet let (1984). Uvedené číslo 36 milionů je z roku 2000 (celosvětové statistiky vyžadují čas), a bylo mezi nimi 5,3 milionu nových případů a tři miliony zemřelých za jeden rok. Od začátku sledování nemoci zemřelo 22 milionů nakažených.

Ani v Česku není situace růžová. Z přibližně pětiset evidovaných nakažených virem HIV již zemřelo 89, a zarážející je 141 evidovaných nakažených cizinců. Obávám se, že zde počet evidovaných nevstihuje plně situaci, ale i tak počet nově evidovaných každým rokem stoupá. Lze tedy uzavřít, že celosvětově AIDS stále ještě přibývá a že problematika preventivní opatření v tzv. západní části (hraniční pasové a zdravotní kontroly apod.) selhávají.

**** své **osmdesáté narozeniny** a návrat po pěti letech na půdu Národního divadla oslavil **Otomar Krejča** (*23.11.21.) režii Bernhardovy hry **Minetti** ve Stavovském divadle. K této příležitosti byla instalována v salonku divadla výstava fotografií z bohaté jubilantovy činnosti.

**** v minulém čísle v této rubrice jsem se, díky náhodné aktuálnosti, trochu rozepsal o **problémech klonování** a končil jsem, že třeba po Novém roce bude **první lidský klon na světě**, čemuž nikdo nevěřil. Pak byla vynucená pauza, která odvedla pozornost jiným směrem, a jakmile trochu otrnulo, už se hlásí američtí vědci, že první klonované lidské embryo je na světě, zatím pochopitelně k vědeckým účelům s nádechem humanismu. **Už je to tedy tady**. Zaujímat narychlo stanovisko by bylo ukvapené, jsou pro i proti, ale lidé jsou také různorodí, nenechme klamat sami sebe. Takže trpělivost, vážení! **Snad v příštím čísle více**. Zatím zachovejte paniku.

ŠESTNÁCTÉ POPULÁRNĚ VĚDECKÉ SYMPOSIUM 13.10. V BAARNU

LADISLAV MALINSKÝ

Jestliže loňské Symposium bylo více populární než vědecké, bylo to letošní více vědecké než populární. Otázkou zůstává, co je vhodnější pro stále se opakující obecenstvo, odpověď není jednoznačná. Hlavním tématem bylo sportovní lékařství (B.Černohorský) a endokrinologický pohled na onemocnění cukrovkou (M.Diamantová) s ohledem na úskalí a vliv výživy. Vrací se tedy zdravotnickou tematikou Symposium do svých prvopočátků, na nichž se před šestnácti léty lvím podílem účastnila skupina českých lékařů v jedné z haarlemských nemocnic. Oba dnešní přednášející patří již ke druhé generaci, oba vystudovali medicínu již zde v Holandsku.

Pořad zahájil průkopník a předseda přípravného výboru Josef Hrouda přivítáním přítomných a omluvou nepřítomných, na programu uvedených (M.Šimek a K.Zích). V krátkém věcném proslovu se představil nový velvyslanec ČR pan Petr Kubernát a nastínil, jak on hodlá naplnit své funkční údobí. Ředitel Českého centra J.Kantůrek zdůraznil význam a podíl svého Centra na většině akcí, o nichž víme, že v posledních letech se mimořádně podílely na stoupajícím zájmu o českou kulturu v Holandsku. V nepřítomnosti Líby van Dijk se uvedly dvě nové členky výboru Spolku, dámy M. Wolfs-Šindelářová a Běda Smoldesová, takže nyní tříčlenný výbor bude schopen se scházet.

V odpoledním pořadu v režii Věry Pokorné promluvil krátce delegát slovenské ambasády pan Vl. Pročka, jehož opožděný příchod padá na vrub bloudění podle matného plánu a málo srozumitelného návodu na pozvánkách. Tento nedostatek je ostatně připomínán každý rok, neb mezi účastníky jsou i orientačním talentem poskrovnu obdaření jedinci, mezi něž se hrdě hlásí i pisatel těchto řádků.

Pro již tradiční hudební vložku po odřeknutí plánovaného pořadu obstaralo narychlo vysoce hodnotnou náhradu opět České centrum, a to v podobě komorního tělesa Syrinx z Pardubic. Kvalitní přednes hudby starých mistrů 16.- 18. století byl více než hudebním doplňkem a byl po zásluze přítomnými nadšeně přijat a oceněn.

Poslední odpolední přednáška patřila již tradičně Michaele Swinkelsové, která svým osobitým způsobem na příkladech dokazovala, že "být starý je jediná možnost, jak žít dlouho". Díky její bohaté sbírce archaických osob, žijících přes sto let, omládl i několik přítomných na hranici kmetství, i když šlo o pocit pouze relativní.

Dobře vedená diskuse se nejvíce dotýkala otázky zdravého způsobu života, dále pak tak zvaného sportu, dnes převážně ukazujícího cestu k lékaři a dopingovým skandálům, a největší zájem byl o výživu a úskalí nadváhy, o co se ale starají bez viditelného úspěchu stovky rubrik časopisů všeho druhu a televizních pořadů jak by smet. Že i jiné zvyky, zlozvyky a návyky směřují k nezdravému vývoji v budoucnu bylo bohužel opomenuto, ač nabídka na tomto úseku roste. Ostatně i móda, nikoliv pouze dámská, a nepřírozený (nefysiologický) způsob oblékání a obouvání, ohrožuje dnes již nejen zdravý rozum a estetický vkus, ale přímo i zdraví budoucích pokolení. Hlubší aspekt tohoto tématu se vymyká povaze i rozsahu tohoto sdělení.

Konečný dojem je příznivý, hodnotná náplň, dochvilnost přednášejících, i účast přibližně padesáti osob dává po loňské slabé účasti naději na lepší časy, což je obětavé práci organizátorů upřímně přáno. Snad pouze mikrofon v akusticky nepříznivém sále by byl uvítán. ●

MUZEUM ČESKÉHO A SLOVENSKÉHO EXILU

Nestátní muzeum tohoto jména má vzniknout v roce 2006 v areálu Rajhradského kláštera jako výsledek kulturního projektu *Český a slovenský exil 20.století*, který bude zahájen v lednu 2003, pravděpodobně pod záštitou prezidentů obou republik. Organizátorem projektu je obecně prospěšná *Společnost pro kulturu a dialog K 2001*, která vyzývá ke spolupráci všechny zájemce mající nějaký vztah k danému tématu. Předsedou správní rady je Jan Kratochvíl, plná adresa zní: *Společnost pro kulturu a dialog K2001, Dřevořská 19, 602 00 BRNO, tel./fax +420 5 41243106 e-mail: k200@k2001.cz, intn: www.k2001.cz* L.M.

RADANA JÍNEK V PULCHRI

Premíra velkých pomalovaných pláten v celkem malém sále ve vchodu do haagské prominentní galerie Studio Pulchri (něco jako pražský Mánes) vzbudila mezi návštěvníky vernisáže 29.9. dosti rozpaků. Jich se nemohl zbavit ani zahajující řečník J.F.Ariëns, který se marně snažil výtvořky autorky někam zařadit. Snahu ve zprávě pro tisk, zařadit autorku mezi surrealistické malíře, pokládám za poněkud násilnou; když už zařazovat, snad spíše mezi fantastické realisty s nádechem art brut. Ostatně více než zařazovat napoví historie a životní dráha autorky. Podle článku v galerijním časopise žije paní Radana v prostředí veskrze pomalovaném, zdi, dveře, stoly a veškerý nábytek, jakož i užitékové předměty denní potřeby. Snad pouze ptáci a velký pes unikli autorčině zápalu.

Radana Jínek-Novotný se narodila v Praze, její studijní dráhu přerušila sovětská invaze 1968 a tím začala i její životní pouť. Její snoubenec (a dnešní manžel), který v té době studoval v zahraničí, si pro ni přijel a společně zakotvili ve Vídni, ale ne na dlouho. Dostali možnost začít v Holandsku, naučili se řeč a Radana Jínek se vyučila v kadeřnictví, a později přidala i kosmetiku. Pak přišlo dvanáct let v Americe, dvě děti, a s touhou po Evropě opět Holandsko. Radana Jínek je malováním posedlá, jako ostatně mnoho autodidaktů, kterým právě posedlost (v dobrém slova smyslu !) nahraňuje teoretický směr profesionálního studia a dává empiricky možnost zvládnout techniku realistického malování fantastických, neskutečných objektů a představ. Tento úsek zvládla autorka dokonale. Pokud si divák najde svůj vlastní, ryze subjektivní poměr k její tvorbě, může v ní najít pro sebe mnoho zajímavého. L.MALINSKÝ

BĚLOBA, HOŘČICE A KARIKATURA

Městečko Krems v Dolních Rakousích bylo odedávna a donedávna známo svými dvěma produkty, Kremžskou bělobou a Kremžskou hořčicí. Běloba, dlouho s oblibou užívaná v malířství, přes svou prudkou jedovatost (kysličník olovnatý) byla teprve nedávno nahrazena jinými produkty, méně jedovatými. Naproti tomu kremžská hořčice, barvy podezřele hnědé, je dosud oblíbenou pochoutkou a nepostradatelnou součástí každé lepší kuchyně, o restauracích nemluvě.

Letos se Kremže, jak my toto město zatvrzele jmenujeme, obohatila další ozdobou, tentokrát z oblasti umění. V říjnu zde bylo otevřeno zvláštní muzeum, které je v Evropě třetí svého druhu, jsouc zasvěceno stejnému oboru kumštu, totiž karikatuře. Jedno takové muzeum je ve švýcarském Baselu, druhé v německém Hannoveru. A nyní tedy přibýlo v rakouském Krems.

Zajímavou budovu projektoval "na míru" rakouský architekt a též karikaturista (pseudonym *Ironimus* v rakouském tisku) G.Peichl, a hlavním autorem muzejní vernisáže je Manfred Deix, perem i kresbou obávaný kritik veřejného života. Z donací vlastní toto muzeum díla nejvýznamnějších světových karikaturistů a mezi vyzvanými umělci se dobře vyjímali i naši, Barták, Born a můj informant a oblíbenec Jiří Slíva. Dva posledně jmenovaní jsou svými výstavami dobře známi i v Holandsku. L.M.

O PRACOVNÍM POMĚRU V HOLANDSKU

Holandské Ministerstvo spravedlnosti společně s imigrační službou vydalo brožuru o možnosti pracovního poměru v Holandsku.

K tomu, aby mohl cizinec, který nepochází ze země EU, pracovat v Nizozemí, je zapotřebí vědět několik důležitých věcí. Podmínky jsou rozděleny na:

- všeobecné - musí se vlastnit platný cestovní pas
nesmí být u zájemce o práci nalezena tuberkulóza
nesmí mít zápis v trestním rejstříku
musí mít uzavřeno zdravotní pojištění, které kryje náklady i v Nizozemí
musí mít povolení k dočasnému pobytu v Nizozemí
- specifické - musí se vykázat, že má možnost práce u nizozemského zaměstnavatele
práci se nesmí ucházet zájemce ze země Evropské unie
zaměstnavatel musí požádat o povolení úřad práce v Holandsku

Procedury pobytu a povolení pracovní činnosti probíhají stejně jako v České republice. Je velmi důležité, že práce se nesmí vykonávat v době turistického pobytu. I když se může v současné době pobývat tři měsíce v zahraničí, na práci a pobyt se musí žádat v České republice a vyčkat buď na dočasné nebo trvalé povolení.

L.v.D.

NOVÉ SLOŽENÍ VÝBORU SPOLKU ČECHŮ A SLOVÁKŮ

Libuše van Dijk – předsedkyně, známá již několik let činností ve Spolku a i v redakci Nizozemských Listů. Zájem spolupráce s Českou republikou leží hlavně v sociální oblasti jak pro krajany žijící v Nizozemí, tak pro občany žijící v bývalé vlasti (nahore uprostřed).

Monika Kaandorp – pokladní. Ta je již „starší“ členkou výboru. Stará se o finanční administraci a zpracovávání údajů (vpravo dole).

Kamila Straatsburg – členka výboru, pracuje jako ředitelka nakladatelství a její spolupráce bude na poli kultury a literatury (vlevo nahore).

Bědřa Šmoldasová – členka výboru. Pracuje ve zdravotnictví jako porodní asistentka a její zájem je ve zdravotnictví a zdravotnickém pojištění (vpravo nahore).

Slávka Wolfs – tajemnice Spolku - pracuje na vodohospodářství a její zájem o spolupráci s Českou republikou se bude unášet směrem životního prostředí (vlevo dole).

L.v.D.

VÝSTAVA LADISLAVA DYDKA

V radnici města Waalre bude od 3. do 26. ledna 2002 výstava barevných kreseb českého malíře, žijícího a tvořícího již přes třicet let v Itálii. Dydek je znám holandské veřejnosti z četných výstav v Holandsku (Den Haag, Amsterdam, Delft, Doetinchem). Výstavou oslaví město Waalre desetileté výročí družebních styků s Novým Městem na Moravě.

ČC

CO SE O NÁS PÍŠE VYBRALA LÍBA VAN DIJK

„Léta byla mladá Česká republika známá převážně svým prezidentem Václavem Havlem a svým nádherným městem Prahou. Ale mezitím došlo ke změnám. Neboť s mnoha možnostmi pro evropské investory a potenciálu dobře vyučených pracovních sil, má kandidát pro členství - Čechy Evropě mezitím co nabízet, například důležitý faktor stability“.

Toto je úvod článku z říjnového bulletinu Europa Express, který jako Spolek dostáváme. Celé říjnové číslo je složeno z článků o kandidátských zemích a ze dvou článků o Čechách, které jsem pro Vás přeložila, a udělala malý výtazek.

Článek pokračuje... „I když se pohled Čechů zaměřuje spíše k západu, nezanedbává se hledět též směrem k východu. Češi stále udržují dobré vztahy se zeměmi bývalého Sovětského svazu a pomáhají tak zaručit stabilitu v regionu. Po ekonomické stránce začínají Čechy rychlým tempem předbíhat. Po období, kdy se ekonomicky moc nedařilo, začíná česká ekonomika zase rozkvétat. Jedním z důležitých důvodů je zvyšování exportu do Evropské unie. I strukturální průmyslové přeměny začínají přinášet ovoce. Důležitými obchodními partnery jsou Německo, Rakousko a Slovensko. Též se velmi dobře obchoduje s Francií. Finančně-ekonomickým negativním bodem je vedení některých bank, které půjčily velké částky bez solidní záruky, hodnota se odhaduje na 26 procent hrubého národního produktu. Stát si to svou podporou odnáší.

Čechy do Evropské unie - Od roku 1998, kdy Čechy otevřely jednání o začlenění do Evropské unie, se udělalo jak po diplomatické, tak po ekonomické stránce mnoho práce. Poslední hodnotící zpráva Evropské komise zdůrazňuje, že Čechy splňují politická kritéria daná dohodami v Kodani. Vzhledem k ekonomickému růstu se očekává, že v krátké době i po ekonomické stránce budou všechna kritéria splněna. Země, až na dva, uzavřela všechny požadavky ke vstupu a usiluje 1. ledna 2004 o vstup do Unie.

Smítko - Společenským smítkem na erbu České republiky zůstává pozice romské menšiny. Bohužel se Romové pravidelně stávají oběťmi rasově zabarveného násilí a diskriminace. Česká vláda se tomu snaží zamezit a slíbila, že všechny diskriminační projevy vzhledem k menšinám bude tvrdě potírat. Vlastně se ani nedá nic jiného očekávat od republiky, která má ve svém čele jednoho z nejznámějších aktivistů za lidská práva dvacátého století.

Rozšíření ekonomických možností je jedním z často slychaných argumentů pro přijetí nových členů do Evropské unie. Nizozemec Levinus Oggel zřídil 13 sídel samoobslužního velkoobchodu Makro v Čechách a na Slovensku. Makro se tímto stalo typickým příkladem západoevropského podniku, který využil možností Střední a Východní Evropy.

Rozšíření Evropské unie přináší mnoho obchodních možností podnikatelům: větší odbytiště, nový pracovní potenciál, atd. *European Round Table of Industrialists* (ERT), forum 46 evropských podnikových špiček, vyjádřilo nedávno podporu rozšíření EU vzhledem k pozitivnímu ekonomickému růstu a pracovním možnostem. Makro se zastoupením v Polsku, Čechách, Maďarsku a na Slovensku již předstihlo ekonomické možnosti podnikání v rozšířené Evropě. Levinus Oggel říká. „Když jsme v roce 1996 přišli, nebylo tam ještě nic, žádné předpisy, infrastruktura, žádné znalosti maloobchodu. Se společnostmi jako britské Tesco, francouzský Carrefour a nizozemský Ahold bylo vybudováno české obchodní forum. Máme společné zájmy (bezpečnost výrobku, peněžní transport a otevírací doba) a konkurence nehraje žádnou roli. Chtěli jsme české vládě ukázat výhody investování, takže se předpisy mohly upravit.“

Modelová země - Oggelova mise byla úspěšná. V krátké době bylo otevřeno 13 dobře fungujících sídel Makra v Čechách a na Slovensku. Ale neohrožovaly tyto kolosy jiné, již existující obchody? „Ne“, odpovídá Oggel. „Než přišly západní podniky, byly náklady až 50 procent. Ty jsou teď normální, tím chci říci méně než 2 procenta. Malí obchodníci se naučili uplatňovat efektivní principy moderního maloobchodu.“ Možností pro západní podnikatele je podle Oggela v Čechách spousta. V oblasti maloobchodu jsou Čechy opravdu modelovou zemí, ale v zemědělském sektoru a ve služebním sektoru je ještě mnoho práce. Makro se podařilo v Čechách během pěti let vybudovat to, co se v Nizozemí budovalo 25 let.

NĚKOLIK ČESKÝCH WEBOVÝCH ADRES

Dnes přinášíme vybrané české webové adresy. Bude-li projeven zájem, budeme pokračovat. Pokud máte dobré (i zahraniční) adresy, napište nám je. Ale prosíme zřetelně a bez chyb. Děkujeme. H.Sch.

Ambasáda: www.mzv.cz/hague

Vyhledávače: www.seznam.cz vyhledávač obecně
msn.atlas.cz vyhledávač, zpravodaj
worldonline.cz
www.centrum.cz
www.istart.cz
search.quick.cz
najdi.to
www.redbox.cz
www.centrala.cz

Zprávy: www.ceskenoviny.cz
www.idnes.cz
pes.eunet.cz (BBC)
www.bbc.co.uk/czech
www.blisty.cz
www.press.cz
www.ihned.cz
www.praguepost
www.newton.it.cz
www.lidovky.cz (Lidové noviny)
www.cesky-dialog.net

Služby: www.vlak-bus.cz (jízdni řady)
www.justice.cz (obchod, právo)
www.cd rail.cz
www.edb.cz
www.sms.cz
www.zlatestranky.cz
www.downtown.cz
www.gratispinknet.cz
www.lanius.cz
www.kosmas.cz (knihkupectví)

ČR – všeobecně: www.czech.cz
www.visitczechia.cz

Zábava, zájmy: www.radia.cz
www.vtipy.cz
www.ian.cz (astronom)
www.vac.cz (film)
www.dobrodruh.cz (cestování)
www.flashteam.cz
www.zoopraha.cz (zvířata)
www.fudge.cz (humor)
www.dobrezpravy.cz
cyklorozcestnik.hyperlink.cz (cyklistika)
www.viry.cz (počítačové viry)
triky.navod.cz (kouzla)
www.kynologie.cz
www.toptest.cz
www.vztlak.cz (letectví)
www.divadlo.cz
www.sidliste.cz (volný čas dětí)
www.doktoronline.cz (poradna)
literatura.kvalitne.cz

Vládní instituce: www.vlada.cz (oficiální)
www.mzv.cz (min. zahr. věcí)
www.psp.cz (parlament)
www.senat.cz (senát)
www.hrad.cz (kancelář prez.)
www.mfa.cz/missionEU (mise při EU)
www.euroskop.cz (vstup do EU)
www.euroskop.cz/cr_vyjedn_pozdoc.html
www.euroskop.cz/cr_priprava_cr_narprog-list.html

Okupační dokument 1968:

<http://www.mvcr.cz/policie/udv/zpravy/moskva68.html>

VÁNOČNÍ CUKROVÍ ?

Kdo mi může ještě včas poslat srozumitelný holandský recept na české vánoční cukroví ? Tj. ingredience, které mohou koupit zde v **Holandsku** a jejich **holandské** názvy, dále popis zpracování a přesné dávky. Vždy mi něco chybí. Na oplátku mohu dodat recept na dobrou bábovku. Těm, kdo odpoví (holandsky s.v.p.) předem děkuji. Adresa:

Fia Malinsky, Sirtemastr. 287, 2513 XL DEN HAAG, nebo e-mail: babca@wish.nl

NABÍZÍME INZERCI V NIZOZEMSKÝCH LISTECH

CENY:

(Šíře inzerátu max. 160mm, tj. celá šíře stránky)

Celá strana, cca 160x240 mm, jedno číslo EU 50.-, celoročně EU 190.-

Půl strany, cca 160x120 mm, jedno číslo EU 30.-, celoročně EU 110.-

Čtvrt strany, cca 160x60mm, jedno číslo EU 20.-, celoročně EU 75.-

Osminka pro profesionální sdělení, cca 6 řádek textu v rámečku 160x30mm EU 15.- (1 číslo)

Objednávku se zněním inzerátu pošlete na adresu DOPISY, příslušný obnos na konto NizoListů s označením INZERCE. Povšimněte si též data uzávěrky Listů. Potřebné údaje naleznete na rubu přední strany obálky.

Nabídka předplatitelům

Objednejte včas!

Již po několik let někteří předplatitelé (zatím ojedinele) nechávají posílat Listy svým známým do ciziny, převážně do Česka, ale i do Belgie, Itálie, Německa, Polska, Švýcarska a jiných zemí, dosud za plné předplatné. Jim i novým zájemcům o tuto službu nabízíme výhodné předplatné pro jejich známé v cizině, pouze za úhradu poštovného, tj. cca EU 12.- za rok. Zájemci se mohou spojit přímo s distribucí Listů:

Tel/fax 072 - 512 81 41, Rijnstraat 27, 1823 EA ALKMAAR

VIDEO * AUDIO * CD * KNIHY
O SEMAFORU
A JINÝCH PRAŽSKÝCH DIVADLECH

OPCHOD
Zofie Melicharové

SPÁLENÁ 16, PASÁŽ OLYMPIC
P R A H A 1

ČEKÁ NÁS OSUD MAMUTŮ ?

LADISLAV MALINSKÝ

V minulém čísle, v rubrice *Víte, že ...?*, jsem se chtěl jen krátce zmínit k tématu, které začínalo zajímat tisk, o klonování. V té době byl na tomto poli mohutný provoz, a jak tomu často bývá u všech pokrokových vynálezů, svítala už i zde možnost zneužití, díky korupci velkokapitálem zmatených šilenců. Díky tomu provozu bylo nutno připojit několik pokračování, poznámka se protáhla na celou stránku a další pokračování se nabízela.

Mezitím ale jiní šilenci přepadli svět směrem všeobecného sebezničení (jako by toho nebylo dost bez nich), a další šilenci je vzali v ochranu, maskování falešnou humanitou, snad nevědomky, nebo nepamatujícíce obdobná šílenství doby nedávno minulé. Jedno, to schované za hákovým křížem, stálo život (podle úředních poválečných statistik) třinácti milionů občanů, to druhé, mávající srpem a kladivem, stálo život za Lenina dvanáct, a za Stalina třicet milionů lidí. To jen pro oživení paměti, rádo se na to zapomíná. Otevřený terorismus pod půlměsícem by se asi takovými čísly nespokojil, kdyby své tažení chtěl dovést do konce. To si ale musí ujasnit každý sám, pro co se rozhodne, ale otázku klonování to v tisku zatlačilo do pozadí.

Až prvního listopadu se objevila krátká studie oblíbeného (i mnou) anglicko-českého esejisty a komentátora Benjamina Kurase, v níž se s vtipem a satirou dotýká prastarého problému počítí bez nezbytného přispění mužů. Tento problém je i stěžejním problémem bible, v níž se rodí Ježíš z panenské matky Marie. Víme už dlouho, že se tak děje u nižších tvorů, jako jsou žáby, ještěrky a některé druhy hmyzu, a máme pro to dokonce i odborný název *parthenogeneze*. Ale u člověka? Nemožné... Nebo přece? Křesťanskou teorii by to nesmírně posílilo, nemusela by sahat k zázrakům a k mystické symbolice, a svůj rozporuplný výklad podložit vědou.

Nyní musíme na chvíli pana Kurase opustit a vrátit se zpět do přelomu let šedesátých a sedmdesátých, tedy asi o třicet let. Tak zvaná biologická revoluce byla v plném proudu, klonování se ze zajímavé teorie stávalo (zatím) ojedinělou skutečností, a budoucnost revolučně směřovala někam, aniž by někdo tušil kam a jaký rozsah může jednou dosáhnout.

Již více než třicet let je známo, a experimentálně podloženo, že je možno změnit genetiku molekulárního vývoje (manipulace s DNA, chemické látky). Ku příkladu aplikací chemického thyroxinu lze změnit po tisíciletí ve vodě žijící druh čolka v suchozemského salamandra, nebo jinou manipulací genů lze změnit dosavadní způsob množení na množení bez mužské účasti, tedy *parthenogenezi*. Podobné pokusy byly úspěšně prováděny kolem roku 1959 ve Francii. Přibližně příštích dvacet let bylo na tomto poli výzkumu velmi rušno, a vypracováním a zdokonalením metody nazvané *mikrochirurgie* bylo možno změnit genetický vývoj podle přání (řeceno v kostce). Jen pro informaci, mikrochirurgie pracuje s velejemnými, téměř nepředstavitelnými nástroji, jako třeba s mikropipetami vlasové tloušťky o světlosti 15 tisícín milimetru, a stříkaček s "jehlami" v síle jedné tisíciny milimetru. Též se uvažovalo a i prakticky zkoušelo využít některých "zkrocených" virů k transportu účinných látek do nitra buněk, kamž viry mohou pronikat aniž by je poškodily (viry se totiž chovají "jako živé", což mne uvádí v nejistotu, jaké I/Y jim přidělit). Zda se tato slibná metoda ujala nevím.

Jisté je, že parthenogeneza možná je. Dnes už uměle (nebo i náhodou) u myší, stačí jen jinak "namíchat" chromozomy. Včera u myší, zítra u ovcí a pozítří u lidí, to už známe. Zatím je jediná brzda: parthenogenezi se rodí pouze tvorové *ženského* pohlaví, což Benjamin Kuras vtipně (jako vždy) rozvádí do daleké budoucnosti: Až věda dospěje tak daleko, že si ženy budou moci koupit v lékárně nějaký parthenogenetický preparát, budou si rodit potomky (byť pouze ženského rodu) bez pomoci mužů, čímž se staneme nepotřebnými (to je sousto pro feministky!) a během doby nás potká osud mamutů. Podle Kurase to přijde ženám levněji, než se celý život starat o muže.

A co tomu říká bible? Biblickou parthenogenezu to nepotvrdilo, tedy neposílilo. Budou-li vykladači bible na ní trvat, pak bude nutno vymyslet novou teorii, kupř. že Ježíš se sice narodil jako žena (uznání parthenogenezy), ale musel se po celý svůj krátký život vydávat za muže. To už si musíte domyslet sami a uchránit mne před zblouděním ve vlastním bludišti.

(Psáno 13.11.01, kdo ví co bude za měsíc)

HODNOCENÍ LISTOPADOVÉ ANKETY

V listopadu jsme rozeslali deseti předplatitelům osobní dotazník o tom, co si myslí o Listech, případně aby nám sdělili, co by si v nich přáli mít a co nikoliv. Tuto první desítku (hodláme pokračovat) jsme vybrali ze čtenářů, o nichž jsme se domnívali, že anketu hehodí do koše a svůj názor nám sdělí. Někteří nám odpověděli téměř obratem pošty, někdy připojili i dopis, dokonce došly i dvě fotografie, někteří čekali až do konce termínu, několik neodpovědělo vůbec, což hodnotíme jako postoj spíše negativní. Pro usnadnění byla v anketě tabulka se třinácti rubrikami běžnějších (nebo pravidelných) námětů v Listech, kde stačilo pouze vyplnit stupně hodnocení uvedenými symboly. Pro informaci širší obce čtenářů zde obojí reprodukuje s příslušnými vysvětlivkami. Počátkem příštího roku rozešleme opět asi dvacet podobných dotazníků s mírně vylepšenými tabulkami a budeme vás opět o výsledcích informovat. Zvolili jsme tento víceméně osobní způsob ankety, neb jsme se domnívali (a domníváme se dosud), že v dnešní záplavě komerčních a jiných dotazníků, často i neodbytných po telefonu, ochrání naši anketu od předčasného konce v koši na papír.

Je pochopitelné, že z tak malého počtu odpovědí nelze vyvozovat závazné závěry, i když naznačují směr. V popředí je tradiční chyba malých čísel a nelze se opírat o procentuální hodnocení. Kupř. důvod k poměrně malému zájmu o slovenský koutek bude i v budoucnu nutno vidět v dosud malém počtu slovenských čtenářů a zejména předplatitelů. Bude na nich, jak si své místo v Listech vybudují.

Ke způsobu vlastního hodnocení: Jelikož všichni respondenti použili tabulku k vyplnění pomocnými symboly, uvádíme jejich zmenšenou reprodukci. Pokud připsali své názory, uvedeme souhrn zápisu, s případným hodnocením. Vše podle pořadí poštovního doručení.

Markéta a Míra Zvonařovi. *NL se nám líbí i v době, kdy máme nadbytek informací ze všech zdrojů. To znamená, že jsou pro nás stále aktuální. Nejraději čteme všechny příspěvky dr. Malinského. Velký úspěch u nás mají i kulturní zajímavosti. Tabulka zdůrazňuje, co bylo výše citováno (rubr. 7, 10 a 6), dále pak zprávy z okruhu ambasády a konzulátu (13). Málo odezvy našly rubriky 1 (Úvody a zamyšlení), zprávy z Česka (3) a Slovenský koutek (8).*

1. Úvody a zamyšlení (Liba van Dijk)	○	○
2. Eseje (H. Bambasová, R. Erben)	+	+
3. Pozdravy z Česka (E. Horová)	○	-
4. Hudební témata (M. Kocourek)	+	+
5. Trocha poezie (různí autoři)	+	+
6. Zajímavosti z kultury (Čes. centrum)	++	++
7. Víte, že...? (L. Malinský)	!	!
8. Slovenský koutek (různí)	-	=
9. Luštitrna (křížovky a pod.)	+	+
10. Zadní strana (L. Malinský)	!	!
11. Šadrakovy nápady (pro děti a fota)	+	+
12. Vaše volba, návrhy a přání	+	+
13. Zprávy z ambasády a konzulátu	++	++
	NL	NL

Značky hodnocení	
nejlepší: !	
rozšířit: ++	
zůstat: +	
nevadí: ○	
omezit: —	
zrušit: =	

Bořivoj Dvořáček. *Úvody a zamyšlení, pozdravy z Česka a jiné (např. zpráva o pobytu v Třeboni) obsahují kritické pohledy na situaci v Česku z hlediska zdejších zkušeností. Bylo by dobré, kdyby NL navázaly styk s nějakým českým deníkem, který by uvedené kritiky a náměty popularizoval v Česku. Kritickou zprávu si rád přečteme, ale jak máme odsud zajistit nápravu? Šadrakovy nápady jsou vtípné, ale českých dětí je v Holandsku už asi moc málo. Z tabulky vyplývá vysoké hodnocení zpráv Českého centra (6), Úvodů a zamyšlení (1), reportáží z Česka (3), víte, že... (7) a konzulárních zpráv (13), naopak nižší hodnocení esejů (2) a Šadrakových nápadů (11). Ostatní rubriky mají tichý souhlas.*

1. Úvody a zamyšlení (Liba van Dijk)	++	
2. Eseje (H. Bambasová, R. Erben)	-	
3. Pozdravy z Česka (E. Horová)	++	
4. Hudební témata (M. Kocourek)	+	
5. Trocha poezie (různí autoři)	+	
6. Zajímavosti z kultury (Čes. centrum)	++	!
7. Víte, že...? (L. Malinský)	++	
8. Slovenský koutek (různí)	+	
9. Luštitrna (křížovky a pod.)	+	
10. Zadní strana (L. Malinský)	+	
11. Šadrakovy nápady (pro děti a fota)	○	
12. Vaše volba, návrhy a přání		
13. Zprávy z ambasády a konzulátu	++	

Značky hodnocení	
nejlepší: !	
rozšířit: ++	
zůstat: +	
nevadí: ○	
omezit: —	
zrušit: =	

Vlasta Teplá. *NL čtu odzadu, poslední list také se zájmem čtou obě dcery. Zadní stranu si schovávám a občas čtu znovu. Pak považuji za věc cti vyluštít tentýž večer křížovku a jsem vždy zvědavá na nezvyklé zadání (legendu). Potom čtu víte, že... a jsem ráda, že si někdo jiný dá tu práci a sepiše z příslušných pramenů, co mě zajímá. S potěšením jsem četla lehce vtípné příspěvky paní Bambasové, ale to už skončilo. Přehledy českého tisku celkem nepotřebuji, mám je denně čerstvé na internetu. Ráda čtu příspěvky dr.Kocourka a různá vzpomínání, jako třeba teď pana Pokorného o vodáčích. Na druhé straně listu je dlouhý dopis, kladně hodnotící duch a účel Listů. V tabulce jsou výše hodnoceny Zadní strana a Luštírna (10 a 9), neb respondentka je pravidelnou a věrnou luštitelkou křížovek.*

1. Úvody a zamyšlení (Liba van Dijk)	○
2. Eseje (H. Bambasová, R. Erben)	✚
3. Pozdravy z Česka (E. Horová)	+
4. Hudební témata (M. Kocourek)	+
5. Trocha poezie (různí autoři)	○
6. Zajímavosti z kultury (Čes. centrum)	+
7. Víte, že...? (L. Malinský)	✚✚
8. Slovenský koutek (různí)	○
9. Luštírna (křížovky a pod.)	!
10. Zadní strana (L. Malinský)	!
11. Šadrakovy nápady (pro děti a fota)	+
12. Vaše volba, návrhy a přání	○
13. Zprávy z ambasády a konzulátu	✚

1. Úvody a zamyšlení (Liba van Dijk)	+
2. Eseje (H. Bambasová, R. Erben)	+
3. Pozdravy z Česka (E. Horová)	+
4. Hudební témata (M. Kocourek)	=
5. Trocha poezie (různí autoři)	○
6. Zajímavosti z kultury (Čes. centrum)	!!
7. Víte, že...? (L. Malinský)	!!!
8. Slovenský koutek (různí)	○
9. Luštírna (křížovky a pod.)	○
10. Zadní strana (L. Malinský)	!!!
11. Šadrakovy nápady (pro děti a fota)	!!!
12. Vaše volba, návrhy a přání	+
13. Zprávy z ambasády a konzulátu	✚

Ing. H. Salz. *Rád jsem vyplnil tabulku, leč fotografií nepřikládám, aby se nesnížil počet předplatitelů. Nejvyšší hodnocení mají rubriky 6, 7, 10, 11 (zprávy Českého centra, víte, že..., Zadní strana a Šadrakovy nápady). Menší oblíbeně se těší hudební a básnické příspěvky.*

Ladislav a Jarmila Dydkovi (dodáno telefonicky), hodnotí Listy jako celek, hlavně oceňují jejich význam pro zahraniční, tedy nejen holandské Čechy. S obsahem i se jmenovanými rubrikami jsou spokojeni, dvěma křížky oceňují kulturní zprávy Českého centra (6), články M.Kocourka (4), Šadrakovy nápady a fotografie (11) a eseje M.Bambasové (2), jakož i pražské postřehy E.Horové (3). Vykríčník patří Zadní straně (10). Víte, že... pokládají za dobrý zdroj informací.

1. Úvody a zamyšlení (Liba van Dijk)	✚	
2. Eseje (H. Bambasová, R. Erben)	✚	
3. Pozdravy z Česka (E. Horová)	✚	
4. Hudební témata (M. Kocourek) *	///	///
5. Trocha poezie (různí autoři)	✚	✚
6. Zajímavosti z kultury (Čes. centrum)	✚	✚
7. Víte, že...? (L. Malinský)	✚✚	!
8. Slovenský koutek (různí)	✚✚	
9. Luštírna (křížovky a pod.)	○	
10. Zadní strana (L. Malinský)	!	
11. Šadrakovy nápady (pro děti a fota)	+	
12. Vaše volba, návrhy a přání	✚✚	
13. Zprávy z ambasády a konzulátu	✚✚	
	NL	NL

Značky hodnocení

nejlepší: !
rozšířit: ++
zůstat: +
nevadí: ○
omezit: -
zrušit: =

Milan Kocourek. V tabulce hodnotí nejvýše rubriky 10 (Zadní strana) a 7 (víte, že..., dále pak zprávy Českého centra, ambasády a konzulátu, slovenskou účast a všimá si i poezie. Jeho příspěvek návrhů citujeme doslova: *Snad by bylo dobré uvažovat o zavedení rubriky "Lidé doma a venku". Příspěvky čtenářů o dojmech, a zkušenostech při návštěvách v naší vlasti - různé pohledy a úvahy. Konfrontace se životem v zahraničí, a to nejen v Holandsku.* Potud dr.Kocourek. Za jeho konstruktivní příspěvek jsme mu vděční, návrhy se líbí, nejvíce rubrika "Lidé doma a venku", kterou se pokusíme co nejdříve realizovat.

Jiřina Brotánková si nejvíce cení příspěvků Milana Kocourka, kterým připsala vykřičník (jako nejlepší), s většinou ostatních rubrik souhlasí. Doporučuje více informovanosti např. o malíři Tomáši Rajlichovi.

1. Úvody a zamyšlení (Liba van Dijk)	○
2. Eseje (H. Bambasová, R. Erben)	○
3. Pozdravy z Česka (E. Horová)	✚
4. Hudební témata (M. Kocourek)	!
5. Trocha poezie (různí autoři)	+
6. Zajímavosti z kultury (Čes. centrum)	+
7. Víte, že...? (L. Malinský)	+
8. Slovenský koutek (různí)	○
9. Luštírna (křížovky a pod.)	+
10. Zadní strana (L. Malinský)	+
11. Šadrakovy nápady (pro děti a fota)	+
12. Vaše volba, návrhy a přání	
13. Zprávy z ambasády a konzulátu	+
	NL

LUŠTÍRNA

LEGENDA KE KŘÍŽOVCE č.23/2001 (na protější straně)----->

VODOROVNĚ: A: Poplach - lidová zkratka pro nepodložené zprávy - otvor ve zdi - značka mýdla. B: Předehra - druh oleje. C: Čísl. řadová - **PRVNÍ** část tajenky - MPZ Rumunská a Dánska. D: Dom. Anton - pozdrav lyžařů - pohádkové zvíře - imunizační hmota (zřídka). E: Znak - předložka - značka mobil.telefonů - útulek - látka - předložka. F: Schránky na mozky - úhoř (něm.) - zaraduj kabaret. G: Zn. mouky - Tonda - druh pohledu - školní deska. H: Matka měst - sešití - zvr.zájmeno - **OSMÁ** část tajenky. I: Latinská spojka - cikán - obyvatel pyramidy (nářečně) - nezastavěné místo. J: Karetní protest - **TŘETÍ** část tajenky - průmysl.rostlina. K: Packa - známé únosové letiště - nečas - záporka. L: Jednostopý - bavlna - Zdeněk (zkr.) - studená masa. M: Souhlas - člověk - přehnaná cena - pevnost. N: Opera (Rimski-Korsakov) - zásadní - lat.spojka - italský souhlas. O: Rána do bezvědomí (zastar.) - **SEDMÁ** část tajenky - nesouhlas. P: Likér - odsuzujeme - keřbudič. Q: Pláč - něm.červený - zn.fosforu - pěkná - karetní výzva. R: Potravina - idol/učitel - místnost určená k napalování. S: Citosl.bolesti - fotopes - náboženská hora (fonet.) - pozemek. T: Dva americké státy - brána k Everestu - **POSLEDNÍ** část tajenky.

SVISLE: 1: Lože - styl moder.umění (amer.) - potravina - amer.vysilač - švýc.ostrovní obec. 2: Spisovatel - nepořádek (spisovně) - zájm.osobní - zatrpkléc. 3: Nár.výbor - něm./lat. předložka - kina - cizí muž.jméno - část stodoly (nářečně) - japonská společnost. 4: Italská exkluzivní móda (zkr.) - klasický román (Walter Scott) - žena potkana (lid.) - kancel.zkr. 5: Sličná - africký mobilní telefon - muž.jméno - kód Argentiny - MPZ Dánska. 6: Jedn.tlaku (zkr.) - osudový vynález pro Holandsko - **PÁTÁ** část tajenky - česká polit.strana - děvka. 7: Druh sportu - velké nádoby - hrdličin hlas - název písmene - rybí tuk (lid.). 8: **DRUHÁ** část tajenky - kůň - jméno amer.herečky Derek - výzva k tichu - ozdobný stavební kámen. 9: Kulhavý uklidní pokojovou květinu - asi. 10: Zpěvohra a přítel lidstva - sedadla a truhlářské nástroje. 11: Pokrm (zastar.) - špión - **ČTVRTÁ** část tajenky - výraz v judu. 12: Pohybový orgán žen a děv, též lákadlo - štípač ze zvěrokruhu v létě. 13: Pcháč - franc.člen - slov. jak - trampská osada na Berounsku - svislá jeskyně - chňap. 14: Zaslá krev - dusík (zn.) - **ŠESTÁ** část tajenky - oře. 15: Glykosit - čípek v krku (anatomicky) - cesta k naftě - katedrála - předrážka vyslanců. 16: Pravý Pražák - postava Trojské války (fonet.) - nicka - stoka. 17: Malá část vozu - lidově chudý šlechtic - útočiště nevhodných - steskný zpěv.

NAPOVĚDA: Aralit, tulsa. L.M.

Připomínky, kritiku či reakci na obsah Listů, případně rozluštění hádanek zasílejte na adresu: **DO PISY NL,** Sirtemastr.287, 2513 XL DEN HAAG

Vážená redakce,

při pokusu o úklid starých tiskovin upoutal mou pozornost drobný výstřížek, asi ze zámořského krajanského časopisu, bez data a bez názvu, podepsaný mně neznámou autorkou, kterou tímto dodatečně žádám o svolení její jazykovou hříčku reprodukovat. Průpovídky složené ze slov začínajících písmenou **P** jsou obecně známy, průpovídku ze slov začínajících na **L** potkávám poprvé. Proto ji dávám k dispozici a neznámé autorce ještě jednou dík.

LEITMOTÍV LEV

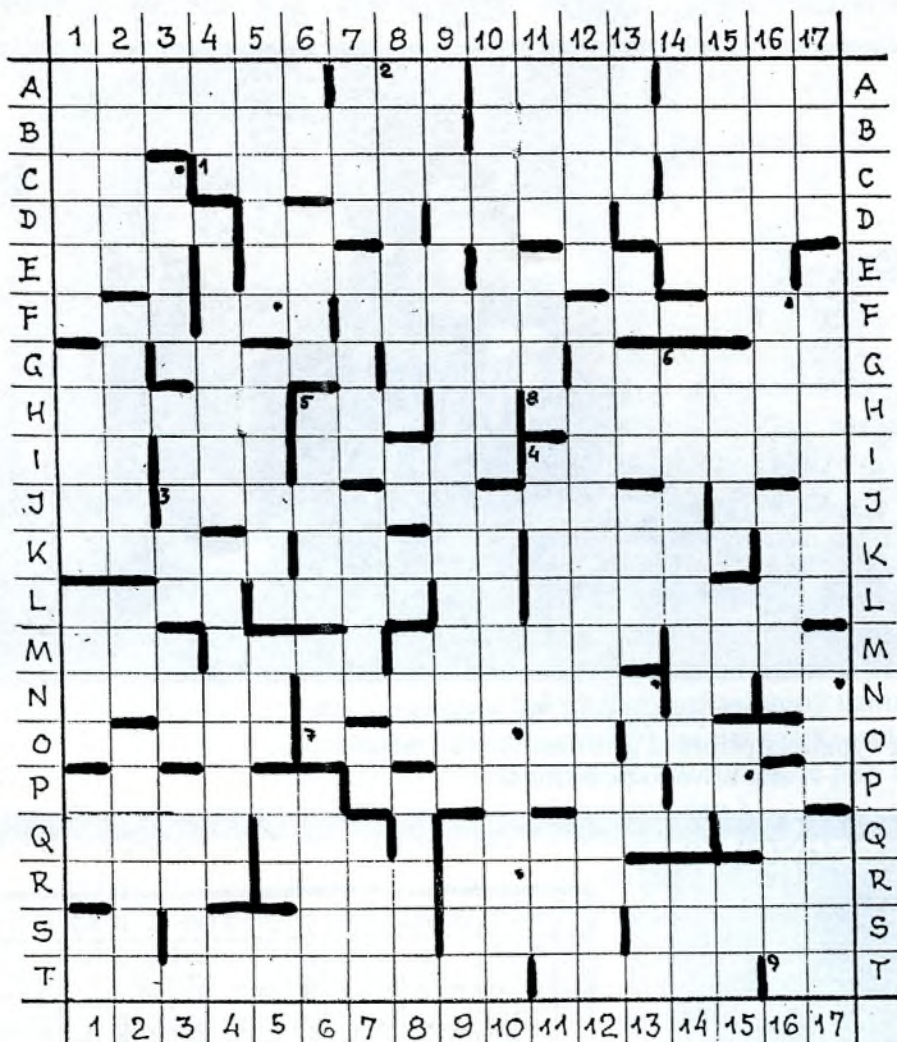
Lví letoře lahodí luna laskající letní lesostep. Lvi loví laně, loví lichokopytníky, leč lépe lvům lahodí lenošení, lebedění, lelkování, leháro. Lev Limonádový Leo leží, lelkuje líně, ležérně, ledabyly, lokaje ledovou limonádu. Lvíce Lilian leží laskajíc lvíčka Leonka. Ležícími lvy lomcuje lenora, leč líbezného Leonka láká laškování, lotroviny, lumpačení; lačně loudí libové lýtko lipicána. Lilian lvíčkoví laje: "Loudile, labužníku, lukulle, lotříku, lenochu lumpisko, lotrando, Lumíre! Lov losy, lososy, lindušky, ledňáčky, labutě, lajdáku! Lov lachtany, lemury, lidoopy, lamy!" - "Lamy?" laškuje Leonek. "- "Lamy, lidumile! Lamy loví leda lidožrouti!" láteří lvíce Lilian.

Lambarenský lékař, luštící lví letoru, láskyplně lichotí lvům: "Ladní lvové, lepší tvorové, Lví lordstva! Laudo leones." Lipovým lektvarem léčí lambarenský lékař Limonádovému Leonovi ledviny, lvici Lilianě léčí lékořičí lumbago. Lumpáčičího lvíčka Leonka lehtá lodyhou líbečku lékařského.

Letní luna lahodí lvům, ladným lepým lvům, legitimním lordům lesostepi.

Marie Štemberková

Snad by důvtipní čtenáři mohli domyslet ještě pokračování. Já sám jsem se nezmohl na víc, než že "ležící lev líknavě luští Lušťírnu Listů Lage Landen." ... A co vy? S pozdravem S. F. Scheffel, Schiedam

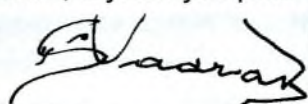

Křížovka č. 23 k číslu 4/2001

A ještě malá skrývačka →

Máme všichni radost, jak se nám množí čtenáři Listů; ještě větší radost by nám udělalo, kdyby alespoň někteří z těch čtenářů, kteří si Listy jen půjčují nebo jinak se k nim dostanou, si Listy předplatili. Pomohli by tím nejen zvýšit náklad, ale především snížit předplatné, které je hlavně vysoké pro Česko, kde je o Listy velký zájem. Zamyslete se nad tím - i já si Listy předplácím, a jsem jen pes.

Váš

Poznáte kde mám čumák a kde naopak?

ROZLUŠTIVKA

Ještě k poslednímu Symposiu:
Tak vypadala příprava gymnastek před několika lety,
nic nového pod sluncem.

Everett collection

Několik čtenářů by chtělo obrázek
masajského hocha z článku KIBUTUA
(Zadní strana minulého čísla)
Zde je, lepší nemám.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
A	B	A	O	B	A	B	P	E	K	A	Ř	A	P	E	K	A	Ř	A	
B	R	O	B	A	K	O	R	B	E	L	E	N	A	L	A	T	A	B	
C	O	N	A	T	Ý	L	O	U	C	E	Z	E	L	E	N	Ý	D	C	
D	M	A	L	O	O	S	T	R	A	Ž	I	T	A	K	A	Č	A	D	
E	P	R	U	H	S	O	O	B	L	E	V	A	C	C	R	A	T	E	
F	P	E	P	P	O	B	L	I	A	T	O	P	P	E	B	R	O	F	
G	P	A	R	A	L	L	E	N	I	N	S	R	O	C	O	O	P	G	
H	Z	L	O	S	T	O	P	O	R	A	M	O	R	O	U	S	O	H	
I	V	Ý	S	P	A	H	Š	K	O	L	A	Č	C	I	R	T	L	I	
J	R	O	T	A	V	A	I	L	Y	O	S	M	O	K	A	Ř	Ů	J	
K	S	T	A	R	T	T	O	P	M	U	L	A	V	E	Č	E	R	K	
L	T	A	P	T	O	E	P	L	A	C	E	T	A	A	K	L	U	L	
M	V	I	R	Y	P	R	S	K	B	E	M	U	T	R	A	E	R	M	
N	E	R	O	R	O	M	A	N	Ů	M	A	J	H	R	N	C	E	N	
O	N	I	Z	D	L	I	T	I	H	O	M	E	R	S	E	A	T	O	
P	I	N	D	O	U	T	I	P	O	D	E	Š	A	T	S	H	E	P	
Q	P	O	R	U	C	H	A	J	S	B	R	N	O	R	É	T	O	R	Q
R	L	P	A	S	O	U	S	E	T	A	M	K	O	B	R	Y	N	R	
S	N	E	V	I	N	I	T	K	O	V	O	N	U	L	O	V	I	S	
T	O	P	I	L	Y	V	E	L	K	Ý	R	A	B	O	Y	S		T	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	čm	

Rozluštění křížovky č.22 z minulého čísla

Poslední snímek Ládina
Strana 2

Poslední ? Jen aby !

Svět byl prý stvořen za šest dnů.
Dnes tomu začínám věřit,
vypadá to podle toho.

Z A D N Í S T R A N A

MÁ SETKÁNÍ S LEONARDEM

(MÁM NA MYSLI Z VINCI)

S Leonardem jsem se poprvé blíže setkal asi tak ve druhém desetiletí věku svého, kdy jsem vydal uspořené 110 tehdejších korun československých (něco dost mi přidali rodiče) za knihu o Leonardu da Vinci, vydanou elitním nakladatelstvím Fr.Borového v Praze. Ta kniha velkého čtvercového formátu, v černé plátěné vazbě, s více než dvěma sty vyobrazení, je se mnou dosud, vláčena po četných místech mého pobytu. Pak jsme se dlouho neviděli, nepočítám-li chvilková setkání s pohlednicemi či zmínkách v knihách o historii výtvarného kumštu.

Další setkání dalo na sebe dlouho čekat, nějak jsme se mýjeli, můj zájem se soustředil na moderní umění, které realistickou klasiku vytlačilo z mého zájmu. Až po válce, v pařížském Louvru, jsem nemohl vynechat jeho nejobdivovanější dílo, obraz Mony Lisy, jímž jsem byl rozčarován a zklamán. Nevelká malba (53x77), tuším na dřevěné desce, která podle mého nevýznamného soudu nikterak nevybočuje z dokonalosti ostatních mistrovských portretů středověkého malířství. Nějak jsem neviděl ten nekonečně obdivovaný tajemný úsměv, a později jsem dlouho měl v pokoji přilepenou karikaturu (tuším Neprakty), na níž matka vede svou rozevlátou dcerku a domlouvá jí: "Lízo, netvař se tak pitomě, nebo tě tak vymaluje pan Leonardo a budeš viset v Louvru!". (Citát není přesný, originál je kdesi zašantročen.)

Pak byl zase po nějakou dobu klid, až mne zlákala putovní výstava v Rotterdamu, kde byly některé návrhy a vynálezy tohoto giganta realizovány s obdivuhodnou přesností a dokonalostí, dokonce i pohyblivé stroje. Paleta jeho činnosti je nepopsatelně široká, takže je zatěžko zvolit nejdokonalejší úsek. Jen namátkou, vedle malířských a sochařských prací jsou to vynálezy všemožných strojů, vozidel, letadel, válečné stroje, kanóny, kulomet, zařízení na hromadné přepravy vojsk, mosty a důmyslná obranná zařízení. Leonardo napsal mnoho básní i četná odborná pojednání o malířské technice, především o tvorbě fresek, aby tato choulostivá metoda nespadla za čas i s omítkou. Jeho studie anatomie lidského těla se neobešly bez pitevních modelů, které si sám preparoval.

O Leonardovi bylo napsáno mnoho knih, věrohodných i mírně deformovaných, a v popředí věrohodnosti jsou dvě osoby. Jednak soudobý historik umění Giorgio Vasari, jehož proslulé Životopisy umělců se opakovaně dosud tisknou, a jeho první malířský učitel Verrochio, který se po několika letech stal jeho žákem, když uznal, že před Leonardovým nadáním nutno ustoupit. Tento zvláštní poměr učitel-žák je i pro odborníky někdy těžko rozeznatelný a některé obrazy z této doby jsou prostě připisovány oběma společně.

Ale k dalšímu setkání. Před několika lety při brouzdání uměním přeplněnou Itálií, jsme pochopitelně vyhledali Leonardovo rodiště, městečko Vinci a jeho muzeum, kde je též mnoho realizací Leonardových strojů a vynálezů, z nichž je jasné, jak prorocky Leonardo viděl svět, který mu nedal možnost jeho uskutečnitelné vidiny použít v běžném životě. To vše bylo před pětistý léty. Leonardovo muzeum na kopečku městečka Vinci stojí za návštěvu, nedaleko Florencie, sotva dva tisíce obyvatel, ale hodně turistů. Bylo dáno do provozu roku 1952, tedy pětset let po Leonardově narození (1452 - 1519). Rodný dům Leonardův je poblíž, prostý venkovský dům, nedůležitý, v překrásné krajině Toskánska.

Myslel jsem, že to bylo moje poslední důležitější setkání s mistrem, ale mýlil jsem se. Zde musím trochu odbočit, pouhých pětset let zpátky. Tehdy, přesněji 1502, vládnoucí sultán Bajazet II. pojal myšlenku spojit nynější Istanbul s pevninou Východu mostem přes bosporský průliv.

Takový most by byl tehdy svou délkou asi 250 metrů nejdelším mostem na světě. Projektem byl pověřen tehdy nejodvážnější konstruktér Leonardo da Vinci. Ten vymyslel neobvyklý projekt mohutných oblouků, přes jejichž vrcholy by byl přehozen jakoby koberec-běhoun (se zábradlím), podobný jakési vzdouvající se vlně, to vše z kamene. K realizaci nedošlo, sultán se zalekl odvážné konstrukce a uznal ji za neproveditelnou. Psal se rok 1502 ! Kdo měl tehdy pravdu se nedovíme. Sice asi o tři sta let později několik odvážných architektů uznalo Leonardův návrh za proveditelný, ale odvahu k realizaci neměl nikdo, ani žádný sponzor.

Psal se rok 1994 a putovní výstavu Leonardových modelů a kreseb navštívil norský umělec Vebjoern Sand a předloha mostu mu učarovala natolik, že se rozhodl ji realizovat. Nikoli přes Bospor, ale v norském městečku Ås (nebo Aas ?), místo kamene použil dřevo, nejoblíbenější norský stavební materiál, jehož mají dost. Délku zmenšil na sto metrů, potřebných k přemostění frekventované dálnice E-18, pro potřebu chodců a cyklistů. Pochopitelně byla tato neobvyklá stavba kritizována některými urbanisty, což my Pražáci dobře známe (Mánes, Tančící dům, Sovovy mlýny, Loosova vila aj.) Norský kritik umění však uvedl situaci na pravou míru: Nejde zde o osmý div světa, ale především o přemostění dálnice E-18 a tím vyhovět uživatelům z řad chodců a kolařů, což se také uspokojivě stalo, a i malý most může být esteticky i na pohled pěkný a ladný, což se stalo také. Nebo tak nějak, citát není přesný, ale jeho smysl ano. Sand by rád tento futuristický (pětset let ignorovaný) most postavil i v jiných zemích. Leonardo da Vinci, respektive jeho odkaz, bývá někdy kritizován, že spousta z jeho nákresů a nápadů zůstala nedokončena, rozpracována. Já se ale domnívám, že právě to svědčí o jeho nepřeborné zásobě nápadů a plánů, které tehdejší doba nemohla technicky zpracovat, a možná ani pochopit.

K tomuto poslednímu "setkání na dálku" mne vyprovokovala krátká zpráva denního tisku o slavnostním otevření norského Leonardova mostu v prvních listopadových dnech, když na jiných stránkách bylo palcovými titulky varováno před teroristickými útoky právě na mosty, a téhož dne vysílala televize kulturního světa v přímém přenosu pohled na 30.000 tisíc nadšenců, kteří se účastnili na vzdory oněch hrozeb tradičního Newyorského maratonu, jehož trasa vedla též přes důležité mosty, spojující Manhattan s okolní pevninou.

Mám rád mosty a hluboce je obdivuji jak odolávají okolí. Třeba ty, které mají své podpůrné pilíře kdesi hluboko pod vodou a vzdorují proudům vody, jako třeba pražský most Karlův, nebo jeho příbuzný v Písku, nebo zase naopak ty, které mají pouze dva pilíře ve vodě, anebo vůbec žádné, jako třeba Golden Gate Bridge v San Franciscu, který pro svou délku dvou kilometrů má pouze dva vysoké sloupy a pouze dvě závěsná lana a překlenuje zátoku v takové výšce, že most podlétaávají nezbedné stíhačky vojenského útvaru. Byl dokončen roku 1937 nákladem dnes směšných 33 milionů dolarů. Nebo zase most přes jezero Pontchartrain u New Orleansu, most s mnoha pilíři v celkové délce 42 kilometrů.

I staveb, odsouzených předem k zániku běhá, či lépe řečeno stojí po světě víc než zmíněný Leonardův most. Krom pařížské Eiffelky je to pozoruhodná radnice v Torontu, jejíž třípatrová kulatá budova, určená pro styk se stranami a podoby klobouku houby o průměru padesáti metrů, stojí na noze štíhlé pouhých šest metrů. Návrh této stavby finského architekta Viljo Rewella byl tak ostře a nemilosrdně kritizován, že ještě před dokončením dohnala kritika Rewella k sebevraždě (1964). Od roku 1966, kdy byla odevzdána veřejnosti je tato pozoruhodná a vysoce funkční budova chloubou města a cílem turistů.

Kdybych mohl ještě nějaký most navštívit, byl by to asi ten Leonardův v Norsku.

LADISLAV MALINSKÝ

Z A D N Í S T R A N A